

Kereiti 1

KOTARA 4

SESOTHO

PUONG YA

LAPENG

Moralo

wa Thuto

MEKGWA YA HO HLOPHISA

Ho basebetsi-mmoho

Le ya amohelwa lenaneong la Puo Ya Lapeng ya NECT!

Hlokomela hore disebediswa tsa kotara ya 1 ya Puo Ya Lapeng ya NECT di entswe ka nako e kgutshwane haholo. Ke ka baka leo re ananelang hore ditokiso le diphetoho di ka ba teng.

Re ka thabela hape le hore disebediswa tsena e be tsa hao, mme o sebetse mmoho le sehlopha sa rona ho tswela pele ho ntlafatsa phetolelo. E bang o fumana diphoso, ka kopo latela mokgwa ona ho di tlaleha:

- 1 Romela I-meile mona:
xitsonga@homelanguage.co.za
tshivenda@homelanguage.co.za
sepedi@homelanguage.co.za
siswati@homelanguage.co.za
isizulu@homelanguage.co.za
isindebele@homelanguage.co.za
isixhosa@homelanguage.co.za
sesotho@homelanguage.co.za
setswana@homelanguage.co.za
afrikaans@homelanguage.co.za
english@homelanguage.co.za
- 2 Moleng wa sehloho sa molaetsa, ngola mohlodi wa tokomane eo o buang ka yona. Mohlala: Kereiti 3 Kotara 4 Moralo wa Thuto Maqephe 45–47
- 3 Ditabeng tsa hao I-meiling, bolela diphetoho tse tshwanetseng ho etswa. Kapa, mohlomong, etsa diphetoho bukaneng ebe o nka senepe sa leqephe leo, o le romele ka I-meile.
- 4 Ha o na le dintlha tse sa o kgotsofatseng puong tseo o ka ratang hore di elwe hloko, ka kopo ngola mohlodi wa tokomane moleng wa sehloho wa Imeile. Mohlala: BOPAKI BA PUO YA SEBAKA
- 5 Ebe, ditabeng tsa hao tsa I-meile, o hlalosa dintlha tseo.
- 6 Ka kopo romela I-meile tsohle di na le lebitso, mosebetsi le nomoro ya hao mohala, e le hore re tle tsebe ho hokahana le wena bakeng sa dipuisano le tlhakisetsa ha ho hlokahala.
- 7 **Re ya o leboha ka diphehiso tsa hao lenaneong lena! Re o tiisetse hore, phetolelo tse ntle, tse nepahetseng tsa puo tsohle di hlahisitswe ditokomane tsena.**

Dikahare

Dintlha tsa Tsamaiso	v
Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta	xii
Beke 1 Mokotaba: Ho rarolla mathata	1
Mantaha	3
Labobedi	8
Laboraro	13
Labone	20
Labohlano	24
Beke 2 Mokotaba: Ho rarolla mathata	29
Mantaha	31
Labobedi	36
Laboraro	42
Labone	48
Labohlano	53
Beke 3 Mokotaba: Re ya hola mme re ya fetoha	57
Mantaha	59
Labobedi	64
Laboraro	69
Labone	76
Labohlano	80
Beke 4 Mokotaba: Re ya hola mme re ya fetoha	85
Mantaha	87
Labobedi	92
Laboraro	97
Labone	104
Labohlano	108
Beke 5 Mokotaba: Nalane ya rona e phelang	113
Mantaha	115
Labobedi	120
Laboraro	125
Labone	132
Labohlano	136

Beke 6 Mokotaba: Nalane ya rona e phelang	141
Mantaha	143
Labobedi	148
Laboraro	153
Labone	159
Labohlano	163
Beke 7 Mokotaba: Saense e monate	167
Mantaha	169
Labobedi	174
Laboraro	178
Labone	184
Labohlano	188
Beke 8 Mokotaba: Saense e monate	193
Mantaha	195
Labobedi	200
Laboraro	204
Labone	209
Labohlano	213

Dintlha tsa Tsamaiso

Diphetho tsa Thuto

Kotareng ena, baithuti ba tshwanetse ho fihlela diphetho tse latelang:

HO MAMELA LE HO BUA

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho tseba kapa ho bina diraeme ka dipina tse 4
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho ka nka karolo dipuisanong ka phaposiburutelong ho abela tsebo ya pejana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho buisana ka pale e badilweng ka kopanelo, ba sebedisa foreimi ya dipuisano ho tataisa.
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho iqapela dipale tsa bona bakeng sa mosebetsi wa pale ya boiqapelo
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qoqa ka seo ba se ngotseng
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho utlwisisa mme ba kgone ho sebedisa tlotlontswe e latelang

bothata	rarolla	tharollo	boqapi	tonela mahlo	bonono
senono	susumetsa	pente	bopa	poone	bohoholong
mohale	bohlale	matla	boiqapelo	ntlafatsa	atlehile
phoso	sehla	Mariha	Selemo	Lehlabula	Lehwetla
boya	lekana	boholo	tiile	ho hola ho feta	phamola
ferekane	kheri	disebediswa	senoko	kurutla	tshela
kereita	kgabela	bidisa	fetola monahano wa hao	mohopolo	nalane
fetileng	bo hona jwale	sebaka sa ho kuta moriri	tereme	moseke	sinagoge
senya	kgofu	kgopolo	badimo	lenqosa	molaetsa
toloka	lelera	tlhaho	boleng	botjhaba	molemo
serwalankgwana	ithuta thotu	saense	ente	teko ya saense	bolwetse
hlaba	nale	kotsi	bea kotsing	sesole sa mmele	boitshireletso ba mmele
phela	shwele	mobu	dihaha mmele	divithamini	pokelletso ya dintlha

mahlasedi a letsatsi	sethopo	shebisisa			
-------------------------	---------	-----------	--	--	--

TLHOKOMEDISO YA MEDUMO LE MEDUMO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho ka kgetha medumo ka kutlo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hlokomela medumo e latelang ka boiketsetso
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho arola le ho kopanya medumo e latelang

ae	oa	ea	ua	oe	oi
tsh	mph	nkg	nti	nng	ngw

Baithuti ba tshwanetse ho ka arola mantšwe a latelang ka medumo

maema	phaella	maele	maeto	moalo	moabi
moahi	moalosi	moaparo	moahisane	mealo	seaparo
moetapele	moeti	moepa	poelano	moedi	moemedi
moloi	koloi	baloi	loile	tshela	tshola
tshela	tshomo	tshutshu	tshukudu	mphoqa	mphehela
mphile	nkgono	nkgina	nkgoka	nkgella	ntjella
ntjamela	ntjesa	dintja	bonngwe	songwe	nngolla
nngala	nngwapa	ngwana	ngwanana	ngwetsi	ngwale
mmangwane	rangwane				

HO BALA

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho qapodisa mantšwe a latelang

maema	phaella	maele	maeto	moalo	moabi
moahi	moalosi	moaparo	moahisane	mealo	seaparo
rua	bua	sua	moetapele	moeti	moepa
poelano	moedi	moemedi	moloi	koloi	baloi
boi	loile	tshela	tshola	tshela	tshomo
tshutshu	tshukudu	mphoqa	mpha	mphehela	mphile
mpho	nkgo	nkgono	nkgina	nkgoka	nkgella
ntja	ntjella	ntjamela	ntjesa	dintja	nngwe
bonngwe	songwe	nngolla	nngala	nngwapa	ngwana
ngwanana	ngwetsi	ngwale	mmangwane	rangwane	

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bala mantswa a latelang ka ho a sheba

Bohlale	ntjha	borashe	pentang	lehlaku	poone
sejalo	lengwa	naheng	Aztec	Matshepo	Felleng
dipalesa	nnakae	kgubedu	Wayde	kheri	hloya
ditamati	latswa	rapella	thapelo	moseke	sinakgokge
Islam	Dantago	baholoholo	molaetsa	dumela	botebong
entwa	bolwetse	bolaya	sibolla	sekgolopane	Limani
palesa	kantle	hlokomela	sejalo		

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bala seratswana se kopantsweng jwaloka ka mohlala o latelang:

Mme o re ke tle le seaparo sa hae se setle. O re ke se shebe ka phaposing hodima mealo. Mealong moo ho ne ho na le diaparo tse ding tse ngata tse ntle. Ke ne ke sa tsebe hore na sa mme ke se feng.

KUTLWISISO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho noha/lepa seratswana ka ho bala ditshwantsho
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hopola diketsahalo tsa seratswana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta seratswana
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta diketsahalo tsa seratswana ka tatelano
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qala ho utlwisisa hore ho bolela eng ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong, ho amahanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba hao, ho akanya ka dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona le ho nahana ka seratswana
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho nahanisisa ka seratswana ba sebedisa foreimi ya dipuisano
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho araba dipotso tsa kutlwisiso tse ngotsweng ka seratswana

MONGOLO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho taka setshwantsho se bontshang moelelo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho ngola sehloho kapa tse pedi ka ditshwantsho tsa bona
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho tlatsa foreimi ya mongolo e kgutshwane

HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho kgona balla hodimo dibuka tsa kereiti ya bona ka bokgoni ba bona le sehlopha mmoho le titjhere
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho sebedisa tlhokomediso ya medumo, ditlhahiso le elellwa mantswe a sebediswang kgafetsa ha ba bala.
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho qala ho hlokomela temoho ya matswe ka bona le kutlwisiso ya bo bona

Disebediswa le thepa eo o e fumantshitsweng

Ela hlooko hore disebediswa tsohle tseo o di fumantshitsweng ke tsa sekolo.

Disebediswa di tla sebediswa hang feela mme di lokela ho hlokomelwa le ho anela bohle.

Kotareng ya 1, matitjhere a tla fumantshwa disebediswa tse latenag:

1 Ditjhate tsa Papatso tse 4

Sebedisa ditjhate tsena ho rala mosebetsi wa hao wa beke. Beke le beke, bapatsa medumo le mantswe; mantswe a sebediswang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba; ditshwantsho; mmoho le foreimi ya ho ngola.

2 Ditjhate tsa Mongolo

Bapatsa ditjhate tsena ka pele phaphosing ya boithutelo, e le hore di bonahale ho baithuti. Matitjhere a kereiti 1 le 2 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o sa kopanang. Matitjhere a kereiti 2 le 3 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o kopaneng le mongolo o sa kopanang.

3 Kotara ya 1 Moralo wa Thuto 1

Sebedisa moralo ona wa thuto ho elellwa seo o tshwanetseng ho se ruta letsatsi ka leng. Mekgwa e fapaneng ya ho ruta e tla o thusa hore o rute jwang thuto ka nngwe. Bekeng tse pedi tse qalang kotareng ya 1, o tla latela lenane la tlwaetso.

4 Kotara ya 1 Tereka

Sebedisa tokomane ena ho tlatsa le moralo wa selemo wa ho ruta mmoho (ATP) le wa kotara. Bontsha ka ho tshwaya le ho beha letsatsi ha tekanyetso ya mosebetsi e fedile. Nahanisisa hantle ka tseo o di rutileng.

5 Kotara ya 1 Buka e Kgolo

Sebedisa buka e kgolo ya dipale ka nako ya dithuto tsa ho bala ka kopanelo. Kotara ena le dipale tse robedi – pale e le nngwe ka beke.

6 Kotara ya 1 Pokello ya Disebediswa

Pokello ya disebediswa e nale tse latelang:

- **Dipapetla tsa Mantswe tse** sebediswang bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le mantswe. Di sehe mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.

- **Ditshwantsho tsa tlotlontswe ho tswa mokotabeng:** di sehe hantle mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tsena tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.
 - **Meqephe a tshebetso a dipale tsa boiqapelo:** o a fuwe bakeng sa mokotaba ka mong. Ho na le ditshwantsho tse 3 kapa tse 4 tse buang ka pale. Ho na le maqephe a 10 a tokomane – e le nngwe bakeng sa sehlotshwana sa bana. Eketsa ha ho hlokeha.
 - **Maqephe a mosebetsi wa tekanyetso** o a fuwe bakeng sa dipheto tsa baithuti le ntlha tsa bohlokwa tsa kotara.
- 7 Kotara ya 1: Leqephe la tshebetso la ho bala**
O fuwe maqephe a tshebetso a ho bala a robedi bakeng sa kotara e le nngwe ka beke ho tloha bekeng ya 3 ho isa bekeng ya 10. Sebedisa maqephe ana a tshebetso le baithuti kaofela ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha. O na le maqephe a tshebetso a ho bala a 20. Eketsa ha ho hlokeha.

Tsamaiso ya Beke le Beke: Dihora tse 7

- 1 Lenaneo la thuto le latela tsamaiso ya tlwaelo e tshwanang beke le beke.
- 2 Hona ho nolofalets a baithuti le matijhere ho latela tlwaelo ya tsamaiso ya beke.
- 3 Baithuti ba kgona ho itokisetsa mosebetsi o latelang ha ba se ba tlwaetse tsamaiso ya beke.
- 4 Tlwaelo ena ya tsamaiso e itshetlehile ho nako e lekantsweng ya Puo ya Lapeng ya CAPS: dihora tse 7 ka beke.
- 5 Tlwaelo ena ya tsamaiso e entswe ele karolo ya lenaneo la dipuo tse pedi mmoho le PSRIP EFAL ya lenaneo la thuto le hlophisitsweng.
- 6 Ka kopo bapatsa tlwaelo ena ya tsamaiso ka phaphosiburutelong mme o leke ka matla ho e tseba ka hlooho.

MANTAHA		LABOBEDI		LABORARO		LABONE		LABOHLANO	
Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15
		Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15
Mongolo	15	Mongolo	15	Mongolo	15				
Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15			Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15
Ho ngola	30			Ho ngola	30				
Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha			30
1.45		1.15		1.45		1.00		1.15	

Boitokiso ba beke

Ho bohlokwa ho hopola hore lenaneo la Puo Ya Lapeng le fokoleditse matitjhere tlhokeho ya ho rala, empa BOITOKISO e sa le ntlha ya bohlokwa! Ha nngwe ka beke, motsheare wa mantsiboya kopanang le basebetsi-mmoho (matitjhere ohle a foundation Phase), le hlophise boitokiso mmoho.

Ha o itlhopisa/ itokisa hopola ho:

- 1 Badisisa hantle Moralo wa Thuto wa beke.
- 2 Etsa bonnete bahore o utlwisisa le ho tseba mekgwa e fapaneng e tshwanetseng ho sebediswa. Ha ho se jwalo, eya karolong e bitswang 'Mekgwa e fapaneng ya ho ruta' mme o e bale ka moo o ka hlokanang.
- 3 Kamorao ho seo, sheba hore ke dipapetla le ditshwantsho dife tse tla hloka hahala bakeng sa bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le foreimi ya ho ngola. Lokisa dipapetla tsa mantswe le ditshwantsho ka tsela e latelang:
 - a Seha dipapetla kapa ditshwantsho
 - b Leka ho di kgomaretsa pampering kapa lebokoseng
 - c Ha ho kgoneha, di lamineite kapa o di kwahele ka polasitiki.
 - d Dipapetla tsa thuto e itseng di kenye ka hara enfelopo kapa o di tlame ka kgwele ya rekere.
- 4 Bokelletsa di sebediswa tsohle tseo o ka di hlokanang, ditshwantsho kapa dintho tsa nnete tse tshwarehang.
- 5 Etsa bonnete ba hore Buka e Kgolo e lokile.
- 6 Badisisa hantle mesebetsi e tshwanetseng e phethwa ka hara buka ya Tshebetso ya DBE.
- 7 Etsa bonnete ba hore Tereka ya hao e maamong a nepahetseng mme e bontshe kgatelopele eo o seng o e entse.

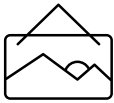
Mokotaba le Lenane la ho Bala

NOMORO YA BEKE	MOKOTABA	PALE YA HO BALA KA KOPANELO	LEQEPHE LA MOSEBETSI LA HO BALA
1	Ho rarolla mathata	Borashe ba pente	1
2	Ho rarolla mathata	Mohale wa poone	2
3	Re ya hola mme re ya fetoha	Baki eo ke ya ka!	3
4	Re ya hola mme re ya fetoha	Wayde o etsa kheri	4
5	Nalane ya rona	Pale ya Ntatemoholo waka	5
6	Nalane ya rona	Lenqosa le molemo	6
7	Saense e monate	Ente ya pele	7
8	Saense e monate	Teko ya Limani ya saense	8

Kotara 1 Lenaneo la Tekanyetso

Lenaneo la tekanyetso le bopilwe ho latela Karolo 4 ya CAPS e amohetsweng. Sena se ka fumanwa kamora Teraka ya kotara e nngwe le e nngwe.

Papatso ka Phaphosiburutelong

DITJHATE TSA PAPATSO

- 1 O tla fumantshwa ditjhate tsa papatso tse nne tse mmala e fapaneng, ele karolo lenaneo lena.
- 2 Tjhate ya mmala ka nngwe e tla sebedisetswa ho bapatsa mantse a fapaneng a beke.
- 3 Sebedisa ditjhate ka tsela ena e latelang:
 - a **Tjhate e mmala o motala** – e bapatsa tlotlontse ya mokotaba le ditshwantsho tsa beke.
 - b **Tjhate e mmala o bolou** – e bapatsa mantse asebediswang kgafetsa a beke.
 - c **Tjhate e mmala o mosehla** – e bapatsa medumo le mantse a beke.
 - d **Tjhate ya mmala o mopinki** – e bapatsa foreimi ya ho ngola ya beke.
- 4 Mantse a ditjhateng tsena a lokelwa ho ntjhafatswa/ tjhentjuwa beke le beke.
- 5 Ka kopo o se ke wa tlohela tlotlontse ya mokotaba le ditshwantsho selemo kaofela. Dipapatso di lokela ho tsamaelana le mokotaba o rutwang. Ha phaphosi ya borutelo e tletse ka mantse le ditshwantsho, baithuti ba ka hloleha ho ellelwa mantse le ditshwantsho tse ntjha.
- 6 Ha o qeta ho tlosa mantse le ditshwantsho tse itseng, di bokelle mme o di behe hantle ka faeleng.
- 7 Hlokomela mantse ana molemong wa ho a sebedisa selemong se lateng.

TAFOLE YA MOKOTABA

- 1 Leka ho iketsetsa tafole ya mokotaba ka phaphosiburutelong.
- 2 Sebedisa sebaka sena ho bapatsa ditshwantsho le dintho tsa nnete tse tsamaelanang le mokotaba.
- 3 Ngola/ leibola dintho tsena mabitso, e le hore baithutia batle ba ithute tlotlontse ena.

Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta

Botsamaisi ba Phaposiborutelo

Maano a mang a botsamaisi ba phaposiborutelo a kentswe e le “mekgwa ya mantlha ya ho ruta”. Ke maano a sebediswang ka nako tsohle lenaneong lena, ka hoo ho bohlokwa hore titjhere e a utlwisise hantle.

Sepheo: Ho ntlafatsa nako e sebediswang nakong ya mosebetsi, boitshwaro ba moithuti le tshebedisano mmoho pakeng tsa baithuti. Ho fokotsa ditshitiso thutong. Ho kenyeletsa le karolo ya papadi thutong.

BODULO LE DIHLOTSHWANA TSE NYANE.

- 1 Ho bohlokwa ho hlophisa nako le ho ela hloko tsela eo o hlophang tsela eo baithuti ba dulang ka yona ka phaposiburutelong
- 2 Ha o etsa sena, ela hloko dinthla tse latelang:
 - a **Dudisa baithuti ho ya ka bokgoni bo fapaneng** – O seke wa beha baithuti ba sokolang mmoho, le sebetsang hantle mmoho. Kopanya baithuti hore phaposi yohle e be sebaka sa bokgoni bo fapaneng.
 - b **Dudisa baithuti ka leano la ho fokotsa ditshitiso kapa lerata le fetellelseng.** O seke wa dudisa baithuti ba kgathatsanang mmoho. O seke wa dudisa baithuti ba ratang ho bua ka phaposing mmoho.
- 3 Lenaneong lena la thuto, ho na le mesebetsi e tla hloka baithuti ba e etse ka dihlotshwana tse nyane.
- 4 E kaba dihlotshwana tsa baithuti ba 3–4, ba dutse mmoho. Etsa seo hore ha o bolella baithuti ho sebetsa ka “dihlotshwana tse nyane” ba kopane ka pele ka mokgwa o kgethehileng ntle le tshitiso.
- 5 Ha baithuti ba dutse ka mela, tsela e bonolo ya ho etsa dihlotshwana ke hore ba babedi ba dutseng ka pele ba retolohe ba shebane le ba ka morao ho bopa sehlopha kapele.
- 6 O seke wa tlohella baithuti ho etsa hlophiso ena ka bo bona. Haebe wena ya nkang qeto ka ho etsa dihlotshwana ka paposing le ho ruta baithuti ho bopa dihlopha tsena ka pele ka kgutso.
- 7 Ha o bona tshebetso ya sehlopha e se ntle, etsa diphehoho ho sehlopha. O seke wa qobella baithuti ho sebetsa mmoho.

TSAMAISO YA DIPUISANO TSA DIHLOPHA

- 1 Ka hara lenaneo tsamaiso la thuto, hona le mesebetsi e mmalwa e hlokang hore baithuti ba be le therisano ya dihlopha.
- 2 Kwetlisa baithuti ho etsa tse latelang:
 - a Qalong baithuti ba tshwanetse ho bopa dihlotshwana.

- b** Ka morao ho moo, baithuti ba elellwe potso kapa foreimi eo batlileng ho rerisanang ka yona.
- c** E be moithuti e mong le e mong o fumana monyetla wa ho araba potso e nngwe le e nngwe.
 - Moithuti wa 1 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 2 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 3 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 4 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 1 o araba potso ya 2
 - Moithuti wa 2 o araba potso ya 2
 - Moithuti wa 3 o araba potso ya 2
 - Moithuti wa 4 o araba potso ya 2
 - Jwalo jwalo
- 3** E kaba mohopolo o motle ho sebedisa thupa / lejwe / ntho.
 - a** Neha sehlopha ka seng ntho e mebala jwaloka thupa kapa lejwe.
 - b** Motho ya tshwereng ntho o ya bua mme ba bang bohle ba ya mamela.
 - c** Ha moithuti wa pele a se a buile, o tshwanetse ho fetisetsa ntho eo ho motho e mong.
- 4** Haeba dihlopha di tshwanetse fana ka tlaleho, baithuti ba se ba arabile kaofela, sehlopha se ka kgetha dikarabo tse nepahetseng bakeng sa potso e nngwe le enngwe.

MESEBETSI YA PHETOHO YA HO BALA

- 1** Ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o sebetsa le dihlopha tse pedi
- 2** Pakeng tsa dihlopha tsena tse pedi, ho bohlokwa honka “kgefutso” pele o lokisa bodulo ba baithuti ba ho sebetsa leqephe la mosebetsi le latelang.
- 3** Etsa hona ka mokgwa o latelang:
 - a** Ha o qetile ho sebetsa le dihlopha, laela sehlopha sa pele ditulong tsa bona.
 - b** Laela baithuti ho mamela ka hlooko
 - c** Etsa Mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti bohle.
 - d** Netefatsa hore baithuti ba maamong a ho bala leqephe la mosebetsi
 - e** Hlalosa mosebetsi o tla latela leqephe la mosebetsi
 - f** Hopotsa baithuti hore ba tshwanetse ho qeta mosebetsi wa bona pele ba etsa mosebetsi o latelang – ba nke nako ya bona ho etsa mosebetsi ba sa potlake.
 - g** Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa le wena.
- 4** Kotareng ya 1, re kgothalletsa hore o sebedise mekgwa ena e 4 ya mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti:

Mosebetsi wa 1: Titjhere ore

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlo etsa ditshitshinyeho tse fapaneng, jwaloka: ama hlooho; fofisa khaethe; swenya nko; tlola ha raro.
- 3 Qala ka hore 'titjhere ore', ebe baithuti ba etsa tshitshinyeho e boletsweng.
- 4 Ha o sa qala ka hore 'titjhere ore', baithuti ha ba etse letho, ba ema feela.
- 5 Ha moithuti a ka sisinyeha titjhere a sa qala ka hore 'titjhere ore', moithuti eo o dula fatshe ha a sa nka karolo.
- 6 Mohlodi ke moithuti ya salang a eme.

Mosebetsi wa 2: Mokitjana wa ho tjeka

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlike ho bapala mmimo founung ya hao.
- 3 Ha baithuti ba utlwa mmimo, ba tjeke.
- 4 Hang ha mmimo o kgutsa, baithuti ba eme tsi!
- 5 Letsa o tima mmimo ka makgetlo, e le hore baithuti ba tjeke le ho ema feela ka makgetlo.

Mosebetsi wa 3: Tsoka, tsoka, ema

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Ere: tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, ema!
- 3 Baithuti ba pheta se bolelwang ke titjhere, ba ntse ba tsoka mmele ya bona.
- 4 Ha ba fihla ho 'ema' ba tshwanetse ba eme tsi! ba kgutse.
- 5 Pheta sena ka makgetlo.

Mosebetsi wa 4: Nna le setulo saka

- 1 Bolella baithuti hoe ma pela ditulo tsa bona. Ho be le sebaka pela bona.
- 2 Efa baithuti ditaello tseo ba tshwanetseng ho di latela – sena ba se etse ka pele mme ba kgutsitse.
- 3 Ditaello tsena tsohle di amana le ditulo tsa bona mme ba ithuta tshebediso ya maetelli.
- 4 Fana ka ditaello tse kang:
 - ema kamora setulo sa hao
 - phahamisa setulo sa hao
 - palama hodima setulo sa hao
 - tlola setulo sa hao
 - jwalo, jwalo.

Mesebetsi ya ho bua ya molomo

Qalong ya thuto ya Sesotho ka Mantaha, Laboraro le Labohlano titjhere o tla etsa mosebetsi wa molomo. Tsena ke karolo ya ho mamela le ho bua ya lenane la thuto. Di radilwe ka hlooko ho neha moithuti ka mong monyetla wa ho bua.

Ho ruta tlotlontswe ya mokotaba

Sepheo: Ho eketsa tsebo, menahano, le tlotlontswe ya thuto ho matlafatsa kutlwisiso ya ho bala le tsebo kakaretso. Ho thusa baithuti ka puo e batlehang e tla sebediswa ka Intermediate Phase.

- 1 Ruta baithuti mantswe a 3 a matjha a tlotlontswe ya mokotaba.
- 2 Sebedisa mokgwa wa 'PATS' ha o ruta tlotlontswe e ntjha.
- 3 PATS e hlalosa Supa, Etsa, Jwetsa le Bua.
- 4 Ha ho bonolo ho ruta mekgwa ena kaofela ka nako e le nngwe, etsa eo o ka e kgonang.
 - a Supa – setshwantsho kapa ntho e itseng ha ho hlokeha
 - b Bontsha ka mmele moelelo wa lentswe.
 - c Bolella baithuti hore mokotaba ke eng. Fana ka mohlala o bonolo.
 - d Sebedisa lentswe polelong.
- 5 Hang ha o se o rutile tlotlontswe ya mokotaba bekeng, maneha mantswe ao tjhateng ya papatso ya mantswe mmoho le a ditshwantsho.
- 6 Ha se baithuti bohle ba tla hopola tlotlontswe ena ka pele. O seke wa tshwenywa ke sena mme o se ke wa pheta phetisa baithuti mantswe ana kgafetsa
- 7 Baithuti ba utlwa mantswe a matjha hangata ha mokotaba o ntse o rutwa, mme ba tla ba le monyetla wa ho iketsetsa tlotlontswe ya bona.

Pina kapa Raeme

Sepheo: Ho matlafatsa tsebo ya tlotlontswe e ntjha ya baithuti. Ho ithuta ka ho bapala

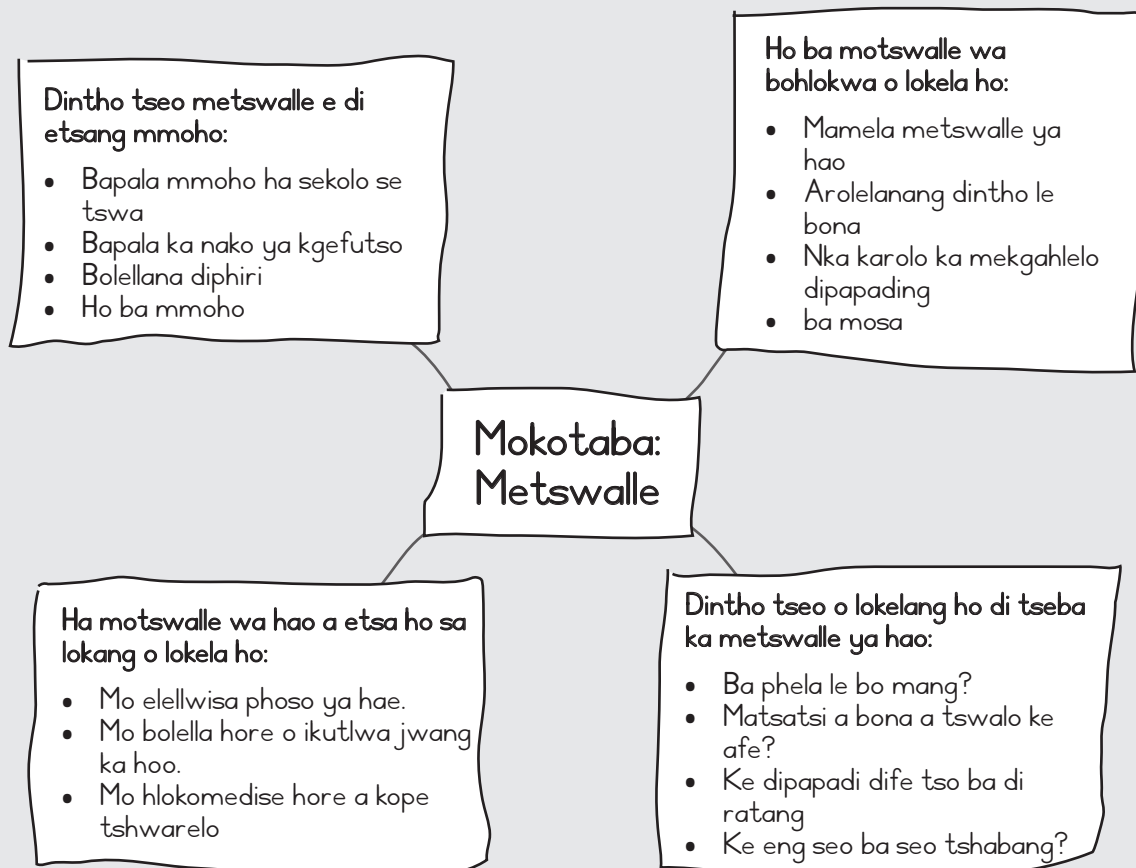
- 1 Pina kapa Raeme eo o tlo e ruta baithuti e ngotswe ka hare ho Moralo wa Thuto.
- 2 Ha nako e ntse eya baithuti ba tla tseba dipina kapa diraeme tsena, mme ba tla ipinela ka bolokolohi.
- 3 Ha o qala ho tsebisa baithuti pina kapa raeme ba rute mantswe, diketso le morethetho. (ha o le teng)
- 4 Ruta baithuti pina kapa raeme mola ka mola ka mokgwa o latelang:
 - a Binela kapa o balle baithuti pina kapa raeme kaofela o ntse o hlalosa mantswe ha ho hlokeha.
 - b Bina kapa o bale mola o qalang mme baithuti ba o sale morao.
 - c Bina kapa o bale mola wa bobedi mme baithuti ba o sale morao

- d Bina kapa o bale mola wa pele lewa bobedi mmoho mme baithuti ba ho sale morao.
 - e Tswela pele ka mpkgwa ona ho fihlela baithuti ba utlwisisa pina kapa raeme kaofela.
- 5 Kamehla hopola ho etsa diketso ha o bina pina kapa o bala raeme.
 - 6 Kopa baithuti ho bina pina eo ba e ratang pheletsong ya letsatsi. Ena ke tsela e monate ya ho bona ho kenya lerato la puo.

Tsebisa ka Mokotaba: Phuputso ya tsebo ya sethatong/ kgale

Sepheo: Ho fuputsa le ho ananela tsebo ya sethatong ya baithuti ka mokotaba o tlileng ho rutwa le ho eketsa tsebo hoe o ba seng ba ena le yon aka ha mokotaba ... Ho bontsha ka moo thuto e ka ralwang ka teng ho sebediswa mmapa wa kelello.

- 1 Mosebetsing ona titjhere o qala ka ho etsa mmapa wa kelello tlapangollong.
- 2 Titjhere o taka sedikadikwe tlapangollong ebe o ngola mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 3 Jwale e be titjhere o botsa hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?
- 4 Titjhere o ngola dintlha tsa baithuti ho potoloha mmapa wa kelello. Titjhere o bokella dikarabo tse tshwanang mmoho.ho. Mohlala: Haeba mokotaba ke 'Metswalle' o tla ba le mmapa o shebahalang tjena:

- 5 Bekeng ya bobedi titjhere o tla sebedisa mmapa wa kelello ho hopotsa baithuti ka seo ba ithutileng sona bekeng ya pele.

- 6 Titjhere o tla botsa baithuti tjena: Ke dintho difeng tse ntjha tse thabisang tseo re ithutileng tsona ka mokotaba ona ho fihlela ha kana.?

Pale ya Boiqapelo Beke ya 1

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo, le ho sebedisa tsebo ya bona ya sehlooho le boiqapelo ho etsa pale e nang le moelelo. Ho aha tsebo ya baithuti ya ho aha tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa sebedisa mmoho ka kutlwano ka dihlopha tse nyane.

- 1 Mosebetsi ona o fa baithuti monyetla wa ho sebedisa boinahanelo le boiqapelo ba tlotlontswe ya mokotaba le bokgoni ba tatelano ya dintlha ho iketsetsa pale e ntjha.
- 2 Bolella baithuti ho bopa dihlopha tse nyane.
- 3 Neha sehlopha ka seng leqephe la tshebetso la mokotaba. Leqephe lena o tla le fumana ka pokelletsong ya disebediswa.
- 4 Maqephe ana a na le tatelano ya 3–4 ya ditshwantsho tse ka sebediswang ho bopa pale e tsamaelanang le mokotaba.
- 5 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 6 Efa baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 7 Ka mora moo moithuti ka mong sehlopheng o fumana monyetla wa ho phehisa ka seo a se nahanang.
- 8 Tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho mamela ha baithuti ba ntse ba bua ka pale ya bona.
- 9 Phutha Maqephe a tshebetso kaofela mme o a behe/boloke hantle bakeng sa ho a sebedisa bekeng e latelang.
- 10 Kgothaletsa baithuti ho phetela ba lelapa la habo bona dipale tsa bona.

Pale ya Boiqapelo Beke ya 2

Sepheo: Neha baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo le ho sebedisa tsebo ya sehlooho ho qapa pale e nang le moelelo. Ho aha bokgoni ba baithuti ba tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisanammoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Hlophisa baithuti ka dihlopha tse nyenyane.
- 2 Neha sehlopha se seng le se seng leqephe la tshebetso la mokotaba.
- 3 Hopotsa baithuti hore beke e fetileng ba entse dipale tsa bona ba sebedisa ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena baithuti ba lokela ho sebeta ka dihlopha ho nka qeto ka pale ya sehlopha.
- 5 Hopotsa baithuti hore dipale tsa bona e lokela ho ba tsa boiqapelo, empa di tsamaellane le ditshwantsho.
- 6 Bitsa phaposi yohle ho tsepamisa maikutlo.
- 7 Kopa dihlopha 1–2 ho arolelana dipale tsa bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana ka dipale tsa bona.

Puisano mabapi le ho Bala ka Kopanelo

Sepheo: Ho ruta baithuti bohlokwa ba ho nahana le tsebo ya ho akaretsa le ho ba neha monyetla wa ho hodisa tsebo ya bona. Ho aha boitshepo ba baithuti ka ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohile ho ithuta le ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohi, ho hlahloba, ho amanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba bona, ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang empa o sena bonnete ba tsona. Ho neha baithuti monyetla wa ho sebedisana mmoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Dipuisano tsa ho bala ka kopanelo di etswa ka Labohlano.
- 2 Qala ka ho ngola foreimi ya dipuisano tlapangollong.
- 3 Ebe o bala le ho hlalose tse baithuti foreimi ya puisano.
- 4 Baithuti ba lokela ho utwisisa hore ha hona kgahlano ho dipotso tse bulehileng. s – dikarabo tse fapaneng le maikutlo a fapaneng di amohelehile.
- 5 Qetellong ya thuto, beha baithuti maemong a ho mamela ka hlooko.
- 6 Metsotsong ya ho qetela botsa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha sa baithuti ho fana ka dikarabo tsa bona.
- 7 Leboha baithuti ka ho fana ka dikarabo le diphehiso.
- 8 Ha dikarabo di fosahetse, kapa di hloka tlhalosetso e batsi, araba baithuti kapa botsa dipotso tsa tlhakisetso.

Tlhokomediso ya medumo le medumo/Mongolo

Kereiti ya 1&2 (Ho fihlela lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya medumo le medumo le mosebetsi wa Mongolo di ya amana leanong lena.

Matlafatso ya Medumo le Mantswe a fetileng: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho hlahloba temoho ya baithuti ya medumo le ho hopola medumo le mongolo o rutilweng. Ho phekoa le ho matlafatsa tsebo ya medumo le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho sebedisa ditebello tsa tekanyetso ho fana ka lesedi la tekanyetso e tswelang pele.

- 1 Ka Mantaha ka nako ya mongolo baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo wa bona ka ho phetha medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng bekeng e fetileng.
- 2 Laela baithuti ba bule dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Kamora moo bolella baithuti ho mena leqephe mahareng mme ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng (margin), le 6–10 moleng o mahareng a leqephe. (Palo ya medumo, dinoko le mantswe di tla fapana ho ya ka thuto e nngwe le e nngwe)

- 4 Bolella baithuti ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ha o le bitsa – ba ngole ka thoko ho nomoro e nepahetseng. Ha ba sa kgone ho ngola modumo kapa lentswe ba ngole letshwao la deshe (-).
- 5 Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso e potlakileng ho lekola hore ba ntse ba hopola ho ngola medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng ona.
- 6 Bolella baithuti hore ba tlo lekola difoniki le mongolo wa bona.
 - Ba tlameha ho lekola hore ba tseba ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ka nepo.
 - Ba tlameha le ho lekola hore ba bopa ditlhaku tsa bona ka nepo.
- 7 Qapodisa medumo, dinoko le mantswe a ka moralong wa thuto.
- 8 Laela baithuti hore ba nke pensele e le nngwe ya mmala ba e sebedise ho lokisa mesebetsi ya bona.
- 9 Ngola dikarabo tse nepahetseng tlapangolong, o bitsa modumo ebile o hlalosa mohato wa ho ngola.
- 10 Bolella baithuti hore ha ba ile ba thatafalla ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku, ba sebedise matsatsi ao a beke ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi oo.
- 11 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso.

Thuto ya Modumo o Motjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntsketsa pele bokgoni ba moithuti ba temoho ya difoneme. Ho ruta baithuti difoniki le dinoko tsa puo ya lapeng ka mokgwa o hlakileng le o itlhopileng, le ho itlwaetsa ho lemoha le ho sebedisa difoniki le dinoko tse rutuweng.

Tsebisiso ya modumo o motjha

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /p/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo /p/ o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona /p/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **pere, apole, (nantswe a mane)**

Tsebisiso mantswe a matjha

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o bontsha baithuti papetla: **pere, apole, (nantswe a mane)**
- 2 Kopa baithuti ba phethe lentswe leo o hatella modumo o wa beke o ka sehloohong.
- 3 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

Ho ngola Tlhaku/Ditlhaku tse Ntjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola kerafeme (grapheme) tse tsamaellanang le foneme e rutilweng.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa medumo e rutilweng ka nepo.
- 2 Bontsha baithuti ka ho ngola modumo oo tlapangollong – hlalosa o bontshe mohato wa ho bopa tlhaku eo.
- 3 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho ditafoleng tsa bona.
- 4 Ema o furalletse baithuti, mme o phahamise letsoho le letona.
- 5 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letona ba o latele/etsise ha o ngola tlhaku moyeng.
- 6 Phetha mokgwa ona le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 7 Bolella baithuti ho sebetsa le metswalle ho ngola modumo/tlhaku mekokotlong ya bona ka menwana ya bona.
- 8 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola medumo ditafoleng tsa bona ka menwana ya bona.
- 9 Qetellong, bontsha baithuti hape mohato wa ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantswe tlapangollong.
- 10 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 11 Baithuti ba sehelle mola ka tlasa modumo o rutilweng lentsweng kapa polelong e nngwe le e nngwe e ngotsweng.

Ho arola le ho kopanya mantswe: Labone la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele temoho ya baithuti ya difoneme, le bokgoni ba ho arola le ho kopanya difoneme le dinoko tse rutilweng. Hona, ho tla ba thusa ho bala le ho ba bangodi ba ikemetseng. Ho eketsa bokgoni ba ho lemoha difoneme le dinoko ha bonolo.

Ke a etsa...

- 1 Qala ka lentse le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentse: **pere**
- 3 Arola lentse ho ya ka medumo ya lona: /p/e/r/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentse: /p/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentse: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentse: /r/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentse: /e/
- 8 Ngola lentse lena tlapangollong: **pere**
- 9 Bontsha baithuti ka ho supa hore o kopanya jwang medumo ho etsa lentse.
- 10 Kamora moo, qapodisa senoko sa pele ya lentse. /pe/

- 11 Ho latele senoko sa bobedi ya lentswe: /re/
 12 Supa o bontshe baithuti ho kopanya dinoko ho etsa lentswe: /pe/-/re/
 13 Phetha sena ka lentswe le leng la thuto ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentswe apole: **apole**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele lentsweng lena ke ofe? /a/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi lentsweng lena ke ofe? /p/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro lentsweng lena ke ofe? /o/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa bone lentsweng lena ke ofe? /l/
- 7 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela lentsweng lena ke ofe? /e/
- 8 Kopa baithuti ho arola lentswe ka ka medumo eo le bopilweng ka yona: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 9 Ngola lentswe tlapangollong: **apole**
- 10 Kopa baithuti ba o thuse ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele lentsweng lena ke sefe? /a/
- 12 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /po/
- 13 Botsa baithuti hore: Senoko sa ho qetela ke sefe? /le/
- 14 Laela baithuti ho kopanya dinoko ho etsa/bopa lentswe: /a/-/po/-/le/ = **apole**
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Fumana Lentswe: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya medumo. Ho fa baithuti monyetla wa ho ntshetsa pele tsebo ya bona ya ho bopa mantswe. Ho eketsa bokgoni ba bona ba ho lemoha/elellwa medumo ha bonolo.

Taka tafole ena e latelang tlapangollong. Netefatsa hore e kentse medumo eo baithuti ba ithutileng yona ka Labobedi le Laboraro.

th	l	o
nn	p	a
nk	e	m

Bontsha (Model)

- 1 Hopotsa baithuti medumo ya beke, mohlala: /p/ le /m/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangollong.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba tla fumana fela metsotso e meraro ho fumana mantswe a mangata eo ba ka a bopang ba sebedisa medumo le didumammoho tse ka hara mabokose.

- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /p/ – /m/
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ba sebedisa medumo e meng le e meng e ka mabokosong. Ha ba a tlameha ho sebedisa feela /p/ le /m/
- 6 Bontsha baithuti ho etsa lentswe le leng, jwaloka: /m/ – /o/ – /th/ – /o/
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka etsa mantswe ba sebedisa modumo wa beke, jwaloka ka **pelo**, kapa ba sebedisa modumo o mong le o mong e ba o ratang, jwaloka **nkela**.

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole sehlooho: **p, m**
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **peo, palo, pelo, poma, ema, thapo, monna, nko**

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo/Mongolo

Kereiti 2&3 (hang ha lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo le Mongolo di ya amana lenaneong lena.

KEREITI 2 KOTARA 3-4

MONGOLO

Mantswe a fetohang: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phekoa le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho sheba diphethoho tse ka fetolang moelelo wa lentswe kapa wa polelo.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha ba se ba ithutile bongata ba mongolo o kopaneng, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka **MONGOLO O KOPANENG**.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla matlafatsa bokgoni ba bona ha ho ngola ka mongolo o kopaneng ka ho phetha medumo le mantswe a ithutilweng bekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Ka mora moo bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng, ba tlola mola pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Ngola polelo eo ho fanweng ka yona ka moralong wa thuto tlapangollong pela nomoro ya 1, ka tsela ena:

- Ke batla buka.
- 5 Laela baithuti ho kopolla dipolelo dibukeng tsa bona.
 - 6 Latela ka ho laela baithuti ho ngola maemedi a fapaneng pela dinomoro ka tsela ena:
 - Ke
 - Le
 - Re
 - Ba
 - 7 Laela baithuti ho ngololla dipolelo, ba sebedisa e nngwe le e nngwe ya maemedi.
 - 8 Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso ya potlako ho sheba hore na ba ntse ba hopola ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
 - 9 Tsebisa baithuti hore ba lekola tsebo ya bona ya difoniki le mongolo.
 - 10 Qetellong ya thuto, ngola dipolelo ka nepo tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa tsela/mohato wa mongolo o kopaneng ha o etsa jwalo.
 - 11 Botsa baithuti ho tshwaya paterone eo ba e bonang, jwaloka: moo polelo e fetohang teng.
 - 12 Sehella paterone e nngwe le e nngwe mola:
 - Ke batla buka.
 - Le batla buka.
 - Re batla buka.
 - Ba batla buka.
 - 13 Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala itokisetsa mosebetsi.
 - 14 Bollella baithuti hore ha ba ile ba thatafallwa ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo no ntlafatsa mosebetsi oo.
 - 15 Qetellong ya letsatsi phutha dibuka tsa baithuti mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso. Baithuti ba bang ba ka hlolwa ke difoniki ha ba bang ba ka hlolwa ke mongolo o kopaneng.

KEREITI 3 KOTARA 1-2

MONGOLO

Mantswe a Bonngwe le Bongata: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phekola kapa ho matlafatsa tsebo ya baithuti ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntlafatsa tsebo ya ho bala ka ho thusa baithuti ho lekola dipaterone tse fetolang lentswe ho ya ka sehlongwa pele sa lebitso

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsofatsa ba laele hore ba qetele mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe a rutuweng dibekeng tse fetileng.

- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi le sehlooho **Bonngwe le Bongata ba Mantswe.**
- 3 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng ba etse sena ba tlola mela pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore ba tseba ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
- 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola mosebetsi wa bona wa difoniki le mongolo.
- 6 Bitsa mantswe a bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba lokela ho ngola mantswe ana pela dinomoro tseo ba di ngotseng ka tsela ena.
 - motho
 - lesapo
 - seeta
 - nonyana
 - bohobe
- 7 Kamora mona, laela baithuti ho ngola bongata ba mantswe ana.
- 8 Metsotsong e mehlano ya ho qetela ya thuto, ngola dikarabo tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa mokgwa/tsamaiso ya mongolo o kopaneng.
- 9 Botsa baithuti ho supa paterone eo ba e bonang, jwaloka moo mantswe a fetohang.
- 10 Seha mola ka tlasa dipaterone ka tsela ena.
Mantswe a Bonngwe le Bongata
 - 1 motho
batho
 - 2 lesapo
masapo
 - 3 seeta
dieta
 - 4 nonyana
dinonyana
 - 5 bohobe
mahobe
- 11 Bolella baithuti ho nahana ka moo mantswe ana a fetohang ka teng ha ba bala le ha ba ngola.
- 12 Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala ho tshwaya mosebetsi wa bona.
- 13 Bolella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo ho ikwetlisetsa mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso. Baithuti ba itseng ba ka thatafallwa ke medumo, ha ba bang ba ka thatafallwa ke mongolo o kopaneng!

KEREITI YA 3 KOTARA YA 3-4

MONGOLO

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata: Mantaha o mong le o mong.

Sepheo: Ho phecola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha tsela eo mantswe a fetohang ka yona dipolelong ho ya ka mofuta wa lebitso.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsofatsa, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe eo ba ithutileng ona bekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata

- 3 Ka mora moo, ba bolelle hore ba ngole dinomoro 1–5 ka pela mola o ka thoko bukeng ba tlole mela pakeng tsa dinomoro.
- 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore na ba ntse ba hopola ho ngola mantswe eo ba ithutileng ona.
- 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola medumo le mongolo wa bona.
- 6 Bitsa dipolelo tsa bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba ngole dipolelo tsena pela dinomoro tseo ba di ngotseng.

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata

- 1 Ho na le motho ka tlung.
 - 2 Ntja e ja lesapo.
 - 3 Seeta sa ka se lahlehile.
 - 4 Nonyana e fofela hodimo.
 - 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
- 7 Ka mora mona, laela baithuti ba ngole dipolelo tsena ba fetola mantswe a bonngwe ho bongata.
 - 8 Metsotsong ya ho qetela ya thuto, ngola dipolelo tse nepahetseng tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa mokgwa le tsela ya ho ngola mongolo o kopaneng.
 - 9 Kopa baithuti ho supa paterone e nngwe le e nngwe eo ba e bonang, jwaloka ka moo lentswe le fetohang teng.
 - 10 Seha mola ka tlasa dipaterone tsena ka tsela ena:

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata

- 1 Ho na le motho ka tlung.
Ho na le batho ka tlung.
- 2 Ntja ya ka e ja lesapo.
Ntja ya ka e ja masapo.

- 3 Seeta sa ka se lahlehile.
Dieta tsa ka di lahlehile.
- 4 Nonyana e fofela hodimo.
Dinonyana di fofela hodimo
- 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
Mme o rekile mahobe a monate.
- 11 Bolella baithuti ho eellwa dipaterone tsena ha ba ngola kapa ha ba bala.
- 12 Laela baithuti ba nke pensele ya mmala ba tshwaye mosebetsi wa bona.
- 13 Bollella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a beke eo ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi o ngole mabitso a baithuti ba hlokanngusiso. Baithuti ba itseng ba tla thatafallwa ke difoniki ha ba bang ba tla thatafallwa ke mongolo o kopaneng.

MEDUMO

Ho Phetha medumo ka mokgwa wa ho Arola le ho Kopanya: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho ntshetsa pele tlhokomediso ya medumo le bokgoni ba ho kopanya le ho arola difoneme le dinoko tse rutuweng, hore ba be le bokgoni ba ho bala ka boikemelo. Ho eketsa bokgoni ba baithuti ba ho lemoha medumo le dinoko ha bonolo.

Seo ke se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Bitsa lentswe: **apole**
- 3 Arola lentswe ka medumo, ka tsela ena: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentswe: /a/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /p/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /o/
- 7 Qapodisa modumo wa bone wa lentswe: /le/
- 8 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentswe: /e/
- 9 Ngola lentswe tlapanang: **apole**
- 10 Supa o bontshe baithuti ho kopanya medumo ho etsa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/= apole
- 11 Ka mora moo, qapodisa senoko sa pele sa lentswe: /a/
- 12 Qapodisa senoko sa bobedi sa lentswe: /po/
- 13 Qapodisa senoko sa boraro sa lentswe: /le/
- 14 Bontsha ka ho supa le ho kopanya dinoko ho bopa lentswe: /a/-/po/-/le/
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le le leng la thuto ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **pere**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele ke ofe? /p/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi ke ofe? /e/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro ke ofe? /r/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela ke ofe? /e/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka modumo eo le bopilweng ka yona: /p/-/e/-/r/-/e/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **pere**
- 9 Laela baithuti ho kopanya modumo le wena ho bopa lentswe: /p/-/e/-/r/-/e/
- 10 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele sa lentswe ke sefe? /pe/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /re/
- 12 Bolella baithuti ho kopanya dinoko ho bopa/etsa lentswe: /pe/-/re/ = pere
- 13 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

O a etsa (moithuti)

- 1 Bolella baithuti ba ntshe dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho: **Mantswe a p**
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng
- 3 Bitsa dinoko tse hlano kapa mantswe ho tswa moralong wa thuto.
- 4 Baithuti ba ngole mantswe ana pela nomoro e nepahetseng. Ba sebedise tsebo ya bona ya ho arola le ho kopanya ho ba thusa ho peleta mantswe ana.
- 5 Baithuti ba she mola ka tlasa modumo o ka sehloohong.
- 6 Metsotsong e mebedi e qetelang ya thuto, ngola mantswe a nepahetseng tlapangolong, ebe o sehella modumo o ka sehloohong.
- 7 Bolella baithuti ho tshwaya mesebetsi ya bona ka pensele ya mmala.
- 8 Hlalosetsa baithuti hore ba tla ithuta ho ngola modumo o na ka mongolo o kopaneng thutong e latelang.

Kantle ho karolo e hodimo e tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Kereiti 1–2 wa Labone le leng le le leng.

MONGOLO

Ho ngola tlhaku/ditlhaku le mantswe a matjha: Mantaha le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshelesa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola dikerafeme tse nyalanang le difoneme tse seng di rutilwe.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa modumo o seng o rutilwe ka mongolo o kopaneng ka nepo.
- 2 Ruta boholo le bonnyane ba tlhaku e nngwe le e nngwe.
- 3 Bontsha o ngola modumo tlapangolong, hlalosa tsela/mohato eo tlhaku e bopuwang ka yona.

- 4 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho tsa bona ditafoleng tsa bona.
- 5 Ebe, o ema o furalletse baithuti o phahamisitse letsoho la hao le letona.
- 6 Bolella baithuti bana ba sebedisang letsoho le letona ho o latela/etsisa ha o ngola tlhaku/ditlhaku moyeng.
- 7 Ka mora mona, pheta ketso ena le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 8 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 9 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 10 Qetellong, bontsha baithuti ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantswa tlapangollong.
- 11 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 12 Ha o bontsha ketso ya ho ngola, hatella ka moo ditlhaku tsa mongolo o kopaneng di harelalang kapa di tshwaranang ka teng.
- 13 Baithuti ba sehelle modumo lentsweng kapa polelong e nngwe le e nngwe mola.

Kantle ho polelo ya bo 12, mosebetsi ona o tshwana hantle le wa Kereiti ya 1–2.

MEDUMO

Ho fapanya ditlhaku: Labone la beke e nngwe le e nngwe:

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha le ho supa phethoho e le nngwe lentsweng e fetolang moelelo wa lentse.

Ke a etsa(titjhere)

- 1 Hlalosa hore kajeno, re tlo matlafatsa bokgoni ba rona ba ho fumana diphetoho tse nnyane mantsweng. Sena se re thusa ho ntshetsa pele bokgoni ba rona ba ho bala.
- 2 Ngola mantswe a mabedi eo ho fanweng ka yona moralong wa thuto tlapangollong, jwaloka: pere, bere
- 3 Hlalosa hore re tlo leka ho supa hore ke modumo ofe o le mong o fapaneng mantsweng ana a mabedi.
- 4 Bontsha barutwana ha o supa phapang ya mantswe: pere, bere
- 5 Hlalosa hore a fapane kae, mohlala: /p/ le /b/ medumo ena e fapane empa e meng kaofela lentsweng e ya tshwana.

Re a etsa...(titjhere le baithuti)

Karolo ya 1

- 1 Ngola mantswe a mabedi eo o a filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: sela, sala
- 2 Botsa baithuti: Mantswe ana a mabedi a fapane kae?
- 3 Bitsa moithuti a le mong ho tlo sehella seo mantswe ana a mabedi se fapanang ka sona, mohlala: sela, sala

4 Hlalosa phapang pakeng tsa mantswe ana a mabedi.

Karolo ya 2

1 Ngola lentswe le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangolong, mohlala: bela

2 Botsa baithuti: **Ke modumo ofe o ka o fetolang lentsweng lena ho le etsa lentswe le letjha?**

3 Ngola lenane la mantswe a fapaneng a matjha eo bathuti ba o fang ona, mohlala: bula, bala, pula, fula, sela

Ke a etsa...

1 Ngola lentswe le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangolong, mohlala: mela

2 Botsa baithuti sena: **Ke modumo ofe o le mong e o ka o fetolang lentsweng lena ho etsa lentswe le letjha?**

3 Laela baithuti ho etsa mantswe a mang a mangata a matjha, ba fetola fela modumo o le mong lentsweng leo.

4 Qetellong ya thuto, bitsa baithuti ka bonngwe.

5 Bitsa baithuti hore ba tlo ngolla mantswe a bona a matjha tlapangolong.

6 Bala mantswe kaofela, o hlalose hore ke modumo o feng o fetotsweng lentsweng le leng le le leng. **bela, pela, mala, fela**

MEDUMO

Bopa/Fumana lentswe: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya difoniki tse rutuweng.

Ho fa baithuti monyetla ba ho matlafatsa bokgoni ba ho bopa mantswe. Ho eketsa temoho e bonolo ya mantswe:

Taka tafole ena tlapangolong. Ngola medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi. E ka kenyelletsa le dihlongwapele.

ph-	i	p	ntl-
th-	b	a	u
l	e	m	t

Etsa ka ho bontsha

1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**ph**/ le /**th**/

2 Etsa boikgoptsa ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.

3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.

4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**th**/-/**i**/-/**b**/-/**a**/ = thiba

- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /th/ le /ph/ feela.
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /b/-/u/-/l/-/a/=bula
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe a mang ba sebedisa medumo ya beke jwaloka, “phetha” kapa mantswe a senang modumo wa beke, “leba”

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: ph, th
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **pheta, phala, phela, thiba, thebe, thepa, thuba, thula, matha, phutha lema, leba, lepa, ntle, mantle.**

Kantle le mosebetsi o tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Gr 1–2 Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Ho Bala ka Kopanelo le Maano a Kutlwisiso.

Pale e tjha ya ho bala ka kopanelo e balwa beke le beke.

Ho bala ka kopanelo ho etswa ka mokgwa o latelang.:

Mantaha Boitokisetso pele o bala

Labobedi Padiso ya pele.

Labone Padiso ya bobedi

Labohlano Diketsahalo/mesebetsi kamora ho bala

Ha o itokisetse ho bala ka kopanelo, etsa bonnete ba hore baithuti ba dutse hantle moo ba tla kgonang ho bona buka e kgolo hantle.

Hopotsa baithuti ka seo o se lebelletseng ka nako ya ho bala ka kopanelo jwaleka:

- Dula hantle o kgutsitse.
- **Beha matsoho a hao pakeng tsa dirope / (phutha matsoho a hao).**
- **Tadima ka hlooko o nahane ka pale.**
- **Kgutsang (bontsha ka ho beha monwana molomong)**

Sepheo sa bohlokwa sa ho bala ka kopanelo lenaneong lena, ke se latelang:

- 1 *Baithuti ba ba le boiphihelo ba hore ho jwang ho bala pale e boima, ba bile ba e bala kaofela ba le bang. Hobane baithuti ha ba na taba le tataiso kapa tsamaiso e nepahetseng ya ho bala, ba ka tsepamisa maikutlo a bona dikateng tsa pale le dibapadi. Baithuti ba ka natefelwa ke dipale, le ho ba le lerato la ho bala.*
- 2 *Ha titjhere a ntse a balla pale hodimo, 'O kgona le ho ka bontsha bokgoni kapa boiphihlelo ba ho bala ho tloha leqhepeng le qalang ho isa leqhepeng la ho qetela, O bala ho tlloha*

hodimo leqhepeng ho ya tlase, a boele a bale ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona. O elellwa le ho hlalosa matshwao ohle a puo, hape o bala ka thello, ka nako e nepahetseng, hape o bontsha ka maikutlo ho totobatsa moelelo wa pale. Baithuti ba bokella tsebo e ngata ba sa elellwe ha ba mametse mmadi ya balang ka thello.

- 3** *Ha titjhere antse a bala, O kenyelletsa le ho fana ka tlhaloso ya mantswe ka ho: Ho supa karolo ya setshwantsho, ka ho bontsha ka diketso, a bile a sebedisa sehlo sa hae. Titjhere hape o hlalosa se bolelwang, a bontsha ka diketso ha a hlalosa lentswe kapa polelo paleng. Ho mamela titjhere le ho mo shebella, baithuti ba iphumanela bokgoni le boqhetseke ba puo e ntjha.*
- 4** *Ntho ya bohlokwa, ka nako ya ho bala ka kopanelo, titjhere o lokela ho ruta baithuti ho nahana ka pale, le ka moo ba ka bopang kutlwisiso ya bona ya pale. Lenaneng lena, re kgethile ho bopa bokgoni ba kutlwisiso ka ho bontsha le ho ruta mekgwa e fapaneng ya kutlwisiso. Mekgwa ena e fapaneng ya kutlwisiso, e a sebediswa:*
- *Ho lepa*
 - *Ho bopa setshwantsho ka hlohong*
 - *Fuputsa seratswana*
 - *Ho akaretsa*
 - *Ho nahana ka seratswana (Ke a ipotsa)*
 - *Ho amanya/kopanya dintlha*
 - *Ho etsa qeto ka dintho tseo o senang bonnete ba tsona.*
 - *Ho lekola/ Tekolo/Hlahloba*

MAANO AHO BALA KA KUTLWISISO

Tafole e ka tlase e fana ka tlhahisoleseding ka leano le leng le le leng:

Leano la 1: ho lepa/noha	
Tlhaloso	Ha baithuti ba lepa kapa ba noha, ba bua ka seo ba nahanang hore se tla etsahala paleng. Baithuti ba noha se tla etsahala ba shebile ditshwantsho bukeng. Hape ba ka noha se tla etsahala kamorao ho hore ba bale leqephe le le leng la pale. Qetellong, baithuti ba ka lepa le hore ebe pale ena e tla fella jwang.
Sepheo:	<i>Hore baithuti ba kgone ho noha, o ba thusa hore ba nahane ka pale le pele ba e bala. Baithuti ba lokela ho sebedisa lesedi le itseng ho leka ho fumana hore dibapadi ke bo mang, le hore ke diketsahalo dife tse tla etsahala. Ka ho noha baithuti ba kgona ho bontsha kutlwisiso ya bokgoni ba ho nahana ka pale.</i>
Mehato: (Ho noha pale ka ditshwantsho))	<ol style="list-style-type: none"> 1 Sheba setshwantsho 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho etsahala eng moo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka potso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho fana ka dikarabo, ba etsetse mohlala wa 5 karabo ya potso eo. 6 Bontsha ka moo ditshwantsho di kgonang ho hokahana le ho bontsha kopano ya ho bopa pale.
Mehlala (Ho lepa ka ditshwantsho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore ho etsahala eng mona? 2 Ebe o nahana hore sebapadi sena se ikutlwa jwang? Hobaneng o nahana jwalo? 3 O nahana hore o tlo bona eng setshwantshong se latelang?

Mehato <i>Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala leqephe la pale 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho tlo etsahalang kamora mo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka dipotso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho araba, ba fe mohlala wa karabo ya potso.
Mehlala <i>Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore se tla etsahala ka mora ho mona ke sefe? 2 Ha o nahana, sebakadi sena se tla etsang kamora moo? 3 O nahana hore pale ena e tla fella jwang?

Leano la 2: Ho bopa setshwantso ka hlohong

Tlhaloso	Ha baithuti ba iketsetsa setshwantsho ka hlohong tsa bona, ba lokela ho nahana ka se etsahalang paleng jwaleka ketsahalo ho tswa papading ya kalaneng/ baesekopo. Ba leke ho bona ketsahalo ya pale dikelellong tsa bona.
Sepheo	<i>Ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ho thusa ho fana ka ditlhaloso tsa mantswa a hlahellang leqepheng ka ho di fetolela papading e tshwanang le baesekopo ka hlohong ya moithuti. Ebile e thusa baithuti ho bona ka moo diketsahalo tse latelang di kopanang ka hokahanang kaofela. Hona ho thusa ho bo le kutlwisiso ya pale ka kakaretso ntle le ho ho bona leqephe le leqephe.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Bua tjena: Jwale re tliho nahana le ho ipopela setshwantsho sa pale dikelellong tsa rona jwaleka ha eka re shebile baesekopo. 3 Laela baithuti ho tutubala. Hlalosetsa baithuti ho mamela mantswa, ebe a bapala baesekopo ka dikelellong tsa bona. 4 Bala seratswana hape. 5 Bolella baithuti hore ba iketsetse setshwantsho ka dikelellong tsa bona (Ba bontshe hore ba etseng) 6 Botsa baithuti: Le bona eng? (Ho etsahetse eng baesekopong)? 7 Mamela dikarabo tsa baithuti le ho buisana tsona. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa bona di tsamaisana le se etsahetseng paleng.
Mehlala.	E kare ya mmona Joe a hlola lebelo. Ke bona hantle ha mofufutso o tswa phatleng ya hae, o fofela hohle. Ke bona mahlo a shebile palong ya qetelo, le mmele o sebetsang ka thata ka moo o ka kgonang. O ipopetse setshwantsho sefe kelellong ya hao? Ho etsahetse eng baesekopong ya hao.

Leano la 3: Ho fuputsa Seratswana

Tlhaloso	Dipotso tse fuputswang, ke dipotso tsa mantlha tse bobebe/amohelhileng tse hlahellang seratswaneng sa kutlwisiso. Tsena ke dipotso tse thusang baithuti ho nahana kapa ho sheba mantswa leqepheng leo ba le badileng ho ka ikgopotsa ditaba kapa molaetsa wa teng.
Sepheo	<i>Tsena ke dipotso tse bobebe tse ho thusang ho hlokomela/ ho bontsha kutlwisiso ya mantswa leqepheng leo o le balang. Leano lena le bontsha baithuti hore o ka elellwa le ho fuputsa /batla mantswa a bohlokwa jwang a tlang ho o thusa ho araba dipotso.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Botsa baithuti potso ka tlhahisoleseding ho tswa seratswaneng, jwaleka: Ebe Joe o ne a batla ho hlola mang? 3 Dumella baithuti ho araba dipotso. 4 ELA HLOOKO: Thusa baithuti ho fumana dikarabo ho elellwa mantswa a sehlooho a bohlokwa le ho fuputsa mantswa ao seratswaneng. Hona hot la ba thusa ho fihlella dikarabo.

Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ke mang eo Joe a batlang ho mo hlola mabelong? 2 Ke eng seo Joe a se entseng pele ho mabelo? 3 Joe o kwetliseditse mabelo neng? 4 Mabelo a ne a tshwaretsewe hokae?
Leano la 4: Kakaretso	
Tlhaloso	<p>Ha baithuti ba akaretsa, ba nahana ka tse etsahetseng paleng. Hape ba ka nahana ka dintho tse kang:</p> <p>Ke eng seo ba se ratileng ka pale ena? Ba ithutileng eng paleng ena?</p>
Sepheo	<i>Kakaretso e bontsha hore baithuti ba nahanne le ho utlwisa tsohle ka pale. Ho kopa baithuti ho akaretsa pale, ke tsela e lokileng ya ho bona hore ba utlwisa ha kae.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana. 2 Hopotsa baithuti: Ha re akaretsa, re nahana ka dikarolo tsa bohlokwa tsa pale. Re ka nahana hape ka tseo re di ratileng paleng, le hore re ithutile eng paleng ena. 3 Neha baithuti motsotso ho nahana ka pale. 4 Laela baithuti ho qoqa ka bobedi ba arolelana kakaretso ya pale le motswalle. 5 Qetellong, o ka kopa baithuti ho ngola kakaretso ya bona ya pale, ba sebedisa foreimi ya ho ngola ho ba tataisa.
Mehlala	<p>Pale: Joe o hapa lebelo.</p> <p>Baithuti ba ka akaretsa pale tjena:</p> <p>Pale ena e bua ka: Moshanyana ya bitswang Joe ya batlang ho hlola, moshanyana ya neng a matha ho feta bohle sekolong, eleng Sizwe. Joe o ne a ikwetlisa kamehla, qetellong a kgona ho hlola Sizwe.</p>
	<p>Ke ratile karolo eo Joe a kgaolang thapo ya tlhoho ha a fihla qetellong ya lebelo. Ho ne ho thabisa haholo.</p> <p>Ke ithutile hore ha o sebetse ka thata o sa nyahame, o tla atleha qetellong.</p>
Leano la 5: Nahana ka seratswana.(Ke a ipotsa)	
Tlhaloso	Ha titjhere a ipotsa, o ipotsa a buela hodimo ka seratswana O batla baithuti ba utlwe seo a nahanang ka sona kaseratswana.
Sepheo	<i>Ha bontsha ka ho etsa, ho nahana/ho ipotsa ka seratswana ho ruta baithuti dintho tsena tse pedi. Ya pele, re ruta baithuti hore babadi ba hlwahlwa ha ba bale mantswa feela, empa ba nahana ka seo ba se balang. Ya bobedi, re bontsha baithuti mekgwa e fapaneng ya menahano ya babadi ba hlwahlwa ka seratswana seo ba se balang.</i>
	<i>Ka ho etsa jwalo, re ruta baithuti ho ba le bokgoni ba ho ka iqapela le ho seholla seratswana. Ha nako e ntse e tsamaya, baithuti ba tla kgona ho iketsetsa tsena ka bo bona.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana tse leqephehng 2 Nahana ka potso kapa mohopolo oo mmadi ya balang ka thello a ka bang le ona ha a bala seratswana. (Mehopolo ho se ho fanwe ka yona padisong ya pele le ya bobedi, ha ho balwa mabolokong a Moralo wa Thuto. 3 Bua tjena: Ke bona/ ke hlokomela-- 4 Bua tjena: Ke ipotsa hore? 5 Baithuti ha ba hloke ho araba dipotso.
Mohlala	<p>Ke bona Sizwe a tsheha, ha Joe a kenela lebelo.</p> <p>Ke ipotsa hore, ebe sena se ke ke sa utlwisa Joe bohloko na?</p>

Leano la 6: Ho amanya diketsahalo	
Tlhaloso	Ha baithuti ba kopanya/amanya dintlha, Ba bapisa pale le diketsahalo tse etsahetseng bophelong ba bona.(maphelong a bona) kapa ba e bapisa le seo ba kileng ba se bala.(bapisa tema le tema e nngwe) kapa ntho e nngwe e etsahetseng kae kae (lefatsheng.)
Sepheo	<i>Ho kopanya/amanya dintlha ho thusa baithuti ho utlwisisa seratswana ka botebo le ho kopanya dintho tse ding tse seng di le teng tse etsahetseng ho bona. Ho bontsha baithuti hore b aka etsa papiso ya pale le pale e nngwe, pale wa e bapisa le bophelo ba hao, kapa wa e bapisa le diketsahalo tse teng mona lefatsheng – – – kapa tlhahisoleseding e tsejwang lefatsheng lohle.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Botsa baithuti potso ena: Ke nakong efe moo o neng o labalabela ho ba mohlodi? 3 Bontsha le ho fana ka mohlala wa ho araba potso, e tshwanang le ena: Ha Joe o ne a labalabela ho ka hlola lebelong, O ile a nkgopotsa ka moo re neng re hlodisana le moholwane wa ka sekolong ka teng. Kamehla moholwane o ne a fumana matshwao a hodimodimo dithutong tsohle, batswadi ba rona ba ne ba ikgantsha ka yena. Le nna ke ne ke batla hore ba ikgantshe ka nna.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Wena, sena se ho hopotsa eng ka bophelo ba hao? 2 Bolela nako eo sena kapa se tshwanang le sona se neng se etsahale ho wena? 3 Haeba o ne o le Joe, o nahana hore o ne o ka etsang ha Sizwe a ho tsheha? 4 O nahana hore Sizwe o ile a ikutlwa jwang hoba Joe a mo hlole? 5 Ebe ke seapadi sefe seo o se tsebang se ho hopotsang ketso ena?
Leano la 7: Ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang, empa o se na bonnete ba tsona.	
Tlhaloso	<p>Ho nka qeto ka dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona, le ho sebedisa seo o se tsebang, le seo o ntseng o se bala, moo o nang le bokgoni ba ho ka lepa kapa ho noha (guess) se leng sio paleng. Sena se bolela hore o kgona ho ka bala pakeng tsa mela, e leng ho elellwa ketso kapa taba e itseng eo ho sa bueng ka yona paleng ena.</p> <p>Ka nako e nngwe, mongodi ha a ngole ditaba kaofela ka botebo, empa o siya ditaba tse ding di sa fella, e le hore mmadi a iketsetse qeto le ho iphumanela dikarabo ka bo yena.</p>
Sepheo	<i>Baithuti ba hloka ho sebitsana le dikarolo tsa pale ba tle ba kgone ho ka bala dipakeng tsa mela. Hore ba fihlele sena, ba lokela ho sebedisa seo ba se badileng mmoho le seo ba se tsebang ho iphumanela taba e sa ngolwang empa ho buuwa ka yona kapa e sa ngolwang mona paleng.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng 2 Botsa baithuti: Ke eng seo o se tsebang ka sena? Ebe seratswana sona se bolelang? 3 Botsa baithuti: Ke eng seo re ka se nohang hape ka seratswana sena? Ebe ho na le seo seratswana se sa re bolelleng sona? 4 Botsa baithuti: Ke eng eo re ka e bolelang/nahanang ka Joe ho ya ka tsela eo a neng a ikwetlisa ka yona? 5 Botsa baithuti: Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le keello. 6 Ha baithuti ba sokola kapa ba na le bothata ba ho ka araba, ba fe mohlala oo ba ka o bapisang le seo ba se tsebang 7 Sebedisa tse latelang, Foreimi ya dipolelo ho ka thusa: 8 E itshetlehile hodima ... Ke nahana hore ...

Mohlala	<p>Seratswana</p> <p>Moholwane wa ka o ile a etsa kopo yah o ya Yunibesiting. Ha ke fihla hae, ke fumana maholwane a tshwere lengolo abile a bobosela. Mme yena o ne a lla a bile a bososela, a mo hakile.</p> <p>Papiso/ ho amanya</p> <p>Ka mabaka a hobane Moholwane/Abuti o kentse kopo ya sebaka mane Univesiting, le hore o tshwere lengolo a thabile haholo, ke noha hore kopo ya hae e amohetswe.</p>
Leano la 8: Ho etsa hlahlobo/Tekolo	
Tlhaloso	Ha re lekola pale ena, o ka lekola le ho hlahloba karolwana ka nngwe ya pale ena.
Sepheo	<i>Baithuti ba tshwanetse ho rutwa ho lekola le ho hlahloba seratswana, le ho fana ka mabaka a tekolo kapa hlahlobo ya bona.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana se leqepheng. 2 Botsa baithuti potso e lekolang, ba kope ho fana ka mabaka a dikarabo tsa bona. Mohlala: Ebe o nahana hore X o entse ntho e nepahetseng? Hobaneng ha o rialo? Fana ka mabaka a karabo ya hao. 3 Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le keello. 4 Haeba baithuti ba a sokola, arolelana/sebedisa tekolo ya hao e le mohlala: Ke nahana hore X o entse ntho e nepahetseng hobane X
Mohlala	<p>Dipotso tse ding tsa Tekolo di qala tjena:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore---- 2 O dumellana le-- 3 maikutlo a hao ke--- 4 Ebe o rata----

Ka tlase ke ditlhaloso tsa mekgwa ya ho ruta mohato o mong le o mong wa ho bala ka kopanelo.

Thuto: **Pele o bala**; Padiso ya pele; Padiso ya bobedi le ka morao ho ho bala.

Tlhaloso ena e thusa hore ho be le kutlwisiso e utlwahalang e etsang hore padiso e tsamaye mmoho le thuto e nngwe le e nngwe e rutwang.

HO BALA KA KOPANELO: BOITOKISETSO PELE O BALA.

HO BALA KA KUTLWISISO: LEANO: HO LEPA/HO NOHA.

Ha re itokisetsa ho bala, re bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ka ho ruta baithuti ho nahana ka pale, pele ba bala.

- 1 Bolella baithuti hore kajeno ba tlile ho shebana le ditshwantsho tse hlahellang paleng., ebe ba nahana ka pale.
- 2 Bolella baithuti hore ka lebaka la seo ba se bonang, ba tla lepa/noha ka diketsahalo paleng. Hona ho bolela hore ba tlile ho sebedisa ditshwantsho tse bukeng ho leka ho noha seo pale e buang ka sona.

- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba se shebe setshwantsho ka seng bukeng. Ba shebe ka moo ditshwantsho kaofela tsa buka di amanang, e le ho fumana hore di kopana jwang kapa di tsamaelana jwang. Setshwantsho ka seng se lokela hoba le kopano le ditshwantsho tsohle tse bukeng, mme di leke ho bontsha kopano/ tsamaelano ya pale kaofela.
- 4 Bontsha baithuti bokantle ba buka le ho bala Sehlooho sa buka o balla hodimo.
- 5 Botsa baithuti hore: Ha o nahana ho etsahala eng paleng ena?
- 6 Ka mora moo: Sheba setshwantsho ka seng sa pale, ebe o botsa baithuti dipotso.
 - a Ebe o bona eng mona setshwantshong?
 - b O nahana hore ho etsahala eng moo?
 - c O nahana hore ho la etsahala eng kamorao ho moo?
- 7 Haeba baithuti ba sokola ho kopanya diketsahalo kapa dintlha, ba thuse hore ba fihlelle sena.
- 8 Mohlala: Ebe o sa hopola hore moshanyana enwa o ne a etsang leqepheng le fetileng? O etsang jwale? O nahana hore ho etsahala eng jwale?
- 9 Ha o fihla setshwantshong sa ho qetela bukeng, botsa baithuti hore: Ebe o nahana hore pale ena e tla fella jwang (e tla ba potso e lokelang ho ya ka setshwantsho)
- 10 Leboha baithuti k aka tshebetso ya bona ya ho lepa.
- 11 Haeba o na le nako, bala pale ntle le kgefutsa kgetlo le le leng.

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA PELE.

MOKGWA WA HO BALA KA KUTLWISISO: ONA KE MOKGWA O SEBEDISWANG LE HO ELELLWA MORALONG WA THUTO.

Ho Padiso ya pele, re qala ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o bala ebile o hlalosa pale ho baithuti. Hape re bontsha ka ketso hore o nahana jwang ka pale. Pele ho ho bala, bolella baithuti hore o tliho etsa eng. *Bua tjena: Baithuti, ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore ha re bala kapa re mametse pale ho bohlokwa kamehla ho nahana ka pale. Kajeno, ke tliho le bontsha kamoo ke nahanang ka teng ka pale. Ke tlo le bontsha sena ka homohlala) iketsetsa setshwantsho ka kelellong ya ka. Ho na ho bolela hore, ha o ntse o bala, o iketsetsa baesekopo ka hloohong ena ya hao.*

- 1 Bala leqephe ka leng ka bo qhetseke le ka thello. Ha o ntse o bala, sebedisa mekgwa e thusang ho hlalosa ho bala, sebedisa diketso, pontsho tse fapaneng tsa sefahleho le lentswe la hao o le theola le ho le phahamisana ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2 Ha ho kgonahala, kgefutsa mme o hlalose lentswe kapa polelo ho baithuti.
- 3 Ka yona nako eo, ya padiso ya pele, re boetse re tsepamisa maikutlo ho bontsheng le ho ruta maano a ho bala ka kutlwisiso ho baithuti.
- 4 Qetellong ya ho leqephe le leng le le leng, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 5 Ha o qetile ho balla baithuti leqephe, kgefutsa mme o bontshe hore o nahana ka se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o nahana eng ka pale. Ho bohlokwa

- ho utlwisisa seo o se buang – ha seo se balang se sa utlwahale, se ke sa utlwahala le ho baithuti.
- 6 Leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tse mmalwa tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara lebokose.
 - 7 Dumella baithuti ba fapaneng ho araba dipotso tseo.
 - 8 Bontsha baithuti hore ho ka ba le dikarabo tse fapaneng bakeng sa potso e le nngwe, le hore baithuti ba a fapana ka maikutlo,

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA BOBEDI.

LEANO LA KUTLWISISO: LEANO LE SEBEDISWANG LE TLA FUMANWA KA HARA MORALO WA THUTO.

Ho Padiso ya bobedi, re tswella ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o balla baithuti, le ho bontsha ka ho etsa ka moo o ka nahannng ka pale. Boela o bolella baithuti hore o tlilo etsa eng. Bua tjena: *Baithuti, ena ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore kamehla ha re bala kapa re mametse pale hobohlokwa ho nahana ka pale. Kajeno, ke batla ho le bontsha hore o ka nahana ka pale jwang. Ke tlilo etsa tjena, (Mohlala) ke tlilo bopa setshwantsho ka kelellong ya ka ka pale. Hona ho bolela hore ha ke ntse ke bala ke tla iketsetsa baesekopo ka hlohong kapa kelellong ya ka.*

- 1 Ha morao bala leqephe le leng le le leng ka thello le boqhetseke. Ha o ntse o bala, sebedisa diketso, pontsho ya sefahleho, sebedisa le lentswe la hao o le theola o le nyolla ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2 Ka yona nako eo. Ha o bala padiso ya bobedi, O ka bontsha ka ho etsa hore o nahana jwang ka pale.
- 3 Qetellong ya ho bala leqephe, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 4 Ha o qetile ho balla baithuti leqephe la pele, kgefutsa mme o bontshe hore o a nahana ka ho bala kapa ho bolela se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o nahana jwang ka pale. Ho bohlokwa ho utlwisisa seo o se buang – – ha seo se balang se sa utlwahale, se ke ke sa utlwahala le ho baithuti.
- 5 Ka leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara mabokose.
- 6 Neha baithuti ba fapaneng sebaka sa ho araba dipotso.
- 7 Qetellong, laela baithuti ho iketsetsa dipotso ka pale.
 - a Kopa baithuti ho sebetsa ka bonngwe ho nahana ka dipotso tseo ba ka di botsang ka pale eo.
 - b Ha ho hlokahala/kgonahala, hopotsa baithuti ka dipotso tse ding tsa mantswa kapa dipolelo. Mohlala; Mang; Neng; Ho kae; Jwang le Hobaneng; fana ka maikutlo a hao; O nahana hore; lenane jwalojwalo.
 - c Bolella baithuti ho qoqa le ho buisana ba be ba arolelane dipotso.
 - d Ebe o kopa baithuti ho arolelana dipotso le baithuti bohle.
 - e Neha baithuti sebaka sa ho araba dipotso.

HO BALA KA KOPANELO: KA MORAO HO HO BALA

Lebaka la hoba le mesebetsi kamora ho bala, ke ho neha baithuti monyetla wa ho kopanya kutlwisiso ka pale, le ho sebedisa puo e ntjha eo ba ithutileng yona.

Kamorao ho bala ka kopanelo, o tla etsa o mong wa mesebetsi e latelang:

- 1 Ho taka setshwantsho sa pale
- 2 Ho etsa papadi ka pale
- 3 Ho qoqa kapa pheta pale ka molomo.
- 4 Ho araba dipotso ka pale e le ho hlahloba kutlwisiso.

TAKA SETSHWANTSHO KA PALE.

- 1 Laela baithuti ho dula madulong a bona, ba ntshe dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, dipensele le dikeraone
- 2 Bolella baithuti hore ba tlo iketsetsa ditshwantsho ka dikelellong tsa bona ka pale. Hopotsa moithuti hore ha a iketsetsa setshwantsho ka hlohong ya hae, o nahana ka hore ntho ena e shebahala jwang, e nkgang jwang, ha o e tswara e jwang ebile e utlwahala jwang. Ba bile ba ba le pono ya hore ba ikutlwa jwang ka sebakadi sena, mosebetsi kapa ntho e itseng e fumanwang paleng.
- 3 Botsa baithuti ho tutubala mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 4 Ha o qetile, kopa baithuti ho bula mahlo a bona, ebe o mamela setshwantsho seo ba iketseditseng sona dikelellong tsa bona. Baithuti baka ngola hore setshwantsho sena sa bona se shebshala jwang, se nkgang jwang, tatso ya sona e jwang. jj
- 5 Ebe, baithuti ba sebedisa qaleho ya polelo / e le ho ngola polelo kapa tse pedi ka setshwantsho seo ba ipopetseng sona aka kelellong tsa bona.
- 6 Qetellong, dumella baithuti ho buisana le ho arolelana ka dipono tsa bona le balekane.

HO TSHWANTSHISA PALE (HO QAPA PAPADI KA PALE)

- 1 Beha baithuti mmateng kapa kante moo ho kgutsitseng.
- 2 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlilo tshwantsha le ho bapala dikarolo tse itseng tsa pale eo ba e badileng.
- 3 Phahamisa buka e kgolo, hore baithuti ba e bone, ebe o bala leqephe le qalang.
- 4 Laela baithuti ho qapa papadi efe ho tswa paleng
- 5 Tshwantsha/ Bontsha ketso eo le baithuti.
- 6 Pheta hape leqephe ka leng
- 7 Kwetlisa baithuti ho hlokomela matshwao a bontshang hore ba tshwanetse ho kgutsa mme ba mamele ha tithjere e ntse e balaleqephe ha a ntse a ba bontsha ka diketso

MOSEBETSI WA HO NGOLA KAPA HO QOQA KA PALE

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona mme ba mamele ka hlooko.
- 2 Latela mehato e moralong wa thuto ho pheta / qoqa pale le baithuti.
- 3 Qalong o tla bontsha ka ho pheta ho hong ho tswang paleng.

- 4 Kamora moo o tla bolella baithuti ho nahana ka ho hong ho tswa paleng –baithuti ba seke ba koposa seo titjhere e se qoqileng
- 5 Ebe baithuti ba BUISANA le balekane ka seo baka se phetang ho tswa paleng.
- 6 Qetellong o tla kopa baithuti ba mmalwa ho pheta meqoqo ya bona ho tswa paleng.
- 7 Haeba thuto ena ke mosebetsi o ngolwang, baithuti bat la rala/ngola mosebetsi dibukeng tsa bona.

NGODISO YA KUTLWISISO

- 1 Pele ho thuto, ngola sehlooho sa seratswana tlapangollong.
- 2 Jwale o ka ngola dipotso tse batlang kutlwisiso tlapangollong, hammoho le qaleho ya dipolelo e le dikarabo (moo ho hlokahalang)
- 3 Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole sehlooho.
- 4 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlile ho nahana le ho ngola dikarabo tsa dipotso tseo.
- 5 Bala dipotso mmoho le baithuti, mme o hlalose moo ho hlokahalang.
- 6 Bolella baithuti hore ba se ke ba ngola dipotso, ba ngole dikarabo feela.
- 7 Tsamatsamaya pakeng tsa baithuti ho thusa ba nang le bothata/ba sokolang
- 8 Metsotsong e mmedi ya ho qetela, sheba dikarabo tsa baithuti mme o ba dumelle ho etsa ditokiso tsa mosebetsi moo ba fositseng.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha

Sepheo: Ho mamela moithuti ka mong a balla hodimo, le ho aha, ho totobatsa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha moithuti ka mong. Ho dumella le ho fa baithuti bohle ka phaposing monyetla wa ho ikwetlisetsa ho bala medumo ya mantswa, mantswa a hlahang kgafetsa le a makgutshwane, ho arola mantswa a dipolelo tse arohaneng pele a qetela ho ngola mosebetsi wa tsebo kutlwisiso ka bo yena.

Ho molemo ho mamela moithuti ka mong ha a bala bonyane hang ka beke.

SEO O LOKELANG HO SE ETSA LE BAITHUTI BA SA NKENG KAROLO HO BALANENG:

- 1 Pele o qala ka ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o lokela ho fa baithuti ba sa nkeng karolo mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa ho tswa dibukeng tsa bona, kapa maqepheg a tshebetso.
- 2 Etsa bonnete ba hore Maqephe a bona a tshebetso a sireletsihile ho a boloka ka hara faele kappa mokotlana wa polasitiki.
- 3 Kwetlisa baithuti ka tlwaelo ya ho bala Sesotho ka Tataiso ya sehlopha ka mokgwa o latelang:
 - a Dudisa baithuti mmoho le maqephe a bona a tshebetso a ho bala.
 - b Hlalosetse baithuti ka leqephe la pele la mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa.
 - c Bitsa sehlopha ho tlilo o balla.
 - d Hang ha baithuti ba qetile ho bala ba kgutlisetse ditulong tsa bona.

- e Laela baithuti ho etsa mosebetsi wa phetoho jwaleka: Titjhere o re; Tlola tlola, itsoke, tsoke, ema! Kapa setulo sa ka le nna.
 - *Ela hloko: 30 metsotso ke nako e telele ho bana ba ba nyenyane ho dula ba sebetsa ba kgutsitse, ka hoo ba lokela ho etsa diphetoho ka ho etsa dihlakiso ho kgatholla mmele.*
 - f Dudusa baithuti hantle le maqephe a bona a tshebetso.
 - g Hlalosetsa baithuti leqephe la tshebetso le latelang leo ba lokelang ho le sebedisa.
 - h Bitsa sehlopha se latelang ho tliho o balla.
- 4 Ke ntho e ntle ho dudisa baithuti ba senang bokgoni ba ho bala mmoho le ba kgonang hore ha ba bala maqephe a tshebetso ebe moo ba kgonang ho thusanang.

SEBOPEHO SA HO BALA LEQEPHE LA TSHEBETSO:

- 1 Leqephe le leng le le leng la tshebetso le na le mosebetsi e 10 (leshome) beke le beke. Ho na le dihlopha tse 10 tsa ho bala ka tataiso ya sehlopha ka beke. Le ha ho le jwalo sehlopha se seng le se seng se na le monyetla wa ho sebetsa le titjhere hang ka beke. Hona ho bolela hore baithuti ba tla qeta mosebetsi ona ka nako ya dikarolo tse 9.
- 2 **Matshwao a hopotsang baithuti ka seo ba lokelang ho se etsa le tsatsi le letsatsi:**
 - a Molomo o ba hopotsa ho qapodisa mantswe.
 - b Leihlo le ba hopotsa ho bala mantswe.
 - c Ngwana a le mong o ba hopotsa ho bala ka bonngwe.
 - d Bana ba babedi ba hopotsa baithuti ka ho bala ka bobedi.
 - e Letsoho le tshwereng pene le ba holopotsa hore ba lokela ho taka kapa ho ngola.
- 3 Lenane la sehlooho la medumo le mantswe a sebediswang kgafetsa a rutwang a lokela ho bolokwa ka hlooko. Dipale tse ntjha di behilwe ka mokgwa wa sebopeho sa medumo le mantswe a tlwaelehileng a beke le beke, mme a kenyelletsa medumo le mantswe a tlwaelehileng a sebedisitsweng nako e fetileng. Hona ho hlalosa hore baithuti ba keke ba bala mantswe ao ba sa a rutwang.

HO ABELA DIHLOPHA SERATSWANA BAKENG SA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

- 1 Bekeng tse pedi tse qalang tsa sekolo, mamela moithuti ka mong a bala ka. Sebedisa ruburiki e ka tlase bakeng sa ho beha bana ho ya ka bokgoni ba bona. Arola baithuti ho ya ka dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
- 2 Lenaneng lena ho na le dikarolo tse 10 tsa ho mamela baithuti ha ba bala. Hona ho hlalosa hore o ka etsa dihlopha tse 10. Haeba o etsa dihlopha tse ka tlase ho 10 o tla sebedisa nako e ekeditsweng ho thusa baithuti ba sokolang/nang le mathata.
- 3 Ka hare ho tereka o tla fumana foromo eo o tla ngola mabitso a bana ho ya ka dihlopha, le sebaka se tla o dumella ho tereka tshebetso ya bona ya ho bala ho ya ka dihlopha.
- 4 **Ela hloko:** ruburiki ena e arotse bana ho ya ka bokgoni ba bona ba ho bala.
- 5 Ha ho ena le bana ba bongata boemong bo tshwanang, o ka sebedisa tsebo kutlwisiso e le mokgwa o mong wa ho bopa dihlopha hoy a ka bokgoni bah o bala.

6 Ka phaposeng ya baithuti ba 40, ho ka ba le:

- Ha ho na sehlopha boemong ba 1, ke sehlotshwana sa baithuti feela.
- 1 sehlopha boemong ba 2
- 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 3
- 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 4
- 1 kapa 2 boemong ba 5

Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 1	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 2	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 3	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 4	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 5
<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti ha a tsebe kapa o tseba mantswe a mmalwa. • Moithuti ha a elellwe medumo le tswalano ya ditlhaku. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti o tseba mantswe a mmalwa a tlwaelehileng. • Moithuti o bonahala a sa elellwe ditlhaku le medumo ya mantswe. Kapa o hloka tataiso ya medumo e fetileng. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. • Moithuti o hloka tataiso ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba sokang ba a bona. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti o tseba bongata ba mantswe a tlwaelehileng. Mme o kgona le ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba so kang ba ithuta ona. • Moithuti o hloka tataiso ya sewelo ho qapodisa mantswe a thata. • Moithuti o bala ka thello. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. • Moithuti o kgona ho qapodisa mantswe ka nepo. • Moithuti o bala ka bokgeleke le ka kutlwisiso. • Enwa ke moithuti ya tsebang ho bala ho feta baithuti bohle.

SEO O LOKELANG HO SE ETSA NAKONG YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA:

- 1 Bitsa sehlopha ho tllilo ho balla.
 - a Etsa bonnete ba hore baithuti ba na le pale / seratswana se nepahetseng.
 - b Dudisa sehlopha ka mokgwa wa sedikadikwe.
 - c Hopotsa baithuti ka mantswe a tlwaelehileng ao ba ithutileng ona bekeng. Bontsha baithuti dipapetla tsa mantswe mme ba ithute ho a bala.
 - d Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho bala pale /seratswana ka bonngwe le ka kgutso.
 - e Botsa baithuti ho balla karolo ya seratswana hodimo ka bo bona.
- 2 Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, ho molemo ho ho hopola:
 - a **Supa mantswe ohle a tlwaelehileng.** Hopotsa baithuti hore ho na le mantswe a mang a hlahang kgafetsa, ao re lokelang ho a bala ka bo mong.
 - b **Ho bopa bokgoni ba ho qapodisa mantswe.** Haeba ngwana a sa kgone ho bala lentswe o se mo thuse hang, mo kgothaletse ho le qapodisa medumo ya lentswe e be o mo kopa ho le kopanya ho bopa lentswe leo hape.

- c Thoholetsa le ho kgothaletsa baithuti.** Etsa ho bala ka tataiso ya sehlopha e be karolo e bohlokwa ho baithuti mme e ahe boitshepo baithuting.
- d Bopa ho bala ka thello. Thusa baithuti ho ntlafatsa ho bala ka thello.** Tsebisa baithuti hore ho bala ha bona ho be jwaleka ha e ka ba a bua. Bontsha ka ho bala ka thello mme baithuti ba o sale morao.
- e Aha ho bala ka kutlwisiso.** Bolella baithuti hore ba lokela ho nahana ka mehla ka seo ba tlileng ho se bala. Ruta baithuti ho kgefutsa, ba kgutlele morao, ba phete seo ba se badileng haeba ba sa utlwisiso seo ba se balang. Ruta baithuti ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ha ba ntse ba bala le ho aha baesekopo dikelellong tsa bona ka seo ba se balang. Ruta baithuti ho hopola seo ba se badileng hape ba kgothaletse ho botsa dipotso haho na le seo bas a se utlwisising.

TLHOKOMELO YA MAQEPHE A TSHEBETSO A HO BALA:

- 1** Ke mokgwa o motle ho boloka maqephe a tshebetso ka hare ho faele kapa mokotlana wa polasitiki nakong eo baithuti ba di sebedisang.
- 2** Hlokomela maqephe ana a tshebetso ka makgethe, o a behe ka hantle ha baithuti ba qetile ho a sebedisa.
- 3** O tla kgona ho sebedisa maqephe ana dilemo tse ngata, hobane baithuti ha ba ngolle ho tsona, ba ngola dibukeng tsa bona.

FAPANYETSANO YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

Hopola hore ntlha ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha ke ho mamela moithuti ka mong a bala, ele ho bopa tsebo le bokgoni ba ho bala. Haeba o sena sebaka se lekaneng ka phapusiburutelong, kapa o sa kgone ho laola maemo a baithuti ka phaposing nakong eo ba balang ka yona ho na le mokgwa o mong.

Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, dudisa baithuti bohle ditulong le maqephe a bona a tshebetso mme o etse se latelang::

- 1** Hlalosa leqephe la tshebetso leo ba tlileng ho le sebedisa.
- 2** Jwale, bitseta moithuti ka mong ho wena hore a tlo ho balla hodimo.
- 3** Mamela moithuti ka mong a bala karolo e loketseng bokgoni ba hae.
- 4** Bopa bokgoni ba baithuti ba ho bala.
- 5** Ka mora metsotso e 15, laela baithuti ho etsa phetoho ya mosebetsi.
- 6** Jwale dudisa baithuti ditulong tsa bona mmoho le maqephe a bona a tshebetso.
- 7** Hlalosa mosebetsi o latelang oo baithuti ba tlang ho o etsa.
- 8** Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla ho wena ho tlo ho balla.

Haeba o nka qeto ya ho sebedisa mokgwa ona wa ho phapanyetso wa ho mamela ho bala, etsa bonnete ba ho mamela moithuti e mong le e mong bonyane hang ka beke.

Tshebetso ya ho ngola

Sepheo: Ho ruta baithuti ho ngola menahano ya bona ya sethathong ba ntse ba fumana thuso ho titjhere. Ho bontsha baithuti hore ha ba latela mokgwa o itseng wa ho ngola ba na le monyetla wa ho fetola, ho lokisa le ho ba le mehopolo e meng e metjha ntle le ho ngola ka nepo hang ha ba qala ho ngola feela.

Mokgwa wa ho ngola o na le mehato ena, moralo, mothalo, tokiso ya diphoso, phatlalatso le ho hasa. Mehato ena e mene ya ho ngola e rutwa le ho latelwa dikereiting tse tharo, ho kgothaletsa bokgoni ba ho ngola ba baithuti.

RALA MOSEBETSI WA NGOLA

- 1 Lenaneong lena, moralo o ruta baithuti mokgwa wa ho rala ba sebedisa:
 - a Lanane
 - b Mmapa wa monahano
- 2 Pele baithuti ba etsa meralo ya bona, titjhere o tshwanetse ho ba bontsha moralo wa hae tlapangollong hore ba tsebe hantle seo ba tshwanetseng ho se etsa. Moralo wa Thuto o ho bontsha hantle seo o tshwanetseng ho se etsa.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ka mehla o NAHANA ka seo o tlang ho se ngola. O hlalose menahano ya hao o buela hodimo hore baithuti ba utlwe hantle.
- 4 Sebedisa sebopeho sa moralo ho bopa moralo wa hao wa ho ngola.
- 5 Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho nahana ka seo ba tlileng ho se ngola.
- 6 Dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka seo ba se nahanang.
- 7 Qetellong bontsha le ho thusa baithuti ha ba ntse ba sebedisa sebopeho sa moralo ho phethela meralo ya bona

MOTHALO WA BONGODI

- 1 Pele thuto ya ho ngola e qala, ngola foreimi ya moralo wa hao hape o tswang thutong ya MANTHA tlapangollong.
- 2 Ngola foreimi ya ho ngola tlapangollong
- 3 Ka mora moo hlalosa ha kgutshwanyane mme o bontshe baithuti ka moo b aka sebedisang meralo ya bona ho etsa mothalo.
- 4 Bontsha baithuti sebopeho sa foreimi ya ho ngola e tla ba thusa.
- 5 Ha baithuti ba ntse ba phethela methalo ya bona, tsamatsamaya ka phaposeng ho thusa ba ntseng ba sokola.

TOKISO YA DIPHOSO BONGODING

- 1 Ngola tlapangollong lenane la hlahlobo le tswang moralong wa thuto.
- 2 Bala lenane mme o hlalosetse baithuti tsela eo le tla sebediswa ka yona.
- 3 O ka nna wa bontsha baithuti tokiso ya phoso e tlwaelehileng.
- 4 Dumella baithuti nako ya ho lokisa mosebetsi wa bona ba sebedisa lenane la hlahlobo

PHATLALATSO LE KGASO YA BONGODI

- 1 Laela baithuti ho ngola ka bohlweki mosebetsi wa bona wa qetelo.
- 2 Neha baithuti monyetla wa ho fapanya le ho bala dibuka tsa balekane.
- 3 Neha baithuti ba fapaneng monyetla wa ho balla bana ba bang kaofeela ka phaposing
- 4 Kopa baithuti ba mmalwa ho ngololla mosebetsi wa bona maqepheng a hlwekileng, ho taka le ho o saena.
- 5 Bokella dibuka tsa baithuti. O lokela ho tshwaya feela mesebetsi e mmedika kotarao sebedisa diruburiki tseo o di neuweng.
- 6 Hape, boitshepo ke karolo ya bohlokwa ho hodisa botsebi ba bongodi.

Maano a ho ngola

Sepheo: Ho matlafatsa baithuti ka maano a ho fetolela menahano ya bona ho bongodi ba sethathong.

- 1 Latela Moralo wa Thuto ho phethela mosebetsi wa ho ngola wa beke le beke.
- 2 Moralong wa thuto, o tla elellwa hore ho latelwa mokgwa o itseng ka nako tsohle. Hona ho thusa baithuti hore ba tsebe seo b aka se lebellang thutong tsa ho ngola.
- 3 Ota elellwa hore maano a fapaneng a rutwa baithuti ha nyane ha nyane hore ba kgone ho phethela diforeimi tsa dipolelo tsa bona ka nepo.
- 4 Sepheo ke hore baithuti ba kgone ho sebedisa maaano ana ka mokgwa o itaolang.
- 5 Maano ana a thusa bana hoba le boitshepo ka bongodi ba bona ka ho ba bontsha hore hona le mehato e latelwang ya bongodi.

LEANO LA 1: TITJHERE O BONTSHA KA HO NGOLA PELE

- a Titjhere o bontsha baithuti pele (o bontsha baithuti hantle seo ba tlileng ho se etsa). Ka ho bona seo titjhere e se etsang, baithuti ba tseba hantle se lebelletsweng ho bona.

LEANO LA 2: BANGODI BA NAHANA PELE BA NGOLA

- a Bongodi ke ketso ya ho ngola mehopolo ya hao pampiring / bukeng
- b Hona ho bolela hore bangodi ba tshwanetse ho nahana pele ba nka qeto ya seo ba tlang ho ngola ka sona
- c Hona ho bolela hape horeha hona karabo e nepahetseng kapa e sa nepahalang bongoding – mongodi e mong le e mong o ngola ka seo a ratang ho ngola ka sona.
- d Kamehla fana ka sebaka sa hore baithuti ba nahae ka seo ba batlang ho ngola ka sona

LEANO LA 3: BANGODI BA SEHELA LENTSWE LE LENG LE LE LENG MOLA

- a** Baithuti ba nahana ka dipolelo tseo ba batlang ho di ngola mme ba buella hodimo.
- b** Ba bala hore mantswe a makae polelong, ebe ba seha mela bakeng sa lentswe ka leng.
- c** Mela e sehwa ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona, le ho tloha hodimo leqepheng ho ya tlase.
- d** Mela e tshwanetse hoba bolelele ba lentswe ka leng.
- e** Ho be le sebaka pakeng tsa mantswe
- f** Qetellong ya polelo baithuti ba kenye kgutlo.
- g** Ha mela e se e seuwe, baithuti ba ngola mantswe ao ba a tsebang, kapa ba leke ho ngola medumo ya mantswe e qalang pele ba ka batla thuso ho titjhere.
- h** Hona ho fana ka sebopeho bongoding ba moithuti, le ho hodisa boitshepo. Le baithuti ba sokolang ba ka qala ho ngola ka mokgwa ona.

LEANO LA 4: BANGODI BA SEBEDISA DISEBEDISWA HO NGOLA MANTSWE

- a** Ruta baithuti hore ba se ke ba kopa thuso ha ba ngola mantswe ao ba sa tsebeng. Ba tshwanetse ho sebedisa disebediswa tse teng ho fumana tsela ya ho ngola lentswe leo ba sa le tsebeng. Mohlala
 - Mantswe a leboteng
 - Dibuka tse ding
 - Lenane la piletso
 - Ba ka botsa le balekane ba bona ka phaposing

LEANO LA 5: BANGODI BA SEBEDISA MEHOPOLO YA BONA HO NGOLA MANTSWE

- a** Baithuti ba lokela ho hopola mantswe ao ba ithutileng ona, le hore ba kgone ho a ngola ao tswa kelellong tsa bona.

LEANO LA 6: BANGODI BA BUA MANTSWE BUTLE JWALOKA KGUDU

- a** Ruta baithuti ho bua lentswe leo ba sa le tsebeng ka boiketlo hore ba kgone ho utlwa medumo e fapaneng ya lentswe leo.
- b** Ka moraho ho moo, ruta baithuti ho ngola modumo o mong le o mong oo ba o utlwang. (Ba kanna ba se ngole lentswe ka nepo, feela hona e tla be e le qaleho ya bona ya ho ngola mantswe ao ba sa a tsebeng. Mohlala **metsi** a ka ngolwa jwaleka **mitsii**. Titjhere e ka sebedisa hona ho bopa lentswe le nepahetseng.)
- c** Leka ho bala mongolo wa bana wa fonetiki, ebe o thoholetse baithuti ha ba sebedisitse tsebo ya bona ya fonetiki ho bopa mantswe. Ena ke tsebo e tshwanetseng ho kgothaletswa baithuti.

LEANO LA 7: BANGODI BA BALA SEO BA SE NGOLANG

- a** Baithuti ba ipalla dipolelo tsa bona hodimo kapa ba balla balekane ba bona. Ho bala ha mosebetsi wa molekane ho etsa tshebetso ya ngola e be le moelelo.
- b** Ha ba ntse ba bala jwalo ba ele hlooko hore ha ho mantswe ao ba a siyang morao.
- c** Ba ele hlooko le hore tatalano ya mantswe e nepahetse.
- d** Ho bohlokwa haholo ke hore o latele moralo ona hore baithuti ba natefelwe ke mokgwa ona wa ho bala, ba be motlotlo ka seo ba se ngotseng

LEANO LA 8: BANGODI BA BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- a** Ha thuto e ntse e tswepele, neha baithuti monyetla wa ho buisana ka bobedi, ba qoqelane ka seo ba se ngotseng
- b** Hona ho ka sebediswa ele monyetla wa ho arolelana dikgopolo ka seo se tla ngolwa, ho bala seo ba se ngotseng, ho qoqa ka ditshwantsho tsa bona le ho etsa bonnete ba hore ba utlwisisa seo ba tshwanetseng ho se etsa.
- c** Ruta baithuti ho shebana le ho buisana ka kgutso ha ba ntse ba shebane.

LEANO LA 9: TSHWARA DIKOPANONYANA

- a** Lena ke leano la bohlokwa le ka sebediswang ha baithuti ba ntse ba ngola.
- b** Tsama-tsamaya ka phaposing mme o thuse moo baithuti ba sokolang.
- c** Tshwara kopanonyana le moithuti ya sokolang.
- d** Sheba mosebetsi wa moithuti, mamela moithuti mme o mo nehe thuso eo a e hlokang.
- e** Hopola ho neha baithuti bohle nako e ikgethileng, ho thoholetsa boiteko ba bona le tswelopele ya bona.

**Kereiti 1
KOTARA 4**

Beke

1

**MOKOTABA:
Ho rarolla
mathata**

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: tloho le borashe ba pente, mehlala ya mefuta e fapaneng ya mathata, ditshwantsho tsa batho ba rarolla bothata, jj
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka maano a o ka a sebedisang ho rarolla mathata.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti mmoho le dibuka tsa tshebetso tsa DBE di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: leqephe la 50 - 51, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: leqephe la 52, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: leqephe la 53 – 54, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa bothata boo o ka ratang ho bo rarolla

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

BEKE 1

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi sa buka e kgolo: Borashe ba pente
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Ho rarolla mathata
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Bothata ke eng?
 - b Ke mathata afe ao o kileng wa rarolla?
 - c Ke tsela dife tse ding tseo o ka rarolang bothata ka tsona?
 - d Ke dintho dife tse ka etsang bothata bo fetelle (ho ena le hore bo rarollehe)?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - bothata
 - rarolla
 - tharollo
 - boqapi

Raeme kapa pina	Diketso
Ha a yo mathata x4	<i>Bina jwalo ka Ha a yo Mathata ya kerekeng.</i>
Ditharollo di le teng	<i>Opa diatla o tape maoto.</i>
Ke rarolla mathata a ka	
Ke rarolla mathata x2	
Ke rarolla mathata a ka!	

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a tsoka
 - b hlola
 - c shoba
 - d tlala
 - e jwale
 - f lelwala
 - g rwala
 - h seta
 - i buile
 - j seile
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlohang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Borashe ba pente
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o kileng wa rarolla bothata.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo. Qala ho sebedisa lekgathe le lejwale le lekgathe leftile ka nepo mongolong.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ka nako enngwe...

Ke ile ka ikutlwa...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla nahana ka bothata boo ba kileng ba eba le bona.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka ke ne ke ena le bothata. Ke ne ke sa fumane pensele yaka ha ke fihla sekolong. Ke ile ka ikutlwa ke halefile, hobane ke ne ke sa tsebe hore e ile kae! Ke ne ke sa tsebe hore ke tlile ho etsa mosebetsi waka wa sekolo jwang kante ho pensele.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o batla pensele ka mokotlengwa hao.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentse le leng le leng**, ka tsela ena: **Ka nako enngwe ke ne ke sa fumane pensele yaka. Ke ile ka ikutlwa ke halefile.**
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

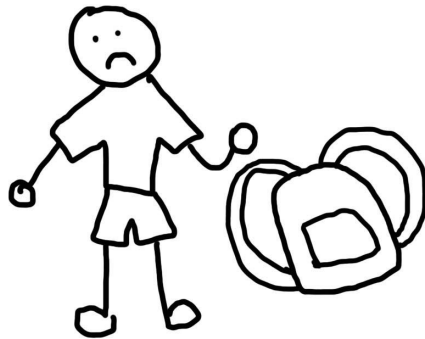
- 1 Sekasekang mathata a tlwaelehileng le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona: lahlehile, halefile, lwana, ntwana, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: ke bothata bofe boo o kileng wa kopana le bona pejana?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 **Laela baithuti ho buisana le balekane ba bona ka mehopolo ya bona.**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ka ka bothata ba bona le kamoo ba neng ba ikutlwa ka teng
- 7 Ba tshwanetse bare: ka nako enngwe... / ke ile ka ikutlwa...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho ngola mehopolo ya bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tla eketsa dintlha tse ding mongolong wa rona ka Laboraro.**

Ka tsa tsa le le ke ne ke lebetse pensele ya ka
hde.

Ke ne ke tshohile

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

BEKE 1

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Modumo O Motjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ae/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /ae/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **maeto, phaella**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **maema, phaella, maele, maeto**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

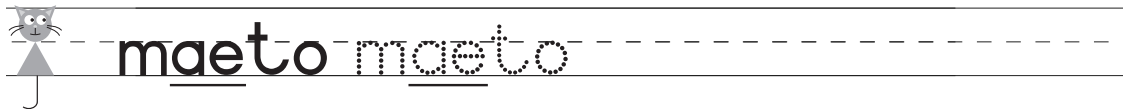
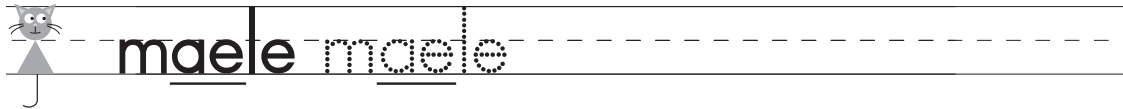
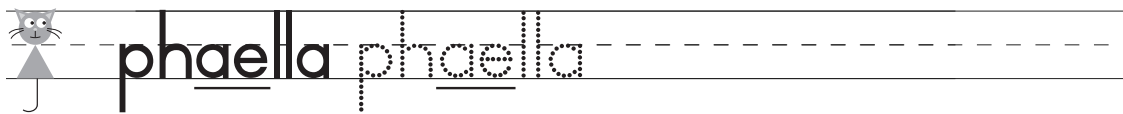
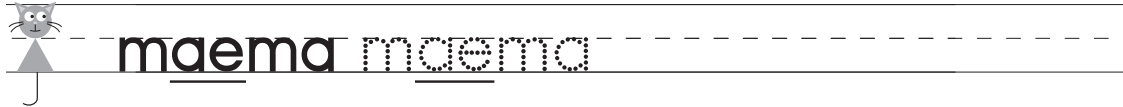
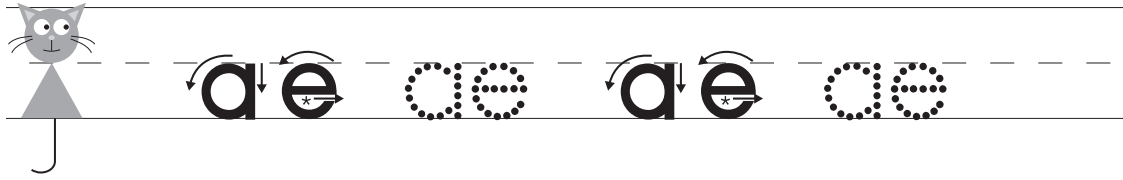
Mongolo:

Metsotso e 15

Ho ngola ditlhaku / mantswe / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **ae**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ke a ipotsa / Ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Borashe ba pente</p> <p>Bohlale o ile a kena ka phaposing ya hae ya borutelo. Ho ne ho na le phousetara e ntjha leboteng. E ne e le ya setshwantsho se kganyang se pentilweng. Bohlale o ile a tjamela setshwantsho sena. O ne a maketse.</p> <p>Hangata Bohlale o ne a rata ho mamela ka nako ya ho bala ka kopanelo. Empa kajeno o ne a shebile setshwantsho se pentilweng ho na le hore a mamele.</p> <p>Hangata, Bohlale o be a rata ho bala dinomoro. Empa ka nako ya dipalo, ha a ka a bala dinomoro le ba bang.</p> <p>Ntho e le nngwe eo Bohlale a neng a nahana ka yona ke setshwantsho se setjha se leboteng.</p>	<p>Ke akanya hore Bohlale o rata setshwantsho haholo hobane ha a kgone ho emisa ho nahana ka sona! Ke a ipotsa hore na ke kgetlo la pele Bohlale a bona setshwantsho se tjena na?</p>
<p>Ha tshepe ya sekolo e lla, Mme Mahao o ile a ntshetsa baithuti kantle bakeng sa nako ya kgefutso.</p> <p>'Bohale ke kopa o tle o tlo mpona!' a mmitisa.</p> <p>'Ke a bona hore o rata setshwantsho sena,' a rialo. 'Mohlomong o tla rata hona!'</p> <p>Mme Mahao o ile a fa Bohale buka.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na buka ena ke ya eng?</p>
<p>Siya o ne a emetse Bohlale ka ntle.</p> <p>'Bona!' ho rialo Bohlale.</p> <p>Bohlale o ile a bula buka eo. Leqephe le leng le le leng le ne le bontsha setshwantsho se setjha se setle. Bohlale o ne a maketse.</p> <p>Koki o ile a bitsa Bohlale ho tlo tlola.</p> <p>'Eseng kajeno!' a araba.</p>	<p>Ke akanya hore Mme Mahao o bone Bohlale a tjametse setshwantsho, ke ka hoo a mo fileng buka e ikgethileng ya ditshwantsho tse pentilweng.</p>
<p>Eitse ha Bohlale a fihla hae, o ile a fumana lebokoso la hae la kgale la disebediswa tse pentang. Empa, ha a le bula, ha a fumana borashe ba pente ba hae! O ile a sheba ka deskeng ya hae. O ile a sheba ka sethotong sa dibapadiswa tsa hae. O ne a sa e fumane borashe ba pente ba hae.</p>	<p>Bohlale o ne a rata setshwantsho se setjha se leboteng. O ne a rata ditshwantsho tse ka bukeng eo Mme Mahao a mo fileng yona. Ke akanya hore o batla ho penta ditshwantsho jwalo fela ka tseo a di boneng phousetareng le ka bukeng.</p>

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Bohale o ile a ya ho bapala kante. O ile a fumana lehlaku le lekgubedu la sefate. O ile a fumana sekwahelana sa botlolo se benyang.</p> <p>Ntate wa Bohlale o ile a tla ka ntle.</p> <p>'Bona ke fumane eng!' a rialo.</p> <p>'Kgele!' ho rialo Ntate. 'Kena ka tlung. Dijo tsa mantsiboya di lokile.'</p>	<p>Bohlale o ne a sa fumane kwase ya hae, jwale o ile a tlameha ho fumana ho hong a ka ho etsang. Ke a ipotsa hore na Bohlale o lebetse ka ho penta na?</p>
<p>Kamora dijo tsa mantsiboya, Bohlale o ile a tjamela pente. O ile a tjamela le pampiri. Yaba Bohlale o ba le mohopolo. O ile a kenya monwana wa hae ka penteng, mme a qalella ho penta ka monwana wa hae. Yaba o penta ka lehlaku le lekgubedu. Ntho e nngwe le e nngwe e ile ya ba borashe ba pente!</p>	<p>Ke akanya hore lena ke kgetlo la pele Bohlale a sebedisa ntho e nngwe kante ho borashe ba pente ho penta.</p>
<p>Bohlale o ile a penta, a penta, ho fihlela ntate wa hae a kena ka phaposing ya hae.</p> <p>'Ke nako ya ho robala,' a rialo.</p> <p>'Bona!' a rialo.</p> <p>'He banna! O senono sa makgonthe,' a rialo a shebile ditshwantsho tsa hae.</p>	
<p>Ka le hlahlamang, Bohlale o ile a kgetha setshwantsho sa hae seo a se ratang ho fetisisa mme a se kenya ka mokotleng wa hae wa dibuka.</p> <p>'Ke tsamaya pele ho nako,' a bolella mmae.</p> <p>Bohlale o ile a bula lemati la phaposi ya borutelo. Mme Mahao o ne a itokisetsa letsatsi.</p> <p>Bohlale o ile a ntsha setshwantsho seo a se pentileng ka mokotleng wa hae.</p> <p>'Ke sa hao Mme,' a rialo.</p> <p>'Kgele!' ho rialo Mme Mahao. 'Mohlomong se seng sa ditshwantsho tsa hao se tla ba ka bukeng.'</p>	<p>Ke a ipotsa hore hobaneng Bohlale a ne a batla ho fa Mme Mahao setshwantsho? Ke akanya hore ke hobane Mme Mahao o thusitse Bohlale ho ithuta ka ditshwantsho ka ho manamisa phousetara leboteng le ho mo fa buka e nang le ditshwantsho tse ding tse pentilweng! Ke akanya hore Bohlale o batla ho bontsha Mme Mahao hore le yena ke senono!</p>
<p>Ha tshepe ya sekolo e lla, Bohlale o ile a kena ka phaposing. Bana ba bang ba ne ba tjametse ntho e itseng leboteng. Bohlale o ile a shebisisa – e ne e le setshwantsho sa hae!</p> <p>'Ke bata ho penta jwalo le nna!' a utlwa e mong wa bana a rialo.</p> <p>Bohlale o ne a tatetse ho ya kante ho fumana ntho tse ding tse ntjha tseo a ka pentang ka tsona.</p>	<p>Ke akanya hore Mme Mahao o ne a rata setshwantsho sa Bohlale hobane o ile a se manamisa leboteng hore se bonwe ke bana bohle.</p>

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Bohlale o ile a bona eng leboteng?	Bohlale o bone phoustara / setshwantsho se pentilweng leboteng
Bohlale o ne a batlana le eng ka tlung?	O ne a batla borashe bo pentang
Bohlale o ile a sebedisa eng ho penta setshwantsho?	Menwana ya hae, lehlaku le sekwahelana sa botlolo.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Bohlale a ile a fa Mme Mahao setshwantsho?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a batla ho leboha Mme Mahao ka ho mo fa buka. Mme Mahao o ne a ba mosa ho ho yena ke ka hoo o ne a batla ho mo fa mpho. Bohlale o ne a batla ho bontsha Mme Mahao hore le yena o kgona ho penta setshwantsho.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLOTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - tonela mahlo
 - bonono
 - senono

Raeme kapa pina	Diketso
Ha a yo mathata x4	<i>Bina jwalo ka Ha a yo Mathata ya kerekeng.</i>
Ditharollo di le teng	<i>Opa diatla o tape maoto.</i>
Ke rarolla mathata a ka	
Ke rarolla mathata x2	
Ke rarolla mathata a ka!	

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Modumo O Motjha Le Mantswe.

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**oa**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /**oa**/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **moahisane, moahi, moalosi**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **moalo, moabi, moahi, moalosi, moaparo, moahisane**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

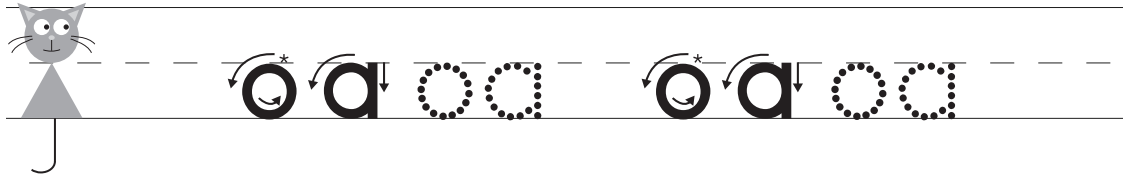

Mongolo:

Metsotso e 15

Ho ngola ditlhaku / mantswe/ dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **oa**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

moalo moalo

moabi moabi

moahi moahi

moalosi moalosi

moaparo moaparo

moahisane moahisane

Moalo wa letlalo la nku.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o kileng wa rarolla bothata.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo. Qalella ho sebedisa lekgathe lekwale le lekgathe lefitle ka nepo mongolong.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ka nako enngwe...

Ke ile ka ikutlwa...

Ke rarollotse bothata ka ho...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa polelo mongolong wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla ngola kamoo ba ileng ba rarolla bothata.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngolla.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tla se ngola, jwaloka: Ke rarollotse bothata ka ho kopa motswalle a nkadime pensele enngwe ya hae.
- 6 Bontsha ka ho etsa o take setshwantsho sa hao o kopa titjhere enngwe pensele.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlleng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: **ke rarollotse bothata ka ho kopa ho motswalle.**
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka mantwe a ho rarolla bothata le baithuti.
- 2 Ngola mantwe tlapangolong, jwaloka kopa, fumana, batlisisa, thusa, bua le, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: o rarollotse bothata ba hao jwang?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 **Laela baithuti ho buisana le balekane ba bona ka mehopolo ya bona.**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela kamoo ba rarollotseng bothata.
- 7 Ba tshwanetse hore: ke rarollotse bothata ka ho...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho ngola mehopolo ya bona ya sethathong!

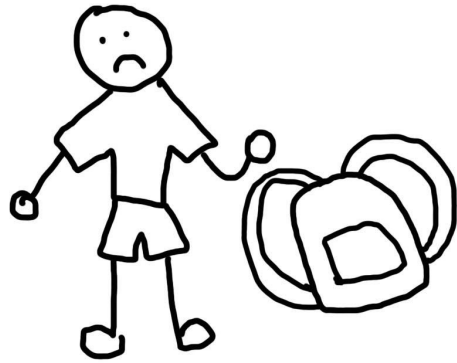
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

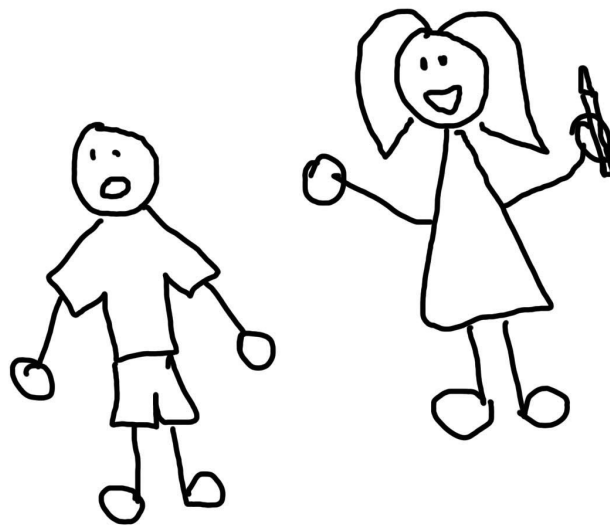
BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ka tsatsi le leng ke ne ke lebetse pensele ya
ka hae.

Ke ile ka rarolla bothata boo ka ho bolella
titjhare wa ka. O ile a nkadima pensele hore
ke e sebedise tsatsing leo.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

BEKE 1

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **maele**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**m**/-/**ae**/-/**l**/-/**e**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**m**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**ae**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**l**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**e**/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **maele**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**mae**/-/**le**/ = **maele**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **moahi**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **maema**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**m**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa bobedi lentsweng? /**ae**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /**m**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**m**/-/**ae**/-/**m**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **maema**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**mae**/-/**ma**/ = **maema**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **moabi**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

BEKE 1

MAANO A HO BALA: KE A IPOTSA / HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Borashe ba pente</u></p> <p>Bohlale o ile a kena ka phaposing ya hae ya borutelo. Ho ne ho na le phousetara e ntjha leboteng. E ne e le ya setshwantsho se kganyang se pentilweng. Bohlale o ile a tjamela setshwantsho sena. O ne a maketse.</p> <p>Hangata Bohlale o ne a rata ho mamela ka nako ya ho bala ka kopanelo. Empa kajeno o ne a shebile setshwantsho se pentilweng ho na le hore a mamele.</p> <p>Hangata, Bohlale o be a rata ho bala dinomoro. Empa ka nako ya dipalo, ha a ka a bala dinomoro le ba bang.</p> <p>Ntho e le nngwe eo Bohlale a neng a nahana ka yona ke setshwantsho se setjha se leboteng.</p>	<p>Ke a hopola hore Bohlale o na le sete ya hae ya disebediswa tse pentang. Ke akanya hore Bohlale o nahanne ka seo a ka se pentang kamora nako ya sekolo!</p>
<p>Ha tshepe ya sekolo e lla, Mme Mahao o ile a ntshetsa baithuti kantle bakeng sa nako ya kgefutso.</p> <p>‘Bohale ke kopa o tle o tlo mpona!’ a mmitsa.</p> <p>‘Ke a bona hore o rata setshwantsho sena,’ a rialo. ‘Mohlomong o tla rata hona!’</p> <p>Mme Mahao o ile a fa Bohale buka.</p>	<p>Ke akanya hore Mme Mahao ke titjhere e mosa, hobane ha a bona hore Bohlale o rata setshwantsho se leboteng, o mo fa buka e tletseng ditshwantsho tse pentilweng!</p>
<p>Siya o ne a emetse Bohlale ka ntle.</p> <p>‘Bona!’ ho rialo Bohlale.</p> <p>Bohlale o ile a bula buka eo. Leqephe le leng le le leng le ne le bontsha setshwantsho se setjha se setle. Bohlale o ne a maketse.</p> <p>Koki o ile a bitsa Bohlale ho tlo tlola.</p> <p>‘Eseng kajeno!’ a araba.</p>	<p>Ke noha hore Bohlale o kgahluwa ke mefuta yohle ya ditshwantsho a e bonang ka bukeng!</p>
<p>Eitse ha Bohlale a fihla hae, o ile a fumana lebokoso la hae la kgale la disebediswa tse pentang. Empa, ha a le bula, ha a fumana borashe ba pente ba hae! O ile a sheba ka deskeng ya hae. O ile a sheba ka sethotong sa dibapadiswa tsa hae. O ne a sa e fumane borashe ba pente ba hae.</p>	<p>Ke akanya hore Bohlale ha a so sebedise lebokosana la hae la disebediswa tse pentang ka mora nako e telele, hobane ha a tsebe hore na kwase ya hae e kae! Ke akanya hore o batla ho penta ka baka la ditshwantsho tseo a di boneng ka phaposing le ka bukeng ya hae.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Bohale o ile a ya ho bapala kante. O ile a fumana lehlaku le leggubedu la sefate. O ile a fumana sekwahelana sa botlolo se benyang.</p> <p>Ntate wa Bohlale o ile a tla ka ntle.</p> <p>'Bona ke fumane eng!' a rialo.</p> <p>'Kgele!' ho rialo Ntate. 'Kena ka tlung. Dijo tsa mantsiboya di lokile.'</p>	<p>Ke akanya hore Bohlale o ile a nahana hore ha a na kgona ho penta ha a sa fumane borashe ba pente ba hae.</p>
<p>Kamora dijo tsa mantsiboya, Bohlale o ile a tjamela pente. O ile a tjamela le pampiri. Yaba Bohlale o ba le mohopolo. O ile a kenya monwana wa hae ka penteng, mme a qalella ho penta ka monwana wa hae. Yaba o penta ka lehlaku le leggubedu. Ntho e nngwe le e nngwe e ile ya ba borashe ba pente!</p>	<p>Ke noha hore Bohlale o na le bokgoni ba boqapi, hobane o ile a eellwa hore a ka sebedisa dintho tse ding tse ngata ho penta. O ne a sa hloke borashe ba pente ho hang!</p>
<p>Bohlale o ile a penta, a penta, ho fihlela ntate wa hae a kena ka phaposeng ya hae.</p> <p>'Ke nako ya ho robala,' a rialo.</p> <p>'Bona!' a rialo.</p> <p>'He banna! O senono sa makgonthe,' a rialo a shebile ditshwantsho tsa hae.</p>	<p>Ke noha hore Bohlale o ikutlwa a le motlotlo ka bokgoni ba hae ba boqapi ditshwantshong tsa hae, haholoholo kamora hoba ntate wa hae a re ke senono se hlwahlwa.</p>
<p>Ka le hlahlamang, Bohlale o ile a kgetha setshwantsho sa hae seo a se ratang ho fetiswa mme a se kenya ka mokotleng wa hae wa dibuka.</p> <p>'Ke tsamaya pele ho nako,' a bolella mmae.</p> <p>Bohlale o ile a bula lemati la phaposi ya borutelo. Mme Mahao o ne a itokisetsa letsatsi.</p> <p>Bohlale o ile a ntsha setshwantsho seo a se pentileng ka mokotleng wa hae.</p> <p>'Ke sa hao Mme,' a rialo.</p> <p>'Kgele!' ho rialo Mme Mahao. 'Mohlomong se seng sa ditshwantsho tsa hao se tla ba ka bukeng.'</p>	<p>Ke noha hore Bohlale o thabetse ho bontsha Mme Mahao ditshwantsho tsa hae hobane o ya sekolong e sa le ka matjeke! Ha ho na le moo ke thabetseng ho ya teng, ke fihla pele ho nako, jwalo fela ka Bohlale.</p>
<p>Ha tshepe ya sekolo e lla, Bohlale o ile a kena ka phaposeng. Bana ba bang ba ne ba tjametse ntho e itseng leboteng. Bohlale o ile a shebisisa – e ne e le setshwantsho sa hae!</p> <p>'Ke bata ho penta jwalo le nna!' a utlwa e mong wa bana a rialo.</p> <p>Bohlale o ne a tatetse ho ya kante ho fumana ntho tse ding tse ntjha tseo a ka pentang ka tsona.</p>	<p>Ke noha hore Bohlale o ikutlwa a le motlotlo ka setshwantsho sa hae. Ke noha hore Bohlale o tla tswela pele a pente ka disebediswa tse ding tse fapaneng!</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Bohlale ha a fumane borashe bo pentang boo a bo batlang. O ikutlwa jwang ha o sa fumane ntho eo o e batlang?	Karabo tse fapaneng. Baithuti ba tla ikutlwa ba halefile, ba fedile pelo, kgenne, ba phoqehile, ebile ba ferekane.
Bohlale o ikutlwa jwang ha Mme Mahao a manamisa setshwantsho sa hae leboteng?	O ikutlwa a le motlotlo.
Hobaneng Bohlale a batla ho penta?	Hobane o bona setshwantsho leboteng le ditshwantsho tse ka bukeng e tswang ho Mme Mahao. O batla ho etsa ditshwantsho tse tshwanang le tseo a di boneng.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Bohlale a thabetse ho ya kantle?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o batla ho fumana dintho tse ding tse ntjha tseo a ka pentang ka tsona. Hobane o ikutlwa a le motlotlo ka ditshwantsho tsa hae. O thabetse ho penta/ etsa ditshwantsho tse ding tse ntjha. Hobane ho monate ho penta ka disebediswa tse ntjha tse fapaneng. O batla ho leka ho penta ka disebediswa tse ntjha tse fapaneng. O ikutlwile a ratile ho penta jwale o batla ho penta hape. O rata ho sebedisa bokgoni ba hae ba ho iqapela le ho penta ka dintho/disebediswa tse fapaneng. Mohlomong o batla ho etsa Mme Mahao setshwantsho se setjha seo a ka se manamisang leboteng.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 1**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - susumetsa
 - pente
 - bopa

Raeme kapa pina	Diketso
Ha a yo mathata x4	<i>Bina jwalo ka Ha a yo Mathata ya kerekeng.</i>
Ditharollo di le teng	<i>Opa diatla o tape maoto.</i>
Ke rarolla mathata a ka	
Ke rarolla mathata x2	
Ke rarolla mathata a ka!	

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Bohlale o ile a eba le tshusumetso ya ho penta hobane...
Ke ratile ha...
Pale ena e amana le mokotaba wa rona wa 'Ho rarolla bothata' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

ae	oa	m
a	b	i
h	l	h
p	e	o
t	s	n

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**ae**/ le /**oa**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**m**/-/**ae**/-/**l**/-/**e**/ = **maele**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /**ae**/ kapa /**oa**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**m**/-/**e**/-/**l**/-/**a**/ = **mela**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **ae, oa**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **maema, phaella, maele, maeto, moalo, moabi, moahi, moalosi, moahisane, mela, bana, monna, mpone, phema, tlola**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO / HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

TAKA SETSHWANTSHO

- 1 Dudisa baithuti hantle le dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, dipensele le dikherayone.
- 2 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tlile ho **akanya mme ba take** se ka etsahalang kamora moo ha pale e ka tswela pele.
- 3 **Bontsha** ka ho etsa **o akanye** ka seo se ka etsahalang kamora moo seratswaneng, jwaloka: ke nahana hore ka nako ya kgefutso, Bohlale o tla fumana sesebediswa seo a tla penta ka sona, mmoho le baithuti ba bang ba bangata ho tswa ka phaposi ya hae.
- 4 Taka setshwantsho tlapangolong Bohlale le baithuti ba bang kantle ka makala, dikwaelana, majwe, jj.
- 5 Ka mora moo bolella baithuti hore ba tlile ho akanya ka seo se ka etsahalang kamora moo.
- 6 Kopa baithuti ho tutubala le ho iketla. Ba balle seratswana hang hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take mehopolo ya bona ka se latelang se ka etsahalang.
- 8 Qetellong kopa baithuti **ho buisana** le balekane le ho abelana ka seo sa ba se takileng.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 1.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

BEKE 1

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general learning (books, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 1

KOTARA 4

Beke

2

MOKOTABA:
Ho rarolla
mathata

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, mohlala: tloho le sekotlolo se tshetseng poone kapa ditshwantsho tsa poone
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka ditsela tsa boiqapelo tsa ho rarolla mathata.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 55, Ha re etseng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 56, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 57 – 58, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa nako eo o neng o iqapela ho itseng.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa baruti ba Aztec ba le qhoweng ya tempele paleng e bukeng e kgolo: Mohale wa poone
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Ho rarolla bothata
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le ithutile sona ka mokotaba ona ho fhla ha kana?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Ke tsela dife tse ntle tsa ho rarolla mathata?
 - b Ke dintho dife tse etsang ho rarolla bothata ho ebe boima?
 - c Ho jwang ho eba le bothata?
 - d Ho jwang ho rarolla bothata?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - poone
 - bohoholong
 - mohale

Raeme kapa pina	Diketso
Ha a yo mathata x4	<i>Bina jwalo ka Ha a yo Mathata ya kerekeng.</i>
Ditharollo di le teng	<i>Opa diatla o tape maoto.</i>
Ke rarolla mathata a ka	
Ke rarolla mathata x2	
Ke rarolla mathata a ka!	

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a maema
 - b phaella
 - c maele
 - d maeto
 - e moalo
 - f moabi
 - g moahi
 - h moalosi
 - i moaparo
 - j moahisane
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlohang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Mohale wa poone.
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka mohale wa hao ka ho fumana poone.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo. Sena e tlabo karolo ya buka ya phaposi ya sekgutlwana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ha ke ne ke le modingwana wa bohoholong wa Aztec, ke ne ke tla...

Mme ke ne ke tla...

BEKE 2

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla ngola ka tsela enngwe ya ho fumana poone kamora thaba.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: ke nahana ha ke ne ke le modingwana wa bohoholong wa Aztec , ke ne ke tla fofa ka hodima thaba ho fumana poone. Ke nahana hona ho ne ho ka sebetsa, hobane e meng ya medingwana ya bohoholong e bonahala eka e ne eka kgona ho fofa.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o le modingwana wa bohoholong wa Aztec, o fofa ka hodima dithaba.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentse le leng le leng**, ka tsela ena: **ha ke ne ke le modingwana wa bohoholo wa Aztec, ke ne ke tla fofa. Mme ke ne tla kgona ho fofa ka hodima dithaba.**
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang maano a fapaneng le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong , jwaloka: tsamaya, matha, fofa, iphetola, jj.
- 3 Botsa baithuti: o ne o tla fumana poone jwang kamora dithaba?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela kamoo ba tla ho fumana poone.
- 7 Ba tshwanetse bare: ha ke ne ke le modingwana wa bohoholong wa Aztec, ke ne ke tla...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 Hlalosa hore re tla eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.

Ha ke ne ke le molimo wa kgale Aztec, ke ne
ke tla ba matla.
Ke ne ke tla phunya thaba.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 2.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ea/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /ea/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **mealo**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **mealo, seaparo**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya modumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

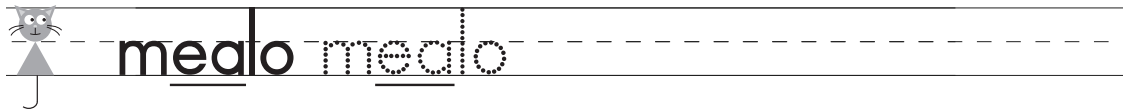
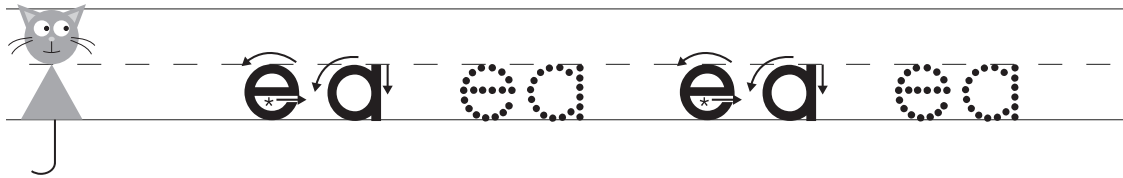
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **ea**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ke a ipotsa; Ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Mohale wa poone</p> <p><i>Na o ne o tseba hore poone hase sejalo se ithahisang feela naheng? Poone e tlamehile ho lengwa e be e bolokwe ke batho. Poone e ne e qale ho lengwa lefatsheng la Mexico pakeng tsa dilemo tse 7000 le tse 10 00 tse fetileng ebile e ntse e le e nngwe ya dintho tse bohlokwa dijong tsa setso sa Mexico le ha jwale. Batho ba Aztec ke batho ba bohoholo ba Mexico. Pale ena mabapi le e nngwe ya ditshomo tsa Aztec ka tlhaho ya poone.</i></p> <p>Paleng ena, re tla teana le medimo le medingwana e latelang ya Aztec:</p> <p><i>Tlaloc e leng modimo wa pula (o bitswa Tlah-lock)</i></p> <p>Tonatiuh e leng modimo wa letsatsi (o bitswa Toh-nah-tee-uh)</p> <p>Tlaltechutli e leng modimo wa lefatshe (o bitswa Tlal-the-koo-tlee)</p> <p>Quetzalcoatl e leng modimo wa thuto (o bitswa Keh-tzal-coh-atl)</p>	<p>Ke akanya hore re tla bala pale ka medimo le medingwana ya Aztec kajeno ka baka la lesedi leo re balang ka lona mona!</p>
<p>Kgalekgale mafatsheng a hole batho ba Aztec ba Mexico ba ne ba dula ba potapotilwe ke dithaba. Ba ne ba bokelletsa meroho ya metso ebile ba tsoma diphoofolo le dinonyana bakeng sa ho di ja. Ba ne ba labalabela poone – empa e ne e patilwe kamora dithaba, hole moo e ne e sa fihlellweng teng ke batho.</p>	<p>Setjhaba sa Aztec e ne e le batho ba pele lefatsheng ba ho lema poone. Ke akanya hore ena ke tshomo e buang ka moo ba ileng ba qala ho lema poone ka teng.</p>
<p>Baruti ba Aztec ba ile ba utlwa dilo tsa setjhaba se neng se batla poone ena e monate. Yaba, hoseng ho hong esale ka matjeke, baruti ba bang ba bararo ba neng ba hlompheha ba leba qhoweng ya tempele e ntle ka ho fetisisa. Eitse ha ba le moo, ba ile ba rapela medimo le medingwana, ba kopa thuso.</p>	<p>Ke akanya hore baholoholo ba Aztec ba ne ba dumela hore ho na le medimo le medingwana e mengata hobane mona ho thwe baruti ba ile ba kopa thuso ho bona.</p>
<p>Qalong, baruti ba ile ba kopa Tlaloc, modimo wa pula.</p> <p>'Ka kopo Tlaloc ya matla, batho ba rona ba labalabela poone. Re a kgora empa ha re kgotsofale! Re kopa o re thuse!' baruti ba rapela.</p> <p>'Ke tla le thusa!' Tlaloc a araba ka lentswe la hae le dumang jwaloka lehadima. 'Ke tla arohanya dithaba tsena. Mme le tla ba le poone!'</p>	

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Tlaloc o ile a leka a ba a leka ho arohanya dithaba tseo tsa tonanahadi, empa matla a hae a ne a fokola.</p>	
<p>Kamorao ho moo, baruti ba ile ba kopa Tonatiuh, modimo wa letsatsi.</p> <p>‘Ka kopo Tonatiuh ya matla, batho ba rona ba labalabela poone. Re kgotse empa ha re a kgotsofala! Re kopa thuso!’ baruti ba rapela.</p> <p>‘Nka kgona ho le thusa hore le fumane poone eo le e labalabelang!’ ho rialo Tonatiuh, a kgantshitse mahlasedi a hae. ‘Ke nna feela ya nang le matla a mosebetsi oo,’ a rialo.</p> <p>Totatiuh o ile a leka ka a ba a leka a sebedisa matla a hae ho arohanya dithaba tseo tsa tonanahadi, empa matla a hae a ne a fokola.</p>	<p>Ke bona kamoo mophethwa enwa a shebileng medimo le medingwana e meng ka teng. Ke akanya hore mophethwa enwa ke emong wa medimo kapa medingwana.</p>
<p>Yaba, baruti ba fetohela ho Tlaltechutli, modingwana wa lefatshe.</p> <p>‘Ka kopo Tlaltechutli ya matla, setjhaba sa rona se labalabela poone. Re kgotse empa ha re kgotsofala! Ka kopo, re thuse!’ Baruti ba rapela.</p> <p>‘Nka kgona ho le thusa ho fumana poone ena eo le e labalabelang!’ ho rialo Tlaltechutli, ka lentswe la hae le phefa. ‘Ke na le matla a fetang a Tlaloc le Tonatiuh. Ke nwa pula ebile ke ja letsatsi kamehla. Ke nna feela ya tla arohanya dithaba tsena, ke le thuse ho fumana poone!’ a rialo.</p> <p>Tlaltechutli o ile a leka a ba leka ho arola dithaba tsena tsa tonanahadi, empa le yena matla a hae a ne a fokola.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng mophethwa enwa a shebelletse medimo le medingwana e meng? Ke a ipotsa hore na ebe mophethwa enwa, ke yena ya tla thusang kamora mona na?</p>
<p>Baruti ba ile ba qalella ho tloha tempeleng ha ba utlwa masiba a etsa modumo. Ba ile ba sheba hodimo ho bona Quetzalcoatl, modingwana wa thuto.</p> <p>‘Hobaneng le sa rapele ho nna?’ ho botsa Quetzalcoatl, ka lentswe le bonolo.</p> <p>‘Ebe wena o tla arohanya dithaba jwang ha ho hlolehile medimo e matla ka ho fetisisa?’ Baruti ba botsa ebile ba sisinya dihlooho tsa bona. ‘Re keke ra hlola re ba le poone!’</p> <p>‘Le ha ebe ha ke na matla ebile ha ke hlomphehe, ke na le ho hong ho molemo ho feta matla. Ke na le bokgoni ba boqapi le mahlale,’ ho rialo Quetzalcoatl.</p>	<p>Oho! Ke bone Quetzalcoatl pele paleng ena! O ne a shebelletse ha ba bang ba leka ho arohanya dithaba. Ke akanya hore o ile a ithuta ho tswa ho seo ba bang ba se entseng. Ke nahana hore o na le leano le fapaneng la ho fumana poone!</p>

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Baruti ba ile ba shebella ha Quetzalcoatl a iphetola hore ebe kokonyana e nyane e ntsho, a bile a leba dithabeng tseo tse kgolo.	Oho! Ke akanya hore Quetzalcoatl o ithutile ho tswa ho se medimo le medingwana e meng e ileng ya se leka. Ke a bona hore o nkile qeto ya ho leka ntho e nngwe e fapaneng.
Tseleng eo ho ne ho ena le mathata a mangata, empa Quetzacoatl o ne a ikemiseditse ho thusa setjhaba sa Aztec se fumane poone ya bona eo ba neng ba e labalabela. Kamora matsatsitsatsi, o ile a fihla ka nqane ho dithaba – tse neng di kwahetswe ke masimo a poone e ntle. O ile a nka thollo e le nngwe ya poone, a e tshwara pakeng tsa meno a hae a manyenyane yaba o kena leetong le kgutlelang Aztec.	Ke akanya hore ho ne ho ena le dikotsi tse ngata ho tsheleng dithaba. Mohlomong ka hoba dikokonyana di nyenyane, di kgona hore di se ke tsa bohahala. Ke ithutile hore dikokonyana di kgona ho palama ntho e nngwe le e nngwe.
Hanghang ha a fihla, o ile a beha thollo eo e nyenyane ya poone ka hara matsoho a e mong wa baruti. 'A le a bona na? Ha se mathata ohle a tlamehang ho rarollwa ka matla ke force. Boqapi le mahlale a ka ba molemo ho fetisisa matla.' A rialo. Baruti ba ne ba sa kgolwe seo ba se bonang. Ba ne ba sena mantswa. Qetellong ba ne ba tlile ho kgora ba kgotsofale!	Ke hopola hore baruti ba ne ba nahana hore Quetzalcoatl ha a na kgona ho ba thusa hobane o ne a se na matla a tshwanang le a medimo le medingwana e meng. Empa o ba bontshitse hore matla ha se ona feela mokgwa o le mong wa ho rarolla mathata!
Ho tloha mohlang oo setjhaba sa Aztec se ile sa itella ho lema le ho kotula poone, ba bile ba pheha dijo tsa mefutafuta ka dithollo tsa poone.	
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Setjhaba sa Aztec se ne se labalabela eng?	Ba ne ba labalabela poone e neng e le kamora dithaba.
Quetzalcoatl o ne a shebelletse medimo le medingwana e meng e leka ho etsa eng ho leka ho fumana poone?	O ne a ba shebelletse kaofela ba leka ho arohanya dithaba ka matla a bona.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Questzacoatl a sa leka ho arohanya dithaba?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ile a shebella medimo le medingwana e meng e leka empa o ile bona hore ha ba ka ba atleha. Hobane o ne a na le leano le betetshana ho feta la ho arohanya dithaba. Hobane o ithutile ka diphoso tse medimo le medingwana e meng e di entseng yaba o nka qeto ya ho leka ntho e nngwe e fapaneng. Hobane o sebedisitse boqapi ba hae le bohlale ba hae ho tla ka leano le leng le betere.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - bohlae
 - matla
 - boiqapelo

Raeme kapa pina	Diketso
Ha a yo mathata x4	<i>Bina jwalo ka Ha a yo Mathata ya kerekeng.</i>
Ditharollo di le teng	<i>Opa diatla o tape maoto.</i>
Ke rarolla mathata a ka	
Ke rarolla mathata x2	
Ke rarolla mathata a ka!	

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Medumo E Metjha Le Mantswe A Matjha**TSEBISA MODUMO**

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ua/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /ua/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **bua, sua**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **rua, bua, sua**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

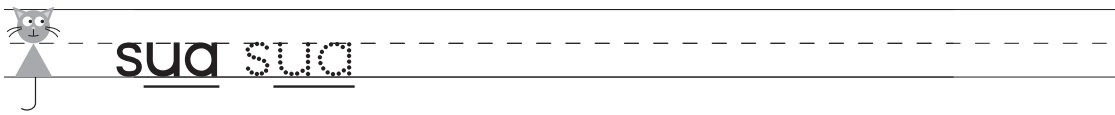
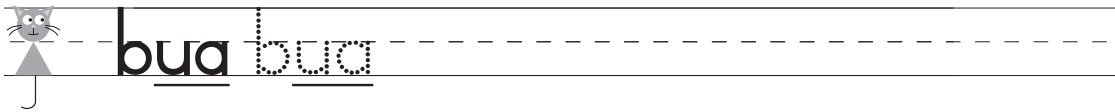
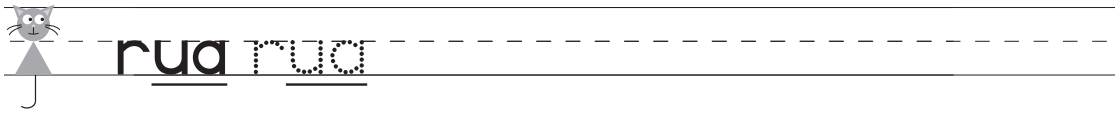
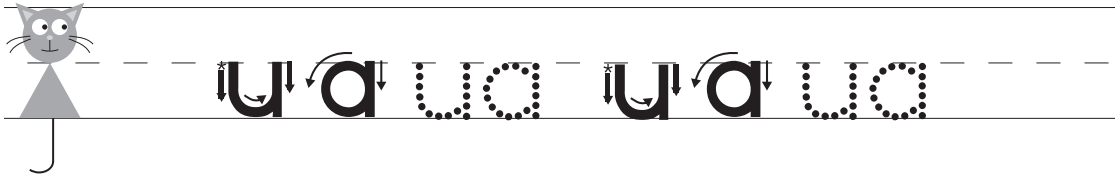
Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **ua**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka mohale wa hao ka ho fumana poone.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo. Sena e tlabana karolo ya buka ya phaposi bakeng sa sekgutlwana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ha ke ne ke le modingwana wa bohoholo wa Aztec , ke ne ke tla...

Mme ke ne ke tla...

Ke ne ke tla fumana...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tla ngola ka ho fumana poone le ho e kgutlisetsa morao setjhabeng sa Aztec.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tlleng ho se ngola, ka mokgwa ona: ke ne ke tla nka tlhaka kaofela ya poone e le hore batho ba bangata ba kgone ho fumana thollo ya poone ho jala. Mme, baahi bohle ba Aztec batla eba le poone eo e leng ya bona.
- 6 Bontsha ka ho etsa eketsa dintlha setshwantshong seo o se takileng, jwaloka: kgutlela morao baahing ba Aztec le poone
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlleng ho a ngola. **Sehela lentse le leng le leng mola:** ka mokgwa ona: ke ne ke tla nka tlhaka ya poone mme ke fe bohle thollo e le nngwe ya poone.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka mantse a poone le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona: tlhaka, tshimo, thollo, methapo, lekgapetla, jj
- 3 Botsa baithuti hore: o ne o tla nka poone e kae? O ne o tla etsa eng ka yona?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ka seo ba neng batla ho se etsa ka poone ya bona.
- 7 Ba tshwanetse hore: ke ne ka tla nka...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho ngola mehopolo ya bona!

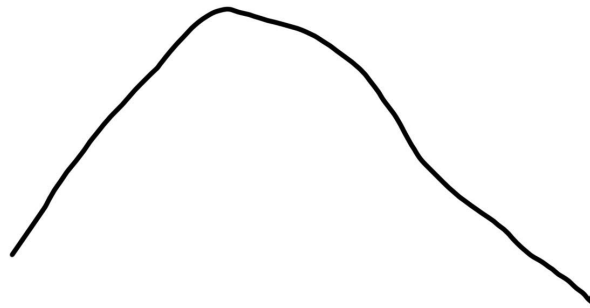
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tla ekeletsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola dipolelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

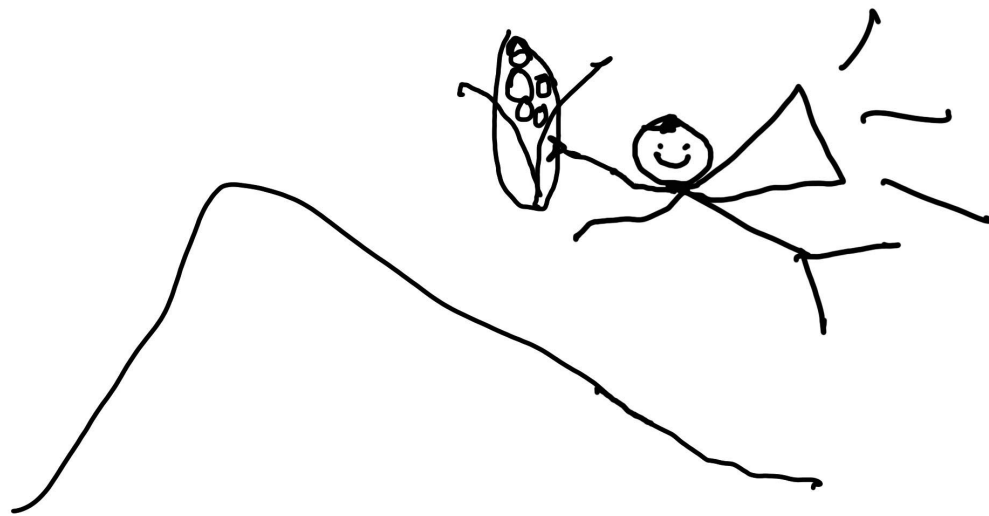
BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ha ke ne ke le molimo wa kgale Aztec, ke
ne ke tla ba matla.
Ke ne ke tla phunya thaba.

Ke ne ke tla lala poone mme ke drolele
batso bohle.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **mealo**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /m/-/ea/-l/-o/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /m/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /ea/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /l/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /o/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **mealo**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /mea/-/lo/ = **mealo**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **bu**a

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **seaparo**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /s/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa bobedi lentsweng? /ea/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? /p/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa bone lentsweng /a/
- 7 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa bohloano lentsweng /r/
- 8 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /o/
- 9 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /s/-/ea/-/p/-
/a/-/r/-/o/
- 10 Ngola lentswe: **seaparo**
- 11 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /sea/-/pa/-/ro/ = **seaparo**
- 12 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **sua**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: KE A IPOTSA; HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Mohale wa poone</p> <p><i>Na o ne o tseba hore poone hase sejalo se itlhlahisang feela naheng? Poone e tlamehile ho lengwa e be e bolokwe ke batho. Poone e ne e qale ho lengwa lefatsheng la Mexico pakeng tsa dilemo tse 7000 le tse 10 00 tse fetileng ebile e ntse e le e nngwe ya dintho tse bohlokwa dijong tsa setso sa Mexico le ha jwale. Batho ba Aztec ke batho ba bohlohoholo ba Mexico. Pale ena mabapi le e nngwe ya ditshomo tsa Aztec ka tlhaho ya poone.</i></p> <p>Paleng ena, re tla teana le medimo le medingwana e latelang ya Aztec:</p> <p><i>Tlaloc e leng modimo wa pula (o bitswa Tlah-lock)</i></p> <p>Tonatiuh e leng modimo wa letsatsi (o bitswa Toh-nah-tee-uh)</p> <p>Tlaltechutli e leng modingwana wa lefatshe (o bitswa Tlal-the-koo-tee)</p> <p>Quetzalcoatl e leng modimo wa thuto (o bitswa Keh-tzal-coh-atl)</p>	<p>Ho na le moelelo ho nna hore Quetzalcoatl ke modinwana wa thuto, hobane ke a hopola hore paleng ena o sebedisa mahlale le bokgoni ba hae ba boiqapelo ho leka ho rarolla mathata.</p>
<p>Kgalekgale mafatsheng a hole batho ba Aztec ba Mexico ba ne ba dula ba potapotilwe ke dithaba. Ba ne ba bokelletsa meroho ya metso ebile ba tsoma diphoofolo le dinonyana bakeng sa ho di ja. Ba ne ba labalabela poone – empa e ne e patilwe kamora dithaba, hole moo e ne e sa fihlellweng teng ke batho.</p>	<p>Ke bona kamoo poone e ne e patehile kamora dithaba.</p>
<p>Baruti ba Aztec ba ile ba utlwa dillo tsa setjhaba se neng se batla poone ena e monate. Yaba, hoseng ho hong esale ka matjeke, baruti ba bang ba bararo ba neng ba hlompheha ba leba qhoweng ya tempele e ntle ka ho fetisisa. Eitse ha ba le moo, ba ile ba rapela medimo le medingwana, ba kopa thuso.</p>	<p>--</p>
<p>Qalong, baruti ba ile ba kopa Tlaloc, modimo wa pula.</p> <p>‘Ka kopo Tlaloc ya matla, batho ba rona ba labalabela poone. Re a kgora empa ha re kgotsofale! Re kopa o re thuse!’ baruti ba rapela.</p>	<p>Ke a hopola hore matla ha a ka a sebetse ho ka arohanya dithaba. Ke bona kamoo Quetzalcoatl a neng a shebile Tlaloc a leka ho arohanya dithaba ka teng. Ke mmona ka moo a neng a nahana ka tsela eo a ka thusang setjhaba sa Aztec ho fumana poone ka teng.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Ke tla le thusa!' Tlaloc a araba ka lentswe la hae le dumang jwaloka lehadima. 'Ke tla arohanya dithaba tsena. Mme le tla ba le poone!'</p> <p>Tlaloc o ile a leka a ba a leka ho arohanya dithaba tseo tsa tonanahadi, empa matla a hae a ne a fokola.</p>	
<p>Kamorao ho moo, baruti ba ile ba kopa Tonatiuh, modimo wa letsatsi.</p> <p>'Ka kopo Tonatiuh ya matla, batho ba rona ba labalabela poone. Re kgotse empa ha re a kgotsofala! Re kopa thuso!' baruti ba rapela.</p> <p>'Nka kgona ho le thusa hore le fumane poone eo le e labalabelang!' ho rialo Tonatiuh, a kgantshitse mahlasedi a hae. 'Ke nna feela ya nang le matla a mosebetsi oo,' a rialo.</p> <p>Tonatiuh o ile a leka ka a ba a leka a sebedisa matla a hae ho arohanya dithaba tseo tsa tonanahadi, empa matla a hae a ne a fokola.</p>	<p>Ke bona Quetzalcoatl a tsitsinya hlooho ya hae ka teng, a nahana ka moo ho swabisang ka teng hore Tonatiuh le yena o lekile ho etsa ntho e neng etswa ke Tlaloc.</p>
<p>Yaba, baruti ba fetohela ho Tlaltechutli, modingwana wa lefatshe.</p> <p>'Ka kopo Tlaltechutli ya matla, setjhaba sa rona se labalabela poone. Re kgotse empa ha re kgotsofala! Ka kopo, re thuse!' Baruti ba rapela.</p> <p>'Nka kgona ho le thusa ho fumana poone ena eo le e labalabelang!' ho rialo Tlaltechutli, ka lentswe la hae le phefa. 'Ke na le matla a fetang a Tlaloc le Tonatiuh. Ke nwa pula ebile ke ja letsatsi kamehla. Ke nna feela ya tla arohanya dithaba tsena, ke le thuse ho fumana poone!' a rialo.</p> <p>Tlaltechutli o ile a leka a ba leka ho arola dithaba tsena tsa tonanahadi, empa le yena matla a hae a ne a fokola.</p>	<p>Ke bona kamoo Quetzalcoatl a tshehang ka teng ha a shebelletse Tlaltechutli a leka ho etsa ntho e tshwanang hantle le eo ba bang ba e lekileng. Ke akanya hore o nahana ka moo a ka rarollang bothata boo ka mokgwa o fapaneng.</p>
<p>Baruti ba ile ba qalella ho tloha tempeleng ha ba utlwa masiba a etsa modumo. Ba ile ba sheba hodimo ho bona Queztzalcoatl, modingwana wa thuto.</p> <p>'Hobaneng le sa rapele ho nna?' ho botsa Quetzalcoatl, ka lentswe le bonolo.</p>	<p>Quetzalcoatl ke modimo wa thuto. Ke akanya hore o tla thusa setjhaba sa Aztec a bile a ba lemohisa bohlokwa ba ho ithuta le ba ho leka dintho tse ntjha.</p>
<p>'Ebe wena o tla arohanya dithaba jwang ha ho hlolehile medimo e matla ka ho fetisisa?' Baruti ba botsa ebile ba sisinya dihlooho tsa bona. 'Re keke ra hlola re ba le poone!'</p> <p>'Le ha ebe ha ke na matla ebile ha ke hlomphehe, ke na le ho hong ho molemo ho feta matla. Ke na le bokgoni ba boqapi le mahlale,' ho rialo Quetzalcoatl.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Baruti ba ile ba shebella ha Quetzalcoatl a iphetola hore ebe kokonyana e nyane e ntsho, a bile a leba dithabeng tseo tse kgolo.</p>	<p>Ke akanya hore Quetzalcoatl o ile a nka qeto ya ho iphetola hore e be kokonyana e nyenyane hore a tle a kgone ho palamela ka nqane ho ntho e nngwe le e nngwe, le ho tsamaela dibakeng tse hole.</p>
<p>Tseleng eo ho ne ho ena le mathata a mangata, empa Quetzacoatl o ne a ikemiseditse ho thusa setjhaba sa Aztec se fumane poone ya bona eo ba neng ba e labalabela. Kamora matsatsitsatsi, o ile a fihla ka nqane ho dithaba – tse neng di kwahetswe ke masimo a poone e ntle. O ile a nka thollo e le nngwe ya poone, a e tshwara pakeng tsa meno a hae a manyenyane yaba o kena leetong le kgutlelang Aztec.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na setjhaba sa Aztec se tla nahana eng ka Quetzalcoatl ha a kgutla ka poone? Ke nahana hore ba tla elellwa bohlokwa ba ho sebedisa mahlale le bokgoni ba boiqapelo ho rarolla mathata!</p>
<p>Hanghang ha a fihla, o ile a beha thollo eo e nyenyane ya poone ka hara matsoho a e mong wa baruti.</p> <p>'A le a bona na? Ha se mathata ohle a tlamehang ho rarollwa ka matla ke force. Boqapi le mahlale a ka ba molemo ho fetisisa matla.' A rialo.</p> <p>Baruti ba ne ba sa kgolwe seo ba se bonang. Ba ne ba sena mantswa. Qetellong ba ne ba tlile ho kgora ba kgotsofale!</p>	<p>Ke akanya hore setjhaba sa Aztec se ithutile ho hong ho bohlokwa ho tswa modimong wa thuto tsatsing leo! Ba ithutile hore ho ka nka bohlole le bokgoni ba boiqapelo ho rarolla mathata.</p>
<p>Ho tloha mohlang oo setjhaba sa Aztec se ile sa itella ho lema le ho kotula poone, ba bile ba pheha dijo tsa mefutafuta ka dithollo tsa poone.</p>	<p>Ke nahana hore kamora hoba Quetzalcoatl a thuse setjhaba sa Aztecs ho fumana poone, o ile ya ba mohale ya bohlokwa ho bona!</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Quetzalcoatl o ile a iphetholela ho eng?	Quetzalcoatl o ile a iphethola a iketsa kokonyana.
Ke eng se etsang hore re akanye hore Quetzalcoatl o ithutile ho tswa medimong le medingwaneng e meng?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a ba shebelletse ha ba ne ba leka ho arohanya dithaba. Hobane ha a ka a leka ho etsa se tshwanang le seo ba bang ba se entseng. Hobane yena o ile a iphetola a iketsa kokonyana – e leng ntho e fapaneng le ho leka ho arohanya dithaba.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Quetzacoatl a ile a iphetola a iketsa kokonyanana?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ile a bona hore medimo le medingwana e meng ha ba ka ba atleha ho arohanya dithaba. Hobane o ne a na le tsela e betere ho feta eo, a ka rarollang bothata boo ka yona. Hobane o ile a sebedisa mahlale le bokgoni ba hae ba boiqapelo ho rarolla bothata boo ba poone. Hobane kokonyana e kgona ho tsamaya matsatsi a mangata – e na le mofuta o fapaneng wa matla. Hobane kokonyana e kgona ho tsamaya e sa bonwe ho qoba dikotsi. Hobane kokonyana e kgona ho palama hodima ntho e nngwe le e nngwe.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 2**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - ntlafatsa
 - atlehile
 - phoso

Raeme kapa pina	Diketso
Ha a yo mathata x4	<i>Bina jwalo ka Ha a yo Mathata ya kerekeng.</i>
Ditharollo di le teng	<i>Opa diatla o tape maoto.</i>
Ke rarolla mathata a ka	
Ke rarolla mathata x2	
Ke rarolla mathata a ka!	

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ntho e le nngwe eo ke ithutileng yona ho tswa paleng ena ke hore...
Pale ena e amana le le mokotaba wa rona wa 'Ho rarolla mathata' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

ea	ua	m
o	l	b
s	r	p
a	u	e

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**ea**/ le /**ua**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**m**/-/**ea**/-/**l**/-/**o**/ = **mealo**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /**ea**/ kapa /**ua**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**m**/-/**e**/-/**l**/-/**a**/ = **mela**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **ea, ua**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **mealo, seaparo, rua, bua, sua, mela, loma, llela, maema, maele, moalo**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO / ETSA TEKOLO

KAKARETSO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti ba tlile ho bua ka seo ba se ratang ka seratswana:
Mohale wa poone
- 2 Ba tla boela ba bue ka **tekolo** eo ba ka e etsang ka baphetwa Melati le Isabel.
- 3 Bontsha ka ho **etsa** o bontshe baithuti hore ba ka fana ka dipolelo tse 1-2 ho pheta **ntho eo ba e ratang** jwaloka: ke ratile ha Quetzacoatl a ne a shebile medingwana e meng. Ke ratile karolo ena hobane o ne a ithuta ho tswa ho medingwana e meng.
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Laela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane ka se etsahetseng.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka **seo ba se ratileng ka pale le ho etsa tekolo** ka baphetwa paleng ena *Mohale wa poone*.
- 6 Kopa baithuti ba 2-3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 8 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** ba phete seratswana le balekane ba bona. (*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolo ya bona ya sethatong.*)

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyese mane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 1

KOTARA 4

Beke

3

MOKOTABA:

Re ya hola mme

re ya fetoha

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebotla la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: diaparo tse kgolo haholo kapa tse nyane haholo.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka kamoo re holang ka teng kamora nako e itseng.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 59, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 60, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 61 - 62, Ha ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa kamoo o fetohileng kamora nako e itseng.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa buka e kgolo paleng ya: Baki eo ke yaka!
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Re ya hola mme re ya fetoha
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Ke tsela dife tseo re holang ka tsona?
 - b Ke tsela dife tseo re fetohang ka tsona?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - sehla
 - Mariha
 - Selemo
 - Lehlabula
 - Lehwetla

Raeme kapa pina	Diketso
Re a hola, Re a hola	<i>Phahamisetsa matsoho hodimo</i>
Ke ne ke le lesea, ke le monyenyanane	<i>Kopanya matsoho o etse eka o kukile lesea.</i>
Jwale ke molelele, ebile ke boima	<i>Ema ka dintsentse o bontshe bolelele</i>
Ke a hola, le wena o a hola	<i>Bontsha ho hola</i>
Ke a ithuta, le wena o a ithuta	<i>Etsa eka o bala buka</i>
Mokgwa oo ke holang ka ona, le tsela eo ke ithutang ka yona e ikgethile.	<i>Supa sefuba sa hao , o be o supe le motswalle ya hole.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a mealo
 - b seaparo
 - c rua
 - d bua
 - e sua
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Baki eo ke yaka!
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o neng o se o sa lekanwe ke seaparo se itseng.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ne ke ena le...

Ke ne ke e rata hobane...

BEKE 3

BONTSHA KA HO ETSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla nahana ka seaparo sei tseng seo se seng se sa ba lekane.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ha ke ne ke le monyenyanane, ke ne ke ena le jeresi e bonojana, e le boya eo ke neng ke e rata.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o apere jeresi e bonojana e boya.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: ke ne ke ena le jeresi e bonojana e boya. Ke ne ke e rata hobane e ne le bonojana ebile e le mofuthu.
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mantswa a tlwaelehileng a diaparo le baithuti.
- 2 Ngola mantswa tlapangollong, jwaloka: mofuthu, bonojana, kganya, mebalabala, jeresi, sekipa.
- 3 Botsa baithuti: ke seaparo sefe seo se seng se sa o lekane? O ne o rata eng ka sona?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ka seaparo seo se seng se sa ba lekane.
- 7 Ba tshwanetse bare: ke ne ke ena le... / ke ne ke e rata hobane...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tla eketsa dintlha tse ding mosebetsing wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Nkile ka ba le mose o pinki ka mmala.

Ke ne ke o rala hobane o ne o na le dipalesa, o le motle.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa modumo o motjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**oe**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /**oe**/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **poelano, moeti, moemedi**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **moetapele, moeti, moepa, poelano, moedi, moemedi**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

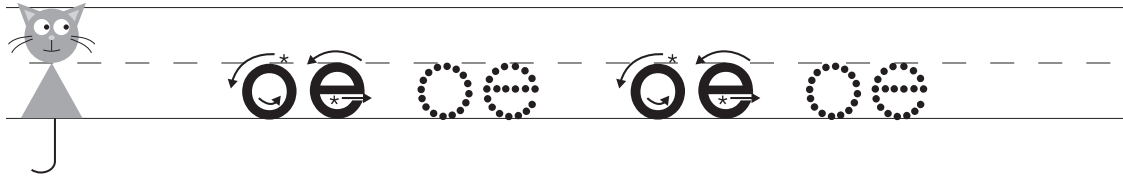
Mongolo:

Metsotso e 15

Ho ngola ditlhaku / mantswe / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **oe**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

moetapele moetapele

moeti moeti

moepa moepa

poelano poelano

moedi moedi

moemedi moemedi

Moetapele o hlwa moepa.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Iketsetse setshwantsho ka hlohong

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Baki eo ke ya ka!</p> <p>Matshepo o ile a tsoha a thothomela hoseng ka Moqebelo. 'Helang! E se e le mariha jwale!' a nahana. 'Bonyane ke tla kgona ho apara baki ya ka eo ke e ratang!' Matshepo a bososela ha a nahana baki ya hae e ntle. E ne e le tshehla ebile e tletse dipalesa tse pinki le tse kgubedu. E ne e na le dikonopo tse kgolo tse perese. E ne e na le boya ka hare mme e le mofuthu.</p>	<p>Ke bona ka moo Matshepo a robetse betheng ka teng, ebile a bososela ha a nahana ka baki ya hae e ntle!</p>
<p>Matshepo o ile a theoaha betheng. O ile a apara bokate ya hae, hempe le jeresi. O ile a rwala dikausu le dieta. Yaba o rwala katiba ya hae e boya.</p>	<p>Ke bona Matshepo a phahlolla ka outeropong a batlana le baki ya hae.</p>
<p>Kamorao ho moo, o ile a ya khabotheng ya diaparo moo mme wa hae a bolokang dibaki tsa mariha teng. Baki ya hae ya mmamoratwa e ne e le siyo.</p> <p>'Mme!' Matshepo a hweletsa. 'Baki ya ka e kae?' Empa hwa se be le karabo.</p>	
<p>Matshepo o ile a ya kante. Jwang bo letseng serame bo ile ba etsa modumo ka tlasa maoto a hae. 'Mama!' Matshepo a hweletsa. 'Baki ya ka e kae?' Empa ho ne ho sena karabo.</p>	<p>Ekare ke a mmona Matshepo a tsamatsamaya kante, a thothomela le ho feta ke serame, hobane ha a na baki!</p>
<p>Matshepo o ile a bula lemati la kitjhene. 'Mme!' a seba 'Baki ya ka e kae?' Empa ho ne ho sena karabo.</p>	
<p>'Mohlomong Mme o na le Mme Tsiki,' Matshepo a nahana. Empa pele a ka fihla ha Mme Tsiki, o ile a bona ngwanabo Felleng a mathamatha ka ntle. Felleng o ne a apere baki e ntle e tshehla e nang le dipalesa tse pinki le tse kgubedu, le dikonopo tse kgolo tse perese. 'Helang! Ke baki ya ka eo!' Matshepo a nahana.</p>	<p>Ke bona ka moo Matshepo a neng a bonahala a maketse ka teng, le ka moo a ileng a kgena ha a bona Felleng a apere baki ya hae e ntle!</p>
<p>Matshepo o ne a hatsetse. O ne a sa batle ho lwana le nnakae kante serameng. O ile a mathela hae. 'Felleng ke leshodu! Ke a ipotsa hore na ke ntho e feng e nngwe ya ka a e utswitseng.' Matshepo a nahana a kgenne.</p>	

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>O ile a ya phaposing ya ho robala mme a bula terowara ya Felleng e ka hodimo. Matshepo o ile a fumana mose wa hae wa kgale o nang le metsero e metala le e mekgubedu. 'Helang!' Matshepo a nahana, 'Ke mose wa ka ona!' O ile a o ntsha ka terowareng eo mme a o apara. O ne o mo tiisa!</p> <p>Matshepo o ile a bula terowara ya bobedi. O ile a fumana jeresi ya hae e pinki. 'Helang!' a nahana, 'Ke jeresi ya ka ena!' O ile a e ntsha ka terowareng mme a e apara. E ne e se e sa mo lekane, e le kgutshwanyane!</p>	<p>Ke bona ka moo Matshepo a fotholang seaparo se seng le se seng sa hae ho tswa ka terowareng. Ke mmona a kgena le ho feta kgetlo le leng le leng ha a ntse a fumana diaparo ka ho latellana.</p>
<p>O ile a bula terowara ya boraro. O ile a fumana borikgwe ba hae bo kganyang bo bolou. 'Helang!' ho nahana Matshepo, 'ke borikgwe ba ka bona!' O ile a bo ntsha ka terowareng mme a bo apara. Bo ne bo mo tiisa! O ne a sa kgone le ho konopela.</p>	
<p>Matshepo o ile a leka ho bula terowara e ka tlase empa o ne a sa kgone inama ka baka la diaparo tseo tsa hae tse neng di mo tiisa. Hanghang mme wa hae o ile a kena ka kamoreng. Mme wa hae o ile a qalella a tsheha. 'Matshepo, o etsa eng ka diaparo tseo tsa hao tsa kgale?' mmae a mmotsa. 'Ha di sa o lekana!'</p>	<p>Ke bona ka moo diaparo tse na tse nyenyane, tse tiisang di neng di sa tshwanele Matshepo ka teng!</p>
<p>'Felleng o utswitse diaparo tsa ka kaofela!' ho rialo Matshepo, 'Ebile o nkile le baki ya ka eo ke e ratang!'</p> <p>'Helang Matshepo,' ho araba mmae, 'Ke mo file tsona! Wena o a hola!' Mme wa Matshepo o ile a ntsha polasitiki ka khaboteng mme a e fa Matshepo.</p>	<p>Ke bona ka moo Matshepo a shebileng diaparo tsohle mme a lemoha hore Felleng ha se leshodu – o na le diaparo tseo hobane ha di sa mo lekana!</p>
<p>Matshepo o ile a bula mokotla oo wa polasitiki mme a ntsha baki e ntjha. E ne e le mmala o motala, e na le dinaledi tse tsehla le tse perese. E ne e na le dikonopo tse kgolo tse kgubedu. E ne e na le boya ka hare mme e le mofuthu. E ne e le baki e ntle ho fetisa tseo Matshepo a kileng a di bona. O ile a itekanya. E ne e mo lekana hantle haholo.</p>	<p>Ekare ke a mmona Matshepo a boha botle ba baki ya hae e ntjha. E ne e mo lekana hantle ka hodima diaparo tseo a neng a di apere tse nyenyane tse mo tiisang.</p>
<p>Hoseng ho latelang, Matshepo o ile a apare ho ya kerekeng. O ile a apara baki ya hae e ntjha mme a tswela kantle. Felleng o ile a mo sheba. 'ke batla baki eo!' ho rialo Felleng, 'ke baki e ntle ho fetisisa tsohle tseo nkileng ka di bona.'</p> <p>Matshepo o ile a haka nnakae. 'Se ke wa tshwenyeha Felleng, ka tsatsi le leng e tlo ba baki ya hao!'</p>	

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Baki ya Matshepo ya kgale e ne le jwang?	<ul style="list-style-type: none"> E ne e le mmala o mosehla e na le dipalesa tse pinki le tse kgubedu. E ne e na le dikonopo tse kgolo tse perese.
Baki ya Matshepo e ntjha e ne e le jwang?	<ul style="list-style-type: none"> E ne e le mmala o motala e na le dinaledi tse tshehla le tse perese. E ne e na le dikonopo tse kgolo tse kgubedu.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Matshepo a ile a bitsa nnake wa hae 'leshodu'?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a apere baki ya hae ya kgale. Hobane o ne a sa tsebe hore mme wa hae o file Felleng baki ya hae. Hobane o ne a nahana hore Felleng o utswitse baki ya hae eo a e ratang ho fetisisa. Hobane o ne a so elellwe hore baki eo e se e le nyenyane ho yena. Hobane o ne a sa tsebe hore mme wa hae o mo reketse baki e nngwe e ntjha.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

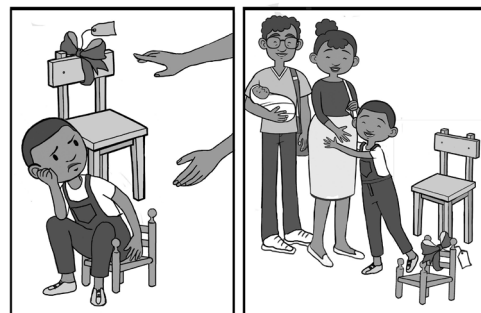
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - boya
 - lekana
 - boholo
 - tiile

Raeme kapa pina	Diketso
Re a hola, Re a hola	<i>Phahamisetsa matsoho hodimo</i>
Ke ne ke le lesea, ke le monyenyanane	<i>Kopanya matsoho o etse eka o kukile lesea.</i>
Jwale ke molelele, ebile ke boima	<i>Ema ka dintsentse o bontshe bolelele</i>
Ke a hola, le wena o a hola	<i>Bontsha ho hola</i>
Ke a ithuta, le wena o a ithuta	<i>Etsa eka o bala buka</i>
Mokgwa oo ke holang ka ona, le tsela eo ke ithutang ka yona e ikgethile.	<i>Supa sefuba sa hao , o be o supe le motswalle ya hole.</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Modumo O Motjha Le Mantswe.

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /oi/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /oi/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **loile, baloi, moloji**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **moloji, koloi, baloi, boi, loile**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

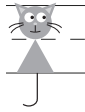
Mongolo:

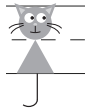
Metsotso e 15

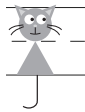
Ho ngola ditlhaku / mantswe/ dipolelo tse ntjha.

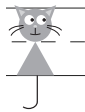
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **oi**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

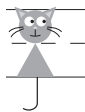
 oi oi oi oi

 moloi moloi

 koloi koloi

 baloi baloi

 boi boi

 loite loite

 Abuti o palame koloi.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola nako eo eo o neng o se o sa lekanwe ke seaparo se itseng.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ne ke ena le...

Ke ne ke e rata hobane...

Ha ke se ke sa lekanwe...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ngola ka se etsahetseng mohla ba neng ba se ba sa lekanwe ke seaparo se itseng sa bona.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tlileng ho se ngola, ka mokgwa ona: Ha ke se ke sa lekanwe ke jeresi yaka, mme waka o ile a efa motswala waka. Ke ile ka ikutlwa ke saretswe hore ha e sa ntekana.
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa mme wa hao a efa motswala wa hao jeresi ya hao.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola ka mokgwa ona: Ha e se e sa ntekane ke ne ke ikutlwa ke saretswe.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mantwe ka ho hola le baithuti.
- 2 Ngola mantwe tlapangolong, ka mokgwa ona: nyenyane, tiisa, lekana, fana, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: ho etsahetseng mohla o ne o se o sa lekanwe ke seaparo se itseng sa hao?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ka se etsahetseng mohla ba ne ba se ba sa lekanwe ke diaparo tse itseng tsa bona.
- 7 Ba tshwanetse hore: Ha ke ne ke se ke sa lekanwe ke...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile taka le ho ngola mehopolo ya bona ya sethathong!

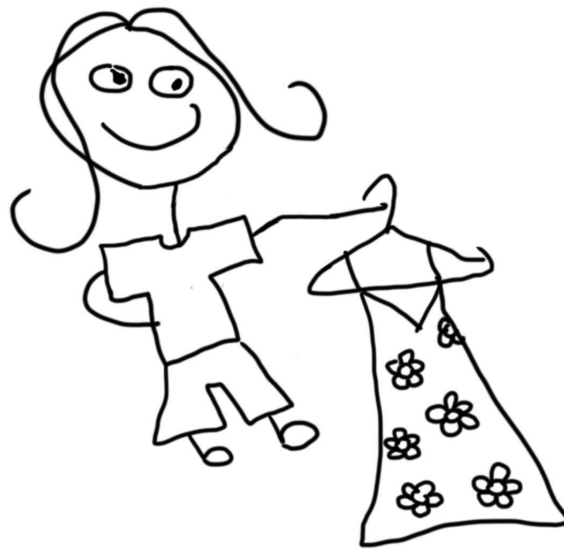
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

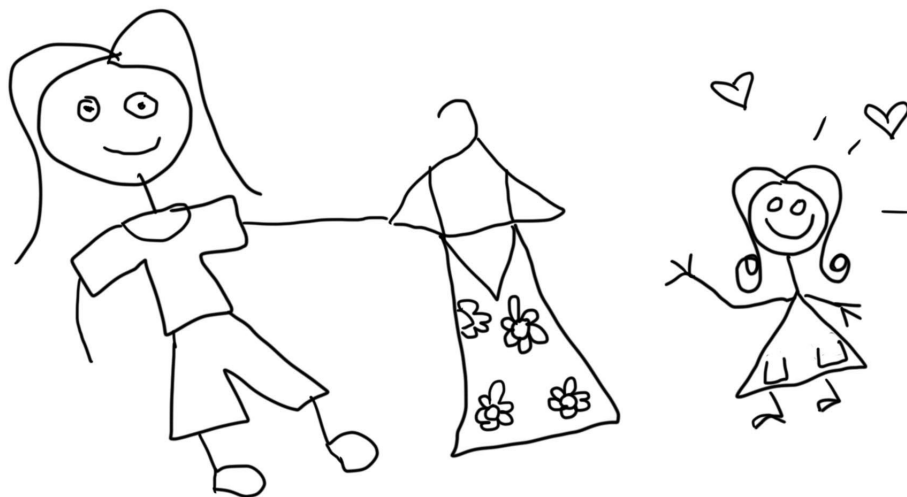
BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Nkile ka ba le mose o pinki ka mma.
Ke ne ke o rtd hobane o ne o na le dipalesa, o
le motle.

Eitse ha mose oo wa ka o ba monyane ke
ile ka o drolela ngwaneso wa ngwanana d
monyane ho nna. Le yend o ne d o rtd!

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **moeti**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /m/-/oe/-/t/-/i/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /m/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /oe/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /t/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /i/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **moeti**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /moe/-/ti/ = **moeti**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **koloi**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **moepa**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /m/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /oe/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /p/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /a/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /m/-/oe/-/p/-/a/
- 8 Ngola lentswe: **moepa**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /moe/-/pa/ = **moepa**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **loile**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Baki eo ke ya ka!</u></p> <p>Matshepo o ile a tsoha a thothomela hoseng ka Moqebelo. 'Helang! E se e le mariha jwale!' a nahana. 'Bonyane ke tla kgona ho apara baki ya ka eo ke e ratang!' Matshepo a bososela ha a nahana baki ya hae e ntle. E ne e le tshehla ebile e tletse dipalesa tse pinki le tse kgubedu. E ne e na le dikonopo tse kgolo tse perese. E ne e na le boya ka hare mme e le mofuthu.</p>	
<p>Matshepo o ile a theoaha betheng. O ile a apara bokate ya hae, hempe le jeresi. O ile a rwala dikausu le dieta. Yaba o rwala katiba ya hae e boya.</p>	<p>Ke bona ka moo Matshepo a neng a ngongorehile ka teng ha a sheba ka khabotheng ya diaparo mme a sa fumane baki ya hae ya mmamoratwa.</p>
<p>Kamorao ho moo, o ile a ya khabotheng ya diaparo moo mme wa hae a bolokang dibaki tsa mariha teng. Baki ya hae ya mmamoratwa e ne e le siyo.</p> <p>'Mme!' Matshepo a hweletsa. 'Baki ya ka e kae?' Empa hwa se be le karabo.</p>	
<p>Matshepo o ile a ya kante. Jwang bo letseng serame bo ile ba etsa modumo ka tlasa maoto a hae. 'Mama!' Matshepo a hweletsa. 'Baki ya ka e kae?' Empa ho ne ho sena karabo.</p>	<p>Ke bona ka moo Matshepo a ngongorehang le ho feta ha a nahana ka baki ya hae e nyametseng.</p>
<p>Matshepo o ile a bula lemati la kitjhene. 'Mme!' a seba 'Baki ya ka e kae?' Empa ho ne ho sena karabo.</p>	
<p>'Mohlomong Mme o na le Mme Tsiki,' Matshepo a nahana. Empa pele a ka fihla ha Mme Tsiki, o ile a bona ngwanabo Felleng a mathamatha ka ntle. Felleng o ne a apere baki e ntle e tshehla e nang le dipalesa tse pinki le tse kgubedu, le dikonopo tse kgolo tse perese. 'Helang! Ke baki ya ka eo!' Matshepo a nahana.</p>	<p>Matshepo o tlameha ebe o kgenne haholo hore a bitse nnakae leshodu. Ke nahana hore Matshepo o ipona ka moo a ka fotholang baki ya hae ka teng, empa o ile a qetella a sa etse seo.</p>
<p>Matshepo o ne a hatsetse. O ne a sa batle ho lwana le nnakae kante serameng. O ile a mathela hae. 'Felleng ke leshodu! Ke a ipotsa hore na ke ntho e feng e nngwe ya ka a e utswitseng.' Matshepo a nahana a kgenne.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Matshepo o ne a hatsetse. O ne a sa batle ho lwana le nnakae kante serameng. O ile a mathela hae. 'Felleng ke leshodu! Ke a ipotsa hore na ke ntho e feng e nngwe ya ka a e utswitseng.' Matshepo a nahana a kgenne.</p>	
<p>O ile a ya phaposeng ya ho robala mme a bula terowara ya Felleng e ka hodimo. Matshepo o ile a fumana mose wa hae wa kgale o nang le metsero e metala le e mekgubedu. 'Helang!' Matshepo a nahana, 'Ke mose wa ka ona!' O ile a o ntsha ka terowareng eo mme a o apara. O ne o mo tiisa!</p> <p>Matshepo o ile a bula terowara ya bobedi. O ile a fumana jeresi ya hae e pinki. 'Helang!' a nahana, 'Ke jeresi ya ka ena!' O ile a e ntsha ka terowareng mme a e apara. E ne e se e sa mo lekane, e le kgutshwanyane!</p>	<p>Ke bona Matshepo a apara seaparo se seng le se seng seo a se fumanang. Ho tlamehile ebe ho thata ho di apara hobane di se di le nnyane ho yena ebile di a mo tiisa.</p>
<p>O ile a bula terowara ya boraro. O ile a fumana borikgwe ba hae bo kganyang bo bolou. 'Helang!' ho nahana Matshepo, 'ke borikgwe ba ka bona!' O ile a bo ntsha ka terowareng mme a bo apara. Bo ne bo mo tiisa! O ne a sa kgone le ho konopela.</p>	
<p>Matshepo o ile a leka ho bula terowara e ka tlase empa o ne a sa kgone inama ka baka la diaparo tseo tsa hae tse neng di mo tiisa. Hanghang mme wa hae o ile a kena ka kamoreng. Mme wa hae o ile a qalella a tsheha. 'Matshepo, o etsa eng ka diaparo tseo tsa hao tsa kgale?' mmae a mmotsa. 'Ha di sa o lekana!'</p>	<p>Ke bona ka moo mme wa Matshepo a neng a tshehela hodimo ka teng ha a bona Matshepo ka hara diaparo tseo tse nyane tse mo tiisang! O tsheha hobane Matshepo o ne a sa kgone ho tsikinyeha</p>
<p>'Felleng o utswitse diaparo tsa ka kaofela!' ho rialo Matshepo, 'Ebile o nkile le baki ya ka eo ke e ratang!'</p> <p>'Helang Matshepo,' ho araba mmae, 'Ke mo file tsona! Wena o a hola!' Mme wa Matshepo o ile a ntsha polasitiki ka khaboteng mme a e fa Matshepo.</p>	<p>Ke bona ka moo Matshepo a neng a swabile ka teng ha a elellwa hore o entse phoso.</p>
<p>Matshepo o ile a bula mokotla oo wa polasitiki mme a ntsha baki e ntjha. E ne e le mmala o motala, e na le dinaledi tse tshehla le tse perese. E ne e na le dikonopo tse kgolo tse kgubedu. E ne e na le boya ka hare mme e le mofuthu. E ne e le baki e ntle ho fetisa tseo Matshepo a kileng a di bona. O ile a itekanya. E ne e mo lekana hantle haholo.</p>	<p>Ke bona Matshepo a itsheha ha a leka ho hlobola diaparo tsohle tse nnyane</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Hoseng ho latelang, Matshepo o ile a apare ho ya kerekeng. O ile a apara baki ya hae e ntjha mme a tswela kantle. Felleng o ile a mo sheba. 'ke batla baki eo!' ho rialo Felleng, 'ke baki e ntle ho fetisisa tsohle tseo nkileng ka di bona.' Matshepo o ile a haka nnakae. 'Se ke wa tshwenyeha Felleng, ka tsatsi le leng e tlo ba baki ya hao!'	Matshepo o eellwa hore diaparo tsa hae kaofela di tla ba nnyane mme e tla ba tsa Felleng. Ke nahana hore o kgona ho inahana a hola ho feta moo, mme baki e ntjha e ba nnyane! Ke ka hoo a bolellang Felleng hore ka tsatsi le leng bake eo e tla ba ya hae.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletseng
Matshepo o ile a fumana eng ka terowareng ya Felleng?	O fumane mose wa hae o nang le metsero e metala le e mekgubedu, jeresi ya hae e pinki le borikgwe ba hae bo bolou.
Ho ile ha etsahalang ha mme wa Matshepo a mmona a apere diaparo tsa hae tsa kgale?	O ile a tsheha.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletseng
Hobane Matshepo a ile a bolella nnakae hore ka tsatsi le leng baki e ntjha e tla ba ya hae?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o lemoha hore Felleng o na le diaparo tsa hae tse nnyane. • Hobane o lemoha hore mme wa hae o fa Felleng diaparo tsa hae tsa kgale. • Hobane o lemoha hore o a hola, mme diaparo tsa hae kaofela di tlo ba nnyane. • Hobane o a tseba hore ka tsatsi le leng le baki ya hae e ntjha e tlo ba nnyane.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - ho hola ho feta
 - phamola
 - ferekane

Raeme kapa pina	Diketso
Re a hola, Re a hola	<i>Phahamisetsa matsoho hodimo</i>
Ke ne ke le lesea, ke le monyenyanane	<i>Kopanya matsoho o etse eka o kukile lesea.</i>
Jwale ke molelele, ebile ke boima	<i>Ema ka dintsentse o bontshe bolelele</i>
Ke a hola, le wena o a hola	<i>Bontsha ho hola</i>
Ke a ithuta, le wena o a ithuta	<i>Etsa eka o bala buka</i>
Mogwa oo ke holang ka ona, le tsela eo ke ithutang ka yona e ikgethile.	<i>Supa sefuba sa hao , o be o supe le motswalle ya hole.</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Re ka **akanya** hore Matshepo o hotse hobane...
Pale ena e amana le mokotaba wa rona wa 'Re ya hola mme re ya fetoha' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

oe	oi	t
m	i	d
e	l	k
b	a	p
o	n	h

BEKE 3

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**oe**/ le /**oi**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**k**/-/**o**/-/**l**/-/**oi**/ = **koloi**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /**oe**/ kapa /**oi**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**l**/-/**o**/-/**m**/-/**a**/ = **loma**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **oe, oi**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **moetapele, moeti, moepa, poelano, moedi, moemedi, moloi, koloi, baloi, boi, loile, mela, loma, llela, maema, maele, moalo, hlapa, monko**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

TAKA SETSHWANTSHO

- 1 Dudisa baithuti hantle le dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, dipensele le dikherayone.
- 2 **Bontsha** ka ho etsa **o iketsetse setshwantsho ka hloohong mme o bontshe** ntlha eo o e hopolang ho tswa seratswaneng, jwaloka: ke hopola hore Matshepo o ne a halefile. O ile a ba a bitsa ausi wa hae leshodu ka ho apara baki ya hae ya kgale!
- 3 Taka setshwantsho tlapangollong sa Matshepo a batla baki ya hae, a bonahala a halefile.
- 4 Ka mora moo bolella baithuti hore ba tlile ho iketsetsa setshwantsho ka hloohong ka ho itseng ho tswa seratswaneng.
- 5 Kopa baithuti ho tutubala le ho iketla. Ba balle seratswana hang hape.
- 6 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take mehopolo ya bona ka se latelang se ka etsahalang.
- 7 Qetellong kopa baithuti **ho buisana** le balekane le ho abelana ka seo ba se takileng.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

Dihlopha: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebeta ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebeta ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: books, pencils, globes, gears, lightbulbs, speech bubbles, and scientific equipment like flasks and test tubes. The icons are scattered across the page, creating a textured, academic atmosphere.

Kereiti 1

KOTARA 4

Beke

4

MOKOTABA:

Re ya hola mme

re ya fetoha

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka setshwantsho sa hao ha o ne o sa le monyenyanane, kapa kopa baithuti ho tla le ditshwantsho tsa bona esale bana.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka mokgwa oo re holang le fetoha ka mora nako e itseng.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 68, Ha re baleng le leqephe la 69, Ha re etseng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 70 - 71, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 72 – 73, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa ntho e fetohileng ka wena.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Wayde a thusa mme wa hae paleng e bukeng e kgolo::
Wayde o etsa kheri
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Re ya hola mme re ya fetoha
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Matshepo o hotse kapa ho fetoha jwang?
 - b Ke ntho dife tse fetohileng ka wena?
 - c Ke ntho dife tse fetohileng ka sekolo kapa setjhaba sa heno?
 - d O ikutlwa jwang ha ho ena le ntho e fetohang?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - kheri
 - disebediswa
 - senoko

Raeme kapa pina	Diketso
Re a hola, Re a hola	<i>Phahamisetsa matsoho hodimo</i>
Ke ne ke le lesea, ke le monyenyanane	<i>Kopanya matsoho o etse eka o kukile lesea.</i>
Jwale ke molelele, ebile ke boima	<i>Ema ka dintsentse o bontshe bolelele</i>
Ke a hola, le wena o a hola	<i>Bontsha ho hola</i>
Ke a ithuta, le wena o a ithuta	<i>Etsa eka o bala buka</i>
Mogwa oo ke holang ka ona, le tsela eo ke ithutang ka yona e ikgethile.	<i>Supa sefuba sa hao , o be o supe le motswalle ya hole.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a moetapele
 - b moeti
 - c moepa
 - d poelano
 - e moedi
 - f moloji
 - g koloi
 - h baloi
 - i boi
 - j loile
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlohang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Wayde o etsa kheri
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o ileng wa fetola mohopolo wa hao ka ho itseng.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole le tlhaloso ya setshwantsho. Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa ho bala.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ne ke nahana hore...

Empa yaba...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla ngola ka nako eo ba ileng ba fetola seo ba neng ba se nahana ka ntho e itseng (mohopolo wa bona!)
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: ke ne ke sa rate ho matha. Empa yaba ke matha ka makgetlo le ausi waka mme yaba ke a rata ho matha. Ke fetotse mohopolo waka ka ho matha.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o matha.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: **ke ne ke nahana hore** ha ke rate ho matha. Empa yaba ke ya e leka mme ka fetola mohopolo waka.
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mehopolo e fapaneng le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong , jwaloka: moroho, ho bapala bolo, ho pheha, ho borosola meno aka, jj.
- 3 Botsa baithuti: ke ntho efe eo o fetotseng mohopolo wa hao ka yona?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ka seo ba fetotseng mohopolo wa bona ka sona.
- 7 Ba tshwanetse bare: ke ne ke nahana hore... / Empa yaba...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tllile ho eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Khabe ngicabanga bond ukufunda kuydbhord.
Kodwana utitjherami wasifundela incwadi
emndandi ngetlasini.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /tsh/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /tsh/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **tshutshu, tshelela, tshola**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **tshela, tshola, tshelela, tshomo, tshutshu, tshukudu**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

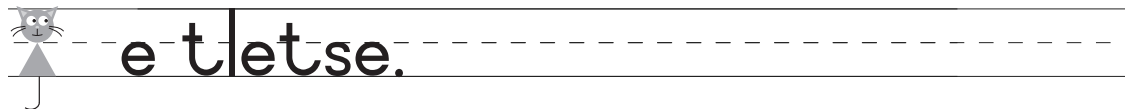
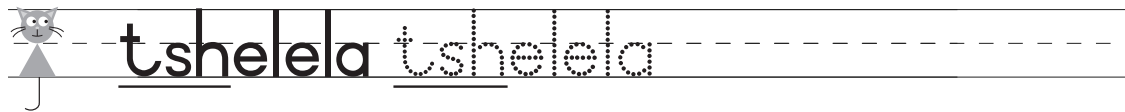
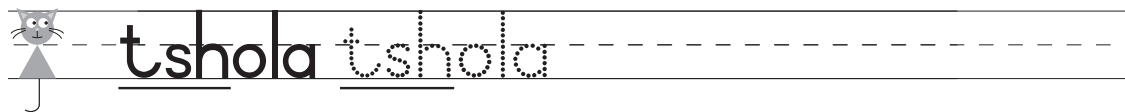
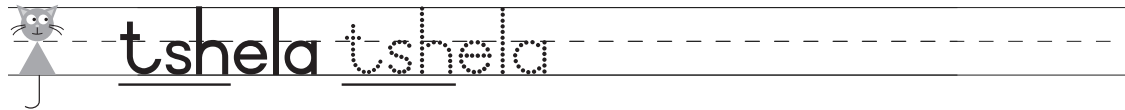
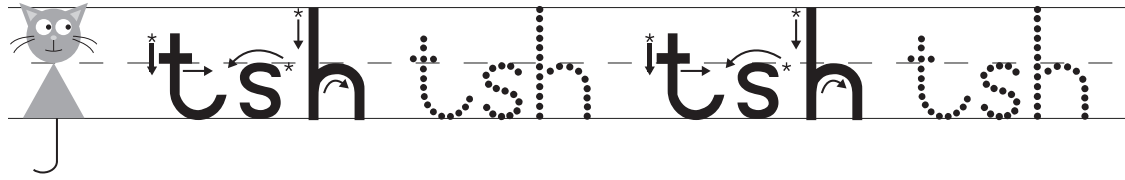
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **tsh**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ke a ipotsa; Etsa dikgokahano

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Wayde o etsa kheri</p> <p>Wayde esale a hloile ho ja ditamati. 'Nkeke ka hlola ke ja ditamati hape!' a phatlalatsa ha mme wa hae a nka lekotikoti la ditamati shelefong a bile a le kenya ka teroling.</p>	<p>Ke ipotsa hore na ditamati di bohlokwa paleng ena?</p>
<p>'O ka thabela ho nthusa ho etsa kheri?' Mme wa Wayde a mmotsa ha a pakolla disebediswa tseo a tswang ho di reka. 'Eya! Ke rata kheri!' ho araba Wayde. E ne e le kgetlo la hae la pele a tlile ho thusa mme wa hae ho etsa kheri.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ke disebediswa dife tse khering? Wayde o tlile ho tseba disebediswa tsohle ha thusa mme wa hae!</p>
<p>'Pele re tlamehile ho besa dithotse kaofela mmoho ka paneng,' mmae a mo hlalose. 'Dinoko ke tsona tse tla etsa hore kheri ya rona e latswehe! Bala dipeo tse hlano ho tseba tsa khadamomo, a laela Wayde. Wayde o ile a ntsha dipeo tse hlano tsa khadamomo ka setshelong sa tsona mme a di beha khaontareng. Mme wa hae o ile a di sila mme a di kenya ka paneng e tjhesang, mmoho le kolojannere le dipeo tsa kumine. Kitjhene e ile ya tlala monko o monate.</p>	<p>Wayde o bonahala a thabile! Ke kgona ho etsa kgokahanyo! Ha ke ne ke sa le monyenyanane, ke ne ke rata ho thusa ntate wa ka ho pheha.</p>
<p>Mme wa Wayde o ile a kenya dipeo tse besitsweng ka hara sesila mme a fa Wayde hore a sile dinoko tseo a di etse poshwana.</p>	
<p>Kamora moo, mme wa Wayde o ile a tshela oli ka lepaneng. Eitse ha oli e futhumala e etsa dibabole, o ile a tshela dikotwana tsa nama ya kgoho ka oling.</p> <p>'O ka raspera kgemere ena?' a botsa, ebile a efa Wayde raspere le sekotwana sa kgemere e foreshe. Wayde o ile a raspera kgemere ha mme wa hae a ntse a kgabela konofole le eie.</p> <p>Hanghang nama ya kgoho ke ha e butswitse. Letlalo le bonahala le romotseha ebile le sootho ka mmala. Mala a Wayde a ile a qalella ho etsa modumo. Mme wa Wayde o ile a beha maqa ao a kgoho borotong. 'Re tla kgutlisetsa maqa ana ka khering ha mmamoraonyana.' A hlalosa.</p>	<p>Mala a ka a a duma ha ke ikutlwa ke lapile kapa ke utlwa monko o monate wa dijo – jwalo feela ka Wayde!</p>

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Yaba, mme wa Wayde o kenya eie le konofole ka paneng e tjhesang. O ile a dumella Wayde a sebedise kgaba e telele ya patsi ho fuduha eie le konofole. Kamora metsotso e mmalwa o ile a kenya dinoko, kgemere le metsinyana ka paneng. Kitjhene e ne e na le monko o monate ho feta pele. Wayde o ile a qalella ho rotha mathe.</p>	<p>Ke kgona ho ikgokahanya le sena lenna! Mathe a ka a a rotha ha ke lapile ebile ke tseba hore ke atametse ho ja – jwalo feela ka Wayde!</p>
<p>Mme wa Wayde o ile a tlosa pane setofong mme a fefela motswako wa dinoko ka motjhining o tswakang ho fihlela ho na le motswako o boreledi o tiileng.</p> <p>Mme wa Wayde o ile a kgutlisetsa nama ya kgoho ka paneng. Yaba o tshela motswako o tswang ka motjhining o tswakang.</p> <p>‘Nna ke lapile!’ ho rialo Wayde, a bile a iteka molomo. ‘Ke tatetse ho ja kheri ya rona e monate!’</p>	
<p>Ka mora moo mme wa Wayde o ile a bula lekotikoti la ditamati.</p> <p>‘O tlile ho etsang ka tsona?’ Wayde a botsa. ‘Ke hloile ditamati! Re ka se tshele ditamati ka khering!’ Wayde a hemela hodimo.</p> <p>Mme wa Wayde o ile a tsheha. ‘Wayde esale o rata kheri – kheri e dula e na le ditamati,’ a rialo. Wayde o ile a tonela mahlo ha a tshela ditamati ka paneng.</p>	<p>Ke a hopola hore pale ena e qadile ka ditamati! Ke ile ka ipotsa hore na ebe ditamati di tlo nka karolo e bohlokwa paleng na, jwale ke a bona hore di fela di e nka!</p>
<p>Qetellong mme wa Wayde o ile a bula lekotikoti la lebese la khokhonate. ‘O batla ho le tshela na?’ a mmotsa. Wayde o ile a tshela lebese la khokhonate ka hloko mme a le shebella ha le kwahela ditamati.</p> <p>‘Ke ka hoo ke neng ke sa tsebe – ha di bonahale jwaloka ditamati ha di le ka khering!’ A nahana.</p> <p>Mme wa Wayde o ile a beha sekwahelana paneng yaba o fokotsa mollo. ‘E tlamehile e sutse hanyenyane. Ke tla o bitsa ha e se e lokile,’ a rialo.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Wayde o tla ja khere ena ha e le mona a se a tseba hore ho na le ditamati ka ho yona?</p>
<p>Eitse ha Wayde a ntse a etsa mosebetsi wa hae wa sekolo, mala a hae a ne a duma mme a rotha mathe. ‘Empa kheri e na le ditamati! Ke tlile ho e ja jwang? Ke hloile ditamati!’ Wayde a nahana, a ikutlwa a kgohlahane.</p>	<p>Wayde o ikutlwa a khohlahane hobane o hloile ditamati empa o rata kheri. Ke a ipotsa hore na o tlo etsa jwang?</p>

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
'Wayde tloho o tlo latswa khere!' mmae a mmita, a tshwere sekotlolo. Wayde o ile a e leka ka lesitho. Eitse ha e thetsa leleme la hae, mahlo a hae a ile a kganya. E ne e hlabosa. 'Mohlomong ha ke a hloya ditamati,' ho rialo Wayde, ha a kgutla a nka mothamo o mong hape.	Ke a ipotsa hore na Wayde o tla fetola monahano wa hae ka ho ja ditamati ha e le mona a se a tseba hore ke tse ding tsa disebediswa tse tshelwang ka khering – sejo seo a se ratang!
Dipotso tsa tlhaketso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke sejo sefe seo Wayde a neng a re o se hloile qalong ya pale?	Wayde o itse o hloile ditamati.
Ke sesebediswa sefe seo Wayde a ileng a se tshela ka paneng kamora ditamati?	O ile a tshela lebese la khokhonate ka paneng.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Wayde o fetohile ka mokgwa ofe paleng?	<ul style="list-style-type: none"> O ne a nahana hore o hloile ditamati, empa qetellong o ile a lemoha hore ha di mpe hakaalo. O itse ha a na hlola a ja ditamati, empa o ile a ja kheri e neng e na le ditamati. O ne a sa tlo ja kheri, empa o ile a nka qeto ya ho eja. O ile a fetola mohopolo wa hae ka ditamati.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

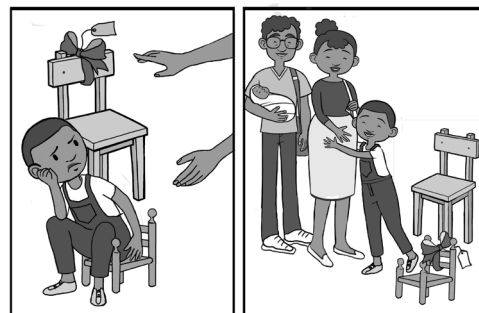
- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - kurutla
 - tshela
 - kereita
 - kgabela

Raeme kapa pina	Diketso
Re a hola, Re a hola	<i>Phahamisetsa matsoho hodimo</i>
Ke ne ke le lesea, ke le monyenyanane	<i>Kopanya matsoho o etse eka o kukile lesea.</i>
Jwale ke molelele, ebile ke boima	<i>Ema ka dintsentse o bontshe bolelele</i>
Ke a hola, le wena o a hola	<i>Bontsha ho hola</i>
Ke a ithuta, le wena o a ithuta	<i>Etsa eka o bala buka</i>
Mokgwa oo ke holang ka ona, le tsela eo ke ithutang ka yona e ikgethile.	<i>Supa sefuba sa hao , o be o supe le motswalle ya hole.</i>

BEKE 4

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**mph**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /**mph**/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **mphile, mpha, mphoqa**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **mphoqa, mpha, mphehela, mphile, mpho**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

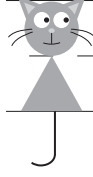

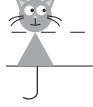
Mongolo:

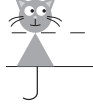
Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

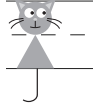
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **mph**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

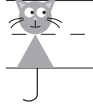
 mph ph mph ph mph ph

 mphoqa phoqa

 mpha pha

 mphehela phehela

 mphile phile

 mpho pho

 O mphile buka ya dipalo.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o ileng wa fetola mohopolo wa hao ka ntho e itseng.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole le tlhaloso ya setshwantsho. Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ne ke nahana hore...

Empa yaba...

Ho bohlokwa ho fetola mehopolo ya rona e le hore...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ngola hore hobaneng ho le bohlokwa hore re kgone ho fetola menahano le mehopolo ya rona.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tlileng ho se ngola, ka mokgwa ona: ke nahana ho bohlokwa ho kgona ho fetola mehopolo ya rona hobane re le batho, re fetoha hangata ka nako. E bang re sa fetole mehopolo ya rona, re ka iphumana re sa fumane ntho tse ntjha tseo re di ratang!
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa pososelo sefahlehong sa hao ha o ntse o matha.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: **ho bohlokwa ho fetola mehopolo ya rona e le hore** re tsebe ho ithuta ho rata ntho tse ntjha.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti hore: hobaneng ho le bohlokwa ho ka fetola mehopolo ya rona?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 3 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona.**
- 4 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela hobaneng ba nahana hore ho bohlokwa.
- 5 Ba tshwanetse hore: ke nahana ho bohlokwa ho fetola mehopolo ya rona e le hore...
- 6 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke ne ke nahana hore ho baia ke ntho e
bordng. Empa tithere wa rond o ile d re
baia buka e nngwe e monate ka phaposng.

Ho bohlokwa ho fetola mendhano ya rond
hore re kgone ho ithuta dintho tse ntjha.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo: Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

Metsotso e 15

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **tshola**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**tsh**/-/**o**/-/**l**/-/**a**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**tsh**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**o**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**l**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **tshola**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**tsho**/-/**la**/ = **tshola**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **mphoqa**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **tshutshu**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**tsh**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /**u**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /**tsh**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**u**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**tsh**/-/**u**/-/**tsh**/-/**u**/
- 8 Ngola lentswe: **tshutshu**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**tshu**/-/**tshu**/ = **tshutshu**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **mphile**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: KE A IPOTSA; ETSA DIKGOKAHANANO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Wayde o etsa kheri</p> <p>Wayde esale a hloile ho ja ditamati. 'Nkeke ka hlola ke ja ditamati hape!' a phatlalatsa ha mme wa hae a nka lekotikoti la ditamati shelelong a bile a le kenya ka teroling.</p>	<p>Ke a hopola hore ditamati di bapala karolo e bohlokwa paleng ena! Pale ena e buwa ka moo Wayde a fetolang monahano wa hae ka ditamati.</p>
<p>'O ka thabela ho nthusa ho etsa kheri?' Mme wa Wayde a mmotsa ha a pakolla disebediswa tseo a tswang ho di reka. 'Eya! Ke rata kheri!' ho araba Wayde. E ne e le kgetlo la hae la pele a tlike ho thusa mme wa hae ho etsa kheri.</p>	<p>Ke a ipotsa hore mme wa Wayde o mo kopile hore a mo thuse e le hore a tsebe ho bona disebediswa tsa kheri? O tla bona ditamati le tsona ke sesebediswa sa kheri eo a e ratang!</p>
<p>'Pele re tlamehile ho besa dithotse kaofela mmoho ka paneng,' mmae a mo hlaloesetsa. 'Dinoko ke tsona tse tla etsa hore kheri ya rona e latswehe! Bala dipeo tse hlano ho tsena tsa khadamomo, a laela Wayde. Wayde o ile a ntsha dipeo tse hlano tsa khadamomo ka setshelong sa tsona mme a di beha khaontareng. Mme wa hae o ile a di sila mme a di kenya ka paneng e tjhesang, mmoho le kolojannere le dipeo tsa kumine. Kitjhene e ile ya tlaa monko o monate.</p>	--
<p>Mme wa Wayde o ile a kenya dipeo tse besitsweng ka hara sesila mme a fa Wayde hore a sile dinoko tseo a di etse poshwana.</p>	
<p>Kamora moo, mme wa Wayde o ile a tshela oli ka lepaneng. Eitse ha oli e futhumala e etsa dibabole, o ile a tshela dikotwana tsa nama ya kgoho ka oling.</p> <p>'O ka raspera kgemere ena?' a botsa, ebile a efa Wayde raspere le sekotwana sa kgemere e foreshe. Wayde o ile a raspera kgemere ha mme wa hae a ntse a kgabela konofole le eie.</p> <p>Hanghang nama ya kgoho ke ha e butswitse. Letlalo le bonahala le romotseha ebile le sootho ka mmala. Mala a Wayde a ile a qalella ho etsa modumo. Mme wa Wayde o ile a beha maqa ao a kgoho borotong. 'Re tla kgutlisetsa maqa ana ka khering ha mmamoraonyana.' A hlalosa.</p>	<p>Ke hopola hore Wayde o thusa ka disebediswa kaofela tsa kheri, ebile o tatetse ho e ja! O ne a ntse a sa tsebe hore qetellong ditamati di tlo tshelwa ka paneng!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Yaba, mme wa Wayde o kenya eie le konofole ka paneng e tjhesang. O ile a dumella Wayde a sebedise kgaba e telele ya patsi ho fuduha eie le konofole. Kamora metsotso e mmalwa o ile a kenya dinoko, kgemere le metsinyana ka paneng. Kitjhene e ne e na le monko o monate ho feta pele. Wayde o ile a qalella ho rotha mathe.</p>	
<p>Mme wa Wayde o ile a tlosa pane setofong mme a fefela motswako wa dinoko ka motjhining o tswakang ho fihlela ho na le motswako o boreledi o tiileng.</p> <p>Mme wa Wayde o ile a kgutlisetsa nama ya kgoho ka paneng. Yaba o tshela motswako o tswang ka motjhining o tswakang.</p> <p>'Nna ke lapile!' ho rialo Wayde, a bile a iteka molomo. 'Ke tatetse ho ja kheri ya rona e monate!'</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ditamati ke tse ding tsa disebediswa tse kenywang qetellong ka khering, kapa mme wa Wayde o ile a ema hore a di kenye qetellong?</p>
<p>Ka mora moo mme wa Wayde o ile a bula lekotikoti la ditamati.</p> <p>'O tlile ho etsang ka tsona?' Wayde a botsa. 'Ke hloile ditamati! Re ka se tshela ditamati ka khering!' Wayde a hemela hodimo.</p> <p>Mme wa Wayde o ile a tsheha. 'Wayde esale o rata kheri – kheri e dula e na le ditamati,' a rialo. Wayde o ile a tonela mahlo ha a tshela ditamati ka paneng.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ke hobaneng mme wa Wayde a tsheha kamoo Wayde a ikutlwang ka teng ka ditamati? Mohlomong ke hobane o a tseba hore ditamati di dula di le teng ka khering, empa Wayde ke hona a tsebang!</p>
<p>Qetellong mme wa Wayde o ile a bula lekotikoti la lebeso la khokhonate. 'O batla ho le tshela na?' a mmotsa. Wayde o ile a tshela lebeso la khokhonate ka hloko mme a le shebella ha le kwahela ditamati.</p> <p>'Ke ka hoo ke neng ke sa tsebe – ha di bonahale jwaloka ditamati ha di le ka khering!' A nahana.</p> <p>Mme wa Wayde o ile a beha sekwahelana paneng yaba o fokotsa mollo. 'E tlamehile e sutse hanyenyane. Ke tla o bitsa ha e se e lokile,' a rialo.</p>	<p>Oho! Wayde o a elellwa hore lebeso la khokhonate le pata ditamati – hobane le etsa hore di fetole mmala! Ke a ipotsa hore na ebe dijo tse ding tse Wayde a di ratang di na le ditamati na?</p>
<p>Eitse ha Wayde a ntse a etsa mosebetsi wa hae wa sekolo, mala a hae a ne a duma mme a rotha mathe. 'Empa kheri e na le ditamati! Ke tlile ho e ja jwang? Ke hloile ditamati!' Wayde a nahana, a ikutlwa a kgohlhane.</p>	<p>Ke kgona ho ikgokahanya le sena! Ke ne ke nahana hore ke hloile dieie. Yaba ke fumana hore mme wa ka o kenya dieie tse hadikilweng ka setjhung seo ke se ratang ka ho fetisisa. Ke ne ke kgokahane ke ipotsa hore na ke tswelle pele ke je setjhu seo – hobane ke ne ke ipolelletse hore ke hloile dieie!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
'Wayde tloho o tlo latswa khere!' mmae a mmita, a tshwere sekotlolo. Wayde o ile a e leka ka lesisitheho. Eitse ha e thetsa leleme la hae, mahlo a hae a ile a kganya. E ne e hlabosa. 'Mohlomong ha ke a hloya ditamati,' ho rialo Wayde, ha a kgutla a nka mothamo o mong hape.	Ke kgona ho ikgokahanya! Ke ile ka nka qeto ya ho tswela pele ke je setjhu hobane se ne se hlabosa. Ke ile ka lemoha hore mohlomong maikutlo a ka ka dieie a ile a fetoha. Ke ile ka lemoha hore ha ho phoso ho fetola monahano wa ka ka dieie.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletseng
Wayde o ile a fetola mohopolo wa hae ka eng?	O ile a fetola mohopolo wa hae ka ho ja ditamati
O ka etsa kgokahanyo ? Ke neng o kileng wa fetola monahano wa hao ka ntho e itseng – jwalo feela ka Wayde?	<i>Nkile ka fetola mohopolo wa ka jwalo feela ka Wayde ha...</i>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletseng
O nahana hore hobaneng mme wa Wayde a ile a mo kopa hore a mo thuse ho etsa kheri?	<ul style="list-style-type: none"> • Mohlomong o ne a hloka thuso ya ho pheha. • Mohlomong o ne a batla hore Wayde a tsebe disebediswa tse ka khering. • Mohlomong o ne a nahana hore Wayde o tla fetola mohopolo wa hae ka ditamati ha a ka tseba hore di ka khering eo a e ratang. • Mohlomong o ne a nahana hore ho tla tshehisa ha Wayde a eellwa hore ditamati ke tse ding tsa disebediswa tsa sejo seo a se ratang ka ho fetisisa – le ha a hloile ho di ja.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - bidisa
 - fetola monahano wa hao
 - mohopolo

Raeme kapa pina	Diketso
Re a hola, Re a hola	<i>Phahamisetsa matsoho hodimo</i>
Ke ne ke le lesea, ke le monyenyanane	<i>Kopanya matsoho o etse eka o kukile lesea.</i>
Jwale ke molelele, ebile ke boima	<i>Ema ka dintsentse o bontshe bolelele</i>
Ke a hola, le wena o a hola	<i>Bontsha ho hola</i>
Ke a ithuta, le wena o a ithuta	<i>Etsa eka o bala buka</i>
Mogwa oo ke holang ka ona, le tsela eo ke ithutang ka yona e ikgethile.	<i>Supa sefuba sa hao , o be o supe le motswalle ya hole.</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Ke kgokahana le Wayde ha...
Pale ena e amana le mokotaba wa rona wa 'Reya hola mme re ya fetoha' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

tsh	mph	l
a	e	o
m	u	h
i	q	k
d	h	m

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /tsh/ le /mph/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /tsh/-/e/-/l/-/a/ = **tshela**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /tsh/ kapa /mph/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /l/-/o/-/m/-/a/ = **loma**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **tsh, mph**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **tshela, tshola, tshelela, tshomo, tshutshu, tshukudu, mphoqa, mpha, mphehela, mphile, mpho, moedi, moemedi, moloji, koloi, loile, mela, loma, llela, maema, maele, moalo**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: AKARETSA / E TSA DIKGOKAHANANO

KAKARETISO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti ba tlile ho bua ka seo ba se ratang ka seratswana: Wayde o etsa kheri
- 2 Ba tla boela ba bue ka **kgokahano** eo ba e etsang le *Wayde o etsa kheri*.
- 3 Bontsha ka ho **etsa** o bontshe baithuti hore ba ka fana ka dipolelo tse 1-2 ho pheta **ntho eo ba e ratang** mme ba etse le **kgokahano** jwaloka: ke ratile ha Wayde a rata kheri qetellong. Ke kgona ho etsa kgokahano le pale ena, hobane ke fetotse mohopolo waka ka dijo tseo ke di ratang le nna!
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane ka se etsahetseng.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka **seo ba se ratileng** mmoho le **kgokahano** eo ba ka e etsang ka pale ena *Wayde o etsa kheri*.
- 6 Kopa baithuti ba 2-3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 8 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** ba phete seratswana le balekane ba bona..(*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolo ya bona ya sethatong.*

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 1

KOTARA 4

Beke

5

MOKOTABA:

Nalane ya rona

e phelang

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: lenane la diketsahalo tse kgahlisang nalaneng, ditshwantsho tsa seo lefatshe le neng le shebeha ka teng nako e fetileng kgale, jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka dintlha tse kgahlisang ka nalane.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 74 – 75, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 76, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 2: Leqephe la 77 – 78, Ha re etseng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa lelapa la heno.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa leqephe le qalang la buka e kgolo: Pale ya ntatemoholo waka
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Nalane ya rona e phelang
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tsebaka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithutitlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Nalane ke eng?
 - b O tseba eng ka nalane ya lelapa la heno?
 - c O tseba eng ka nalane ya Afrika Borwa?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - nalane
 - fetileng
 - bo hona jwale

Raeme kapa pina	Diketso
Nalane ya ka! Nalane ya ka!	<i>Ipetse sefuba</i>
Nalane ya ka, e bohlokwa ho nna	<i>Bua ka pososelo</i>
Ha ke tseba nalane ya ka	<i>Beha monwana ka thoko hloohong</i>
Ke tla tseba moo ke tswang teng.	<i>Hetla o supe morao ka monwana o motona</i>
Le moo ke yang teng.	<i>Sheba pele, o hatele pele</i>
Nalane ya ka ya Afrika, e bohlokwa ho nna.	<i>Bua hape ka pososelo</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a tshela
 - b tshola
 - c tshelela
 - d tshomo
 - e tshutshu
 - f mphoqa
 - g mpha
 - h mphehela
 - i mphile
 - j mpho
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlohang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO:HO LEPA/ NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Pale ya ntagemoholo waka
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nalane ya lelapa la heno.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole lenane le sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Dintho tseo ke di tsebang ka nalane ya lelapa la heso:

1 ...

2 ...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti ba tlile ho ngola ka **ntho eo ba e tsebang ka nalane ya lelapa la habo bona.**
- 2 Balla baithuti foreimi ya ngola.
- 3 Supa **sehlooho** (*dintho tseo ke di tsebang ka nalane ya lelapa la heso*). Hlalosa hore sehlooho se re bolella ka seo lenane le leng ka sona.
- 4 Hlalosa hore kajeno re tlile ho etsa **lenane**. Sena se bolela re tla kgetha dintho tse pedi tseo re di tsebang ka nalane ya malapa a habo rona mme re a ngole fatshe.
- 5 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 6 Bolella baithuti mehopollo ya hao o phethela foreimi ya ngola, jwaloka: ke ya tseba hore lelapa la heso le falletse ho tloha East London ho tla Johannesburg. Ke ya tseba hore ntatemoholo waka o tswa Botswana.
- 7 **Bontsha ka ho etsa** o take setshwantsho sa hao, o nahana ka ntho tseo o di tsebang o sebedisa **dibudulwana tsa ho nahana.**
- 8 Hlalosa hore ke mantsewe afe ao o tlile ho a ngola. **Sehela lentsewe le leng le leng mola.**
- 9 **Bontsha ka ho etsa** o ngole ntlha ya pele ya lenane: Lelapa la heso le falletse ho tswa East London.
- 10 **Bontsha ka ho etsa** o ngole ntlha ya bobedi ya lenane: Ntatemoholo waka o tswa Botswana.
- 11 **Qapodisa mantsewe butle jwaloka kgudu mme o ngole medumo eo o e tsebang.**
- 12 **Sebedisa disebediswa**, jwaloka ka mantsewe a bonwang le mantsewe a tlotlontsewe ya mokotaba.
- 13 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopollo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mantswe ka nalane ya lelapa le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong , jwaloka: falla, phela, bua, pheha, eja, dumela, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: o tseba eng ka nalane ya lelapa la heno?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ntho eo ba e tsebang ka nalane ya lelapa la heno.
- 7 Ba tshwanetse bare: ke ya tseba hore...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tla eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Dintho tseo ke di tsebang ka naldne ya leldradaleso:

1. Nkgono le Ntdemoholo ba ka ba tswa Hebron.
2. Ldreng leso re ba moloko wa Batswand

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 5.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya haoho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /nkg/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /nkg/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **nkgella, nkgina, nkgo**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **nkgo, nkgono, nkgina, nkgoka, nkgella**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

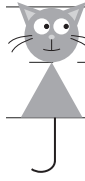
Mongolo:

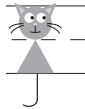
Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

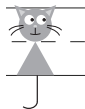
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **nkg**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

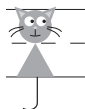
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

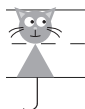
 nkg nkg nkg nkg

 nkgo nkgo

 nkgono nkgono

 nkgina nkgina

 nkgoka nkgoka

 nkgella nkgella

 Nkgono o nkgella metsi.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Batlisisa dikarabo seratswaneng

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Pale ya Ntatemoholo waka</p> <p>Lebitso la ka ke Aziz. Ke dula Cape Flats motsaneng o kantle Motse Kapa. Empa ba lelapa lesa ha ba qala ba dula mona. Ntatemoholo wa ka o kile a mpoella pale ya kamoo lelapa lesa le qetelletseng le iphumana le dula mona.</p> <p>Ha Ntatemoholo wa ka e ne e sa le moshanyana, o ne a dula sebakeng se bitswang District Six, hantle ka hare ho toropo ya Cape Town. District Six e kile ya ba sebaka seo batho ba merabe, bodumedi le meetlo e fapaneng ba neng ba dula mmoho teng.</p> <p>Empa, mmuso wa kgethollo o ne o sa rate ha batho ba mofuta e fapaneng ba dula mmoho. Ba ne ba batla ho arola batho ho ya ka merabe ya bona. Hape, hobane District Six e ne e le ka hare toropong, ba ne ba batla hore e be ya ba morabe o mosweu feela.</p> <p>Ka selemo sa 1966, mmuso o ile wa etsa hore District Six e be sebaka sa batho ba basweu feela, mme batho bohle ba bang ba ile ba qobellwa hore ba tsamaye. District Six e batlile e fela.</p>	<p>Aziz o dula kae? Mona ke ithuta hore lelapa la bo Aziz le dula Cape Flats.</p>
	<p>Hobaneng Ntatemoholo wa Aziz a ile a fallela Cape Flats? Oho! Ke ithuta hore ba ne ba se na boikgethelo – ba ile ba qobellwa hore ba tlohe District Six.</p>
<p>Ntatemoholo wa ka o kile a nka leeto lena ho ya mpontsha bonyane bo neng bo setse ba District Six. 'Ke batla hore o hopole se etsahetseng mona, hore o tle o rute bana ba hao ka tsatsi le leng. Ha re ya lokela ho lebala nalane ya rona.' A mpoella.</p> <p>Qalong, Ntatemoholo o ile a mpontsha seterata sa De Villiers, moo ba lelapa la hae ba neng ba dula teng. 'Ntatemoholo wa ka e ne e ne seroki se hlwahlwa motseng! Lebenkele la hae la ho roka le ne le kopane le ntlo ya rona, hore a kgone ho sebetsa ka nako tsohle – motsheare kapa bosiu!' a mpoella.</p>	<p>Ke eng seo Ntatemoholo wa Aziz a ileng a mmontsha sona pele leetong la bona? Ke ithuta hore o mmontshitse pele moo ba lelapa labo ba neng ba dula teng?</p>

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Re ile ra tsamaya diboloko tse mmalwa. 'Bona! Mona ke moo sekolo seo ke neng ke se kena ha ke ne ke le monyenyanane se neng se le teng – metsotso e mmedi feela ho tloha lapeng leso! Ke moo re neng re ithuta ho bala, dipalo, le tsohle ka meetlo ya Islam. Ke ne ke rata sekolo sena! Eitse ha re qobellwa ho fallela Cape Flats, ho ne ho sena sekolo sa Islam – empa sa BaKreste feela. Ke ne ke hlolohellwa meetlo ya Islam tsatsi le leng le le leng,' a rialo, a hloname.</p>	<p>Phapang e kae pakeng tsa dikolo tseo Ntatemoholo wa Aziz a ileng a di kena District Six le Cape Flats? Ke ithuta hore sekolong sa hae se setjha, o ne a sa ithute meetlo ya Islam jwaloka sekolong sa District Six.</p>
<p>Yaba, o mpotsha sekgutlwana seo e kileng ya ba moo ho kutwang meriri teng. E ne e bitswa 'Star Hair Dressing'.</p> <p>'Mona ke moo mme wa ka a neng a ntlisa teng ho kuta moriri! Mokuti o ne a dula a mpha dimonamone ha ke ne ke dula ke sa mo sokodise.' A rialo a bososela.</p>	
<p>Re ile ra nyoloha ka mmila. 'Ona ke mmila o neng o bitswa Hanover Street,' a rialo. 'E ne e le mmila o molelele o mosesane o nang le mabenkele a mangata! Ho ne ho ena le tereme e neng e tsamaya mahareng a mmila oo, ho isa batho moo ba neng ba hloka ho ya teng.'</p>	<p>Aziz le Ntatemoholo wa hae ba kae jwale? Ke ithuta hore ba mmileng o neng o bitswa Hanover, pele District Six e senywa!</p>
<p>Re ile re tswela pele. 'Mona ke moo ba lelapa leso ba neng ba rapella teng,' a rialo ebile a supa sebaka sa Islam sa thapelo (moske) o mong o motle wa kgale. E ne e le moske wa pele District Six!</p>	<p>Ntatemoholo wa Aziz o ne a rapela kae? Ke ithuta hore o ne a rapella sebakeng sa thapelo sa Islam (moske) wa pele o ileng wa ahwa District Six.</p>
<p>Yaba o mpontsha moo e neng e le sinakgokge e nyenyane.</p> <p>'Ena e ne e bitswa Constitution Street. Ke ne ke na le motswalle wa Mojuda a neng a rapela moo le ba lelapa labo,' a hlalosa.</p>	<p>Motswalle wa Ntatemoholo wa Aziz yena o ne a rapella kae? Ke ithuta hore motswalle wa hae o ne a rapela sinakgokgeng. Ke ithuta hore o ne a na le metswalle ya bodumedi bo fapaneng le ba hae.</p>
<p>Qetellong, Ntatemoholo o ile a mpontsha kereke ya kgale ya Methodist, eo e seng e le misiamo wa District Six. 'Ho kile ha ba le dikereke, dimoske le disinakgokge mona! Empa bongata ba tsona bo ile ba senywa ha re ne re qobellwa ho tsamaya,' a rialo ka sefahleho se hlonameng.</p>	<p>Ho ile ha senywa eng? Ke ithuta hore dimoske, disinakgokge le dikereke di ile tsa senywa.</p>
<p>Qetellong ya leeto la rona, re ile ra dula mmoho bokgutlong ba lebala la dipapadi. 'Lena e ne e le lehae bathong ba bangata. Ke hopola bana kaofela ba bapala mmoho mmileng. Ke hopola mabota a maholo a pentilweng ditshwantsho. Ebile ke hopola le letsatsi leo dikgofu di ileng tsa tlo heletsa tsohle,' a rialo, a kgakeleditse dikededi.</p>	<p>Hobaneng Aziz le Ntatemoholo wa hae ba ile ba dula lebaleng le leholo la dipapadi? Ke nahana hore ke hobane dintho tse ngata District Six di ile tsa senywa.</p>

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Mmuso ha o a fa lelapa lesa lefatshe la rona District Six. Ba re file tjelele. Empa, ha ho letho le tla kgutlisa motse oo Ntatemoholo wa ka a ileng a o nkelwa ka selemo sa 1966.</p> <p>Ntatemoholo o re re lokela ho etsa bonnete ba hore mehopollo ena e utlwisang bohloko e dula e bolokehile menahanong ya rona. Ke tshepa hore ha ho motho ya tla qobellwa ho tsamaya mahaeng a bona hape.</p>	
Dipotso tsa tlhaketso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ba lelapa la Aziz ba ne ba dula kae pele?	Ba ne ba dula District Six Cape Town/Motse Kapa.
Ke dintho dife tseo Ntatemoholo wa Aziz a neng a di hlolohella motseng wa habo wa District Six?	<ul style="list-style-type: none"> • O ne a hlolohella lehae la hae le neng le le setareteng sa De Villiers. • O ne a hlolohella lebenkele la Ntatemoholo wa hae la moroko. • O ne a hlolohella sekolo sa hae sa kgale, se neng se mo ruta ka meetlo ya Islam. • O ne a hlolohella seterata sa Hanover. • O ne a hlolohella Teramo setarateng sa Hanover. • O ne a hlolohella dimoske, disinagokge le dikereke. • O ne a hlolohella motsana wa habo wa kgale.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng ha ba lelapa la Aziz ba dula Cape Flats jwale?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane ha ba basweu ka mmala mme malapa a bona a ile a qobellwa ho falla District Six. • Hobane District Six e batlile e senywa. • Hobane mmuso ha o a ka kgutlisetsa lefatshe ho beng.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya haoho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

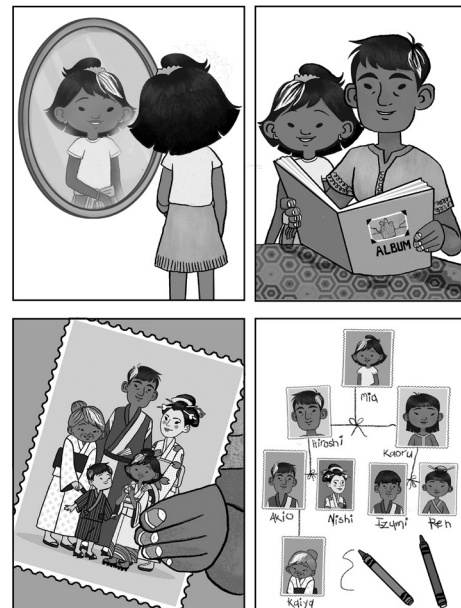
- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - sebaka sa ho kuta moriri
 - tereme
 - moseke
 - sinagoge

Raeme kapa pina	Diketso
Nalane ya ka! Nalane ya ka!	<i>Ipetse sefuba</i>
Nalane ya ka, e bohlokwa ho nna	<i>Bua ka pososelo</i>
Ha ke tseba nalane ya ka	<i>Beha monwana ka thoko hloohong</i>
Ke tla tseba moo ke tswang teng.	<i>Hetla o supe morao ka monwana o motona</i>
Le moo ke yang teng.	<i>Sheba pele, o hatele pele</i>
Nalane ya ka ya Afrika, e bohlokwa ho nna.	<i>Bua hape ka pososelo</i>

BEKE 5

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI(BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephela ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla waho phehisa kutlwisisoya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Medumo E Metjha Le Mantswe A Matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ntj/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /ntj/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **dintja, ntjamela, ntjella**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **ntja, ntjella, ntjamela, ntjesa, dintja**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

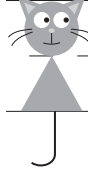

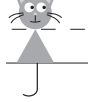
Mongolo:

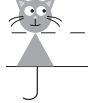
Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

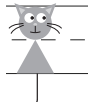
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **ntj**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

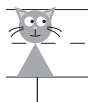
 n't j n't j n't j n't j

 ntja ntja

 ntjella ntjella

 ntjamela ntjamela

 ntjesa ntjesa

 dintja dintja

 Ntja e lelekisa katse.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nalane ya lelapa la heno.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole lenane le sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Dintho tseo ke di tsebang ka lelapa la heso:

1 ...

2 ...

Dipotso tseo ke nang le tsona ka nalane ya lelapa la heso:

1 ...

2 ...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Halosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa mongolo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Halosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa ntlha e le nngwe lenaneng la bona leo ba le qadileng ka Mantaha.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: ke a ipotsa hore ke hobaneng ntemoholo waka a falletse Afrika Borwa.
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao, o nahana ka potso ena.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. **Sehela lentswe le leng le leng mola.**
- 8 **Bontsha ka ho etsa** o ngole ntlha ya pele ya karolo ya bobedi ya lenane: **Hobaneng ntemoholo a tlile ho tswa Botswana?**
- 9 **Bontsha ka ho etsa** o ngole ntlha ya bobedi ya karolo ya bobedi ya lenane: **Ke a ipotsa hore hobaneng lelapa la heso le falletse ho tloha East London?**
- 10 **Qapodisa mantswe butle jwaloka ka kgudu mme o ngole medumo eo o tsebang.**
- 11 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti hore: ke dipotso dife tseo o nang le tsona ka lelapa la heno?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 3 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona.**
- 4 Bitsa baithuti ba 2-3 hoo phetela dipotso tsa bona.

- 5 Ba tshwanetse hore: ke batla ho tseba...
- 6 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka mehopolo ya bona!

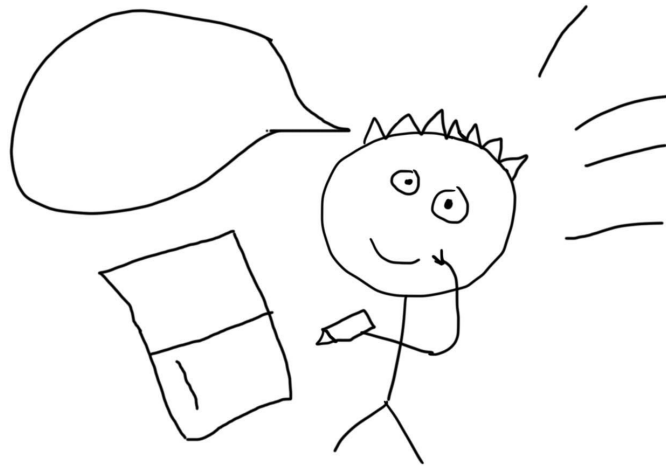
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tlile ho eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

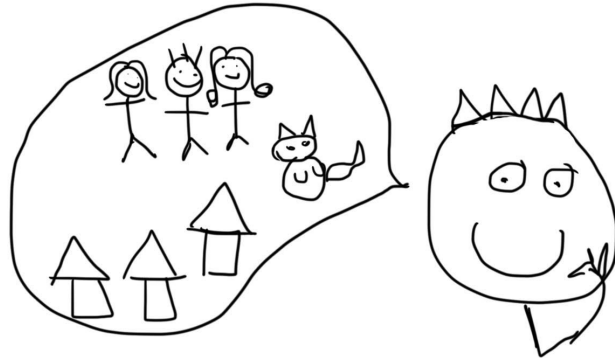
- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Dintho tseo ke di tsebang ka nalane ya lelapa
leso:

1. Nkgono le Ntatemoholo ba ka ba tswa Hebron.
2. Lapeng leso re ba moloko wa Batswana

Dipotso tseo ke nang le tsona ka nalane yeso:

1. Nkgono le Ntatemoholo ba ne ba na le bana ba
bo bona ba bandana le ba bashanyana ba
bakae?
2. Nkgono o hidhetse kae?

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya haoho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **nkgono**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**nkg**/-/**o**/-/**n**/-/**o**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**nkg**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**o**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**n**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**o**/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **nkgono**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**nkgo**/-/**no**/ = **nkgono**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **dintja**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **nkgoka**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**ngk**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /**o**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /**k**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**nkg**/-/**o**/-/**k**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **nkgoka**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**nkgo**/-/**ka**/ = **nkgoka**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **ntjesa**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Pale ya Ntatemoholo waka</u></p> <p>Lebitso la ka ke Aziz. Ke dula Cape Flats motsaneng o kantle Motse Kapa. Empa ba lelapa lesa ha ba qala ba dula mona. Ntatemoholo wa ka o kile a mpoella pale ya kamoo lelapa lesa le qetelletseng le iphumana le dula mona.</p> <p>Ha Ntatemoholo wa ka e ne e sa le moshanyana, o ne a dula sebakeng se bitwang District Six, hantle ka hare ho toropo ya Cape Town. District Six e kile ya ba sebaka seo batho ba merabe, bodumedi le meetlo e fapaneng ba neng ba dula mmoho teng.</p> <p>Empa, mmuso wa kgethollo o ne o sa rate ha batho ba mefuta e fapaneng ba dula mmoho. Ba ne ba batla ho arola batho ho ya ka merabe ya bona. Hape, hobane District Six e ne e le ka hare toropong, ba ne ba batla hore e be ya ba morabe o mosweu feela.</p> <p>Ka selemo sa 1966, mmuso o ile wa etsa hore District Six e be sebaka sa batho ba basweu feela, mme batho bohle ba bang ba ile ba qobellwa hore ba tsamaye. District Six e batlile e fela.</p>	<p>Ntatemoholo wa Aziz o ne a dula kae pele a dula Cape Flats? Ke ithuta hore Ntatemoholo wa hae o kile a dula sebakeng se bitwang District Six.</p>
<p>Ntatemoholo wa ka o kile a nka leeto lena ho ya mpontsha bonyane bo neng bo setse ba District Six. 'Ke batla hore o hopole se etsahetseng mona, hore o tle o rute bana ba hao ka tsatsi le leng. Ha re ya lokela ho lebala nalane ya rona.' A mpoella.</p> <p>Qalong, Ntatemoholo o ile a mpontsha seterata sa De Villiers, moo ba lelapa la hae ba neng ba dula teng. 'Ntatemoholo wa ka e ne e ne seroki se hlwahlwa motseng! Lebenkele la hae la ho roka le ne le kopane le ntlo ya rona, hore a kgone ho sebetsa ka nako tsohle – motsheare kapa bosiu!' a mpoella.</p>	<p>Hobaneng Ntatemoholo wa Aziz a ile a nka leeto le yena ho ya District Six? Ke ithuta hore ke hobane o batla hore Aziz a tsebe ka nalane ya bona ya lelapa!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Re ile ra tsamaya diboloko tse mmalwa. 'Bona! Mona ke moo sekolo seo ke neng ke se kena ha ke ne ke le monyenyane se neng se le teng – metsotso e mmedi feela ho tloha lapeng leso! Ke moo re neng re ithuta ho bala, dipalo, le tsohle ka meetlo ya Islam. Ke ne ke rata sekolo sena! Eitse ha re qobellwa ho fallela Cape Flats, ho ne ho sena sekolo sa Islam – empa sa BaKreste feela. Ke ne ke hlolohellwa meetlo ya Islam tsatsi le leng le le leng,' a rialo, a hloname.</p>	<p>Hobaneng Ntatemoholo wa Aziz a ne a bonahala a hloname? Ke nahana hore o nahana ka moo sekolo sa hae se setjha se sa mo rutang ka meetlo ya Islamic eo a neng a e rata!</p>
<p>Yaba, o mpotsha sekgutlwana seo e kileng ya ba moo ho kutwang meriri teng. E ne e bitswa 'Star Hair Dressing'.</p> <p>'Mona ke moo mme wa ka a neng a ntlisa teng ho kuta moriri! Mokuti o ne a dula a mpha dimonamone ha ke ne ke dula ke sa mo sokodise.' A rialo a bososela.</p>	
<p>Re ile ra nyoloha ka mmila. 'Ona ke mmila o neng o bitswa Hanover Street,' a rialo. 'E ne e le mmila o molelele o mosesane o nang le mabenkele a mangata! Ho ne ho ena le tereme e neng e tsamaya mahareng a mmila oo, ho isa batho moo ba neng ba hloka ho ya teng.'</p>	<p>Hobaneng Ntatemoholo wa Aziz a ne a batla ho mmontsha dintho tse ngata tse seng di le siyo? Ke akanya hore o batla hore Aziz a tsebe dintho tsohle a neng a di rata ka motse wa habo wa District Six.</p>
<p>Re ile re tswela pele. 'Mona ke moo ba lelapa leso ba neng ba rapella teng,' a rialo ebile a supa sebaka sa Islam sa thapelo (moske) o mong o motle wa kgale. E ne e le moske wa pele District Six!</p>	<p>O tseba jwang hore ba lelapa la Aziz ke ba Muslim? Ke a hopola hore o ne a rata ho ithuta ka meetlo ya Islam, jwale ke ithuta hore ba lelapa la hae ba ne ba rapella mosque.</p>
<p>Yaba o mpontsha moo e neng e le sinakgokge e nyenyane.</p> <p>'Ena e ne e bitswa Constitution Street. Ke ne ke na le motswalle wa MoJuda a neng a rapela moo le ba lelapa labo,' a hlalosa.</p>	
<p>Qetellong, Ntatemoholo o ile a mpontsha kereke ya kgale ya Methodist, eo e seng e le misiamo wa District Six. 'Ho kile ha ba le dikereke, dimoske le disinakgokge mona! Empa bongata ba tsona bo ile ba senywa ha re ne re qobellwa ho tsamaya,' a rialo ka sefahleho se hlonameng.</p>	<p>Hobaneng Ntatemoholo wa Aziz a ne a utlwile bohloko? Ke ithuta hore meaho e mengata e ile ya heletswa. Ke nahana hore o utlwiswa bohloko ke ho nahana ka moo motse wa habo o ileng wa senywa ka teng.</p>
<p>Qetellong ya leeto la rona, re ile ra dula mmoho bokgutlong ba lebala la dipapadi. 'Lena e ne e le lehae bathong ba bangata. Ke hopola bana kaofela ba bapala mmoho mmileng. Ke hopola mabota a maholo a pentilweng ditshwantsho. Ebile ke hopola le letsatsi leo dikgofu di ileng tsa tlo heletsa tsohle,' a rialo, a kgakeleditse dikeledi.</p>	<p>Ntatemoholo wa Aziz o ne a ikutlwa jwang qetellong ya leeto la bona? Mahlo a hae a kgakeleditse dikeledi, ke akanya hore o ho nahana ka dintho tsohle tse ileng tsa senywa ho mo utlwisa bohloko</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Mmuso ha o a fa lelapa lesa lefatshe la rona District Six. Ba re file tjelele. Empa, ha ho letho le tla kgutlisa motse oo Ntatemoholo wa ka a ileng a o nkelwa ka selemo sa 1966.</p> <p>Ntatemoholo o re re lokela ho etsa bonnete ba hore mehopollo ena e utlwisang bohloko e dula e bolokehile menahanong ya rona. Ke tshepa hore ha ho motho ya tla qobellwa ho tsamaya mahaeng a bona hape.</p>	<p>Hobaneng Ntatemoholo wa Aziz a ne a mo qoqela dintho tse ngata tse neng di mo utlwisa bohloko? Ke ithuta hore o batla hore Aziz a tsebe hore ketsahalo eo e se ke ya iphetha!</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ho ile ha etsahala eng ka District Six?	<ul style="list-style-type: none"> E ile ya ba sebaka seo ho neng ho dula makgowa kapa batho ba mmala o mosweu fela. Bohle ba neng e se makgowa ba ile ba qobellwa ho tsamaya District Six. District Six e batlile e senywa kaofela ha yona.
Hobaneng Ntatemoholo wa Aziz a ne a utlwile bohloko paleng ena?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane motse wa habo o ne o senyehile. Hobane o hlolohelletse motse wa habo.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Ntatemoholo wa Aziz a ile a mo nkisa leeto ho ya District Six?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a batla ho qoqela Aziz ka dintho tsohle tseo a di hopolang. Hobane o ne a batla ho qoqela Aziz ka nalane ya lelapa labo. Hobane o ne a batla ho boloka nalane ya bona e phela. Hobane o ne a hlolohella lehae la habo la kgale. Hobane ha a batle hore ntho e tshwanang e etsahale hape.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la hoBala 5**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - senya
 - kgofu
 - kgopolo

Raeme kapa pina	Diketso
Nalane ya ka! Nalane ya ka!	<i>Ipetse sefuba</i>
Nalane ya ka, e bohlokwa ho nna	<i>Bua ka pososelo</i>
Ha ke tseba nalane ya ka	<i>Beha monwana ka thoko hloohong</i>
Ke tla tseba moo ke tswang teng.	<i>Hetla o supe morao ka monwana o motona</i>
Le moo ke yang teng.	<i>Sheba pele, o hatele pele</i>
Nalane ya ka ya Afrika, e bohlokwa ho nna.	<i>Bua hape ka pososelo</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Pale ena e re bolella ka nalane ya Afrika Borwa hobane...
Pale ena e entse ke ikutlwe...hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

nkg	ntj	o
n	a	i
k	l	e
m	s	d

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: **/nkg/** le **/ntj/**
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: **/nkg/-/o/-/n/-/o/ = nkgono**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela **/nkg/** kapa **/ntj/**
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: **/l/-/o/-/m/-/a/ = loma**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **nkg, ntj**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **nkgo, nkgono, nkgina, nkgoka, nkgella, ntja, ntjella, ntjamela, ntjesa, dintja, loma, kena, dila, monko, moloi**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO

KAKARETSO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti ba tlile ho bua ka seo ba ithutileng sona ho tswa seratswaneng: Pale ya ntagemoholo waka
- 2 Bontsha ka ho **etsa** o bontshe baithuti hore ba ka fana ka dipolelo tse 1-2 ho pheta **ntho eo ba e ithutileng yona**, jwaloka: ke ithutile hore ho kile ha eba le sebaka Cape Town se bitswang District 6.
- 3 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane ka se etsahetseng
- 4 Laela baithuti ho nahana ka ka seo ba **ithutileng sona** ho tswa seratswaneng sa *Pale ya ntagemoholo waka*.
- 5 Kopa baithuti ba 2-3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 6 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 7 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** ba phete seratswana le balekane ba bona..(*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolo ya bona ya sethatong.*

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 1

KOTARA 4

Beke

6

MOKOTABA:

Nalane ya rona

e phelang

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: setshwantsho sa serwalankgwana, ditshwantsho sa lelapa la heno, kopa baithuti ho tla le ditshwantsho tsa malapa a bona, jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka dintlha ka nalane ya Afrika Borwa
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 79, Ha re etseng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 80, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 81 - 83, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa ntho e itseng eo o e tsebang ka baholo ba hao.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Dantago a tshwere serwalankgwana paleng e bukeng e kgolo: Lenqosa le molemo
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Nalane ya rona e phelang
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Ke ntho dife tse ntjha tseo o ithutileng tsona ka nalane ya Afrika Borwa?
 - b O ka rata ho tseba eng ka nalane ya Afrika Borwa?
 - c O ka rata ho tseba eng ka nalane ya lelapa la heno?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - badimo
 - lenqosa
 - molaetsa
 - toloka

Raeme kapa pina	Diketso
Nalane ya ka! Nalane ya ka!	<i>Ipetse sefuba</i>
Nalane ya ka, e bohlokwa ho nna	<i>Bua ka pososelo</i>
Ha ke tseba nalane ya ka	<i>Beha monwana ka thoko hloohong</i>
Ke tla tseba moo ke tswang teng.	<i>Hetla o supe morao ka monwana o motona</i>
Le moo ke yang teng.	<i>Sheba pele, o hatele pele</i>
Nalane ya ka ya Afrika, e bohlokwa ho nna.	<i>Bua hape ka pososelo</i>

Mongolo

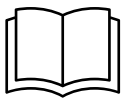
Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a nkggo
 - b nkgono
 - c nkgina
 - d nkgoka
 - e nkgella
 - f ntja
 - g ntjella
 - h ntjamela
 - i ntjesa
 - j dintja
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlohang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Lenqosa le molemo.
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngolla motho ya itseng ya o rutileng ka nalane ya hao karete ya teboho.

MOSEBETSI: Ngola karete ya teboho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

...ya ratehang,

Ke a leboha ka...

Ke ithutile...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti ba tlile ho ngola karete ya teboho ho motho ya itseng ya ba rutileng ka nalane ya bona.
- 2 Halosa hore baithuti ba tlile ho etsa karete tsa bona. Nka pampiri e sa ngollang mme o bontshe baithuti hore ba e mene jwang ka halofo.
- 3 Hlalosa hore kapele karete, baithuti ba tla taka setshwantsho se setle mme ba ngole mantswa ana: **Ke a leboha**
- 4 **Taka mabokose tlapangollong ho bontsha kapele le ka hara karete.**
- 5 **Bontsha** ka ho etsa o take kapele karete.
- 6 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 7 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: ke batla ho leboha nkgono waka bakeng sa ho njwetsa hore bophelo ba haebo ne bo le jwang bonyaneng ba hae. Ke ithutile hore ha a ne a le monyane, ho ne ho sena bese ya sekolo. O ne a tshwanetse ho tsamaya ka maoto
- 8 Hlalosa hore ke mantswa afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: Nkgono ya ratehang, ke a leboha ka ho nqoqela ka wena ha o sa le monyane. Ke ithutile hore o ne o tsamaya ka maoto bakeng sa ho ya ka bese.
- 9 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang batho ba fapaneng ba o baithuti ba ka ba ngolang le baithuti.
- 2 Ngola mantswa letlapangollong , jwaloka: nkgono, ntatemoholo, rakgadi, malome.
- 3 Botsa baithuti: o ithutile eng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona.**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela seo ba ithutileng sona.

- 7 Ba tshwanetse bare: ke a leboha ka... / ke ithutile...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

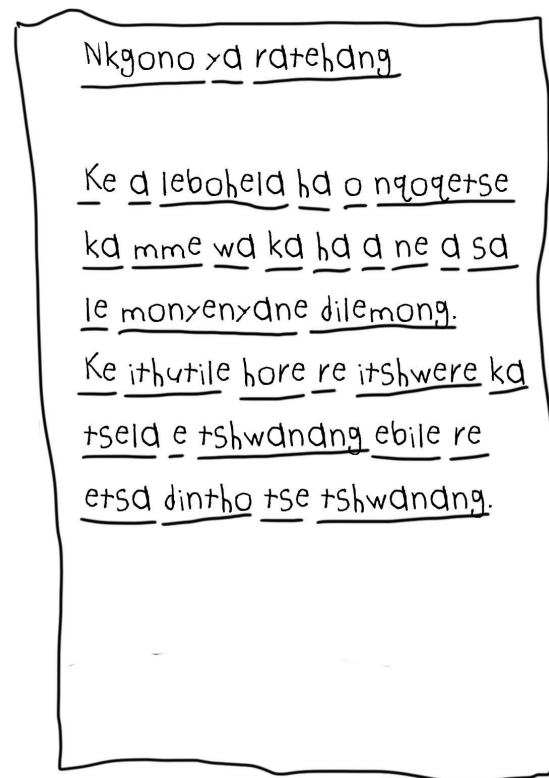
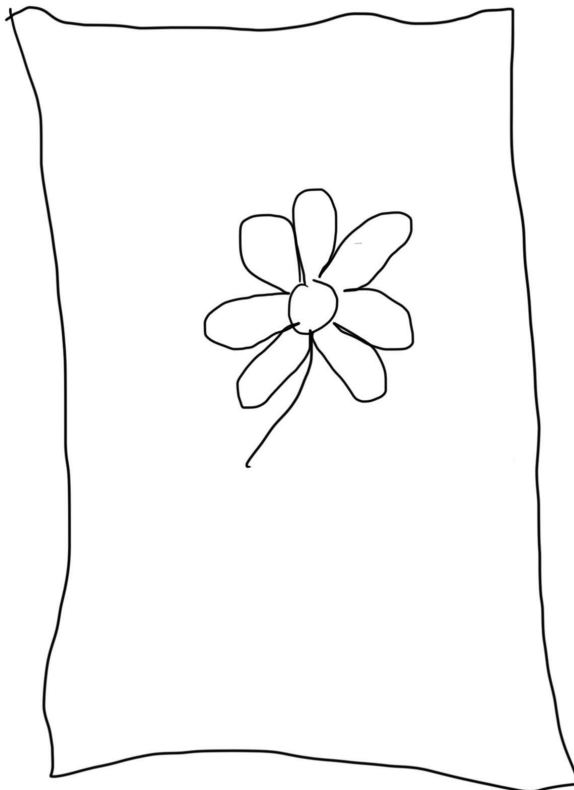
NGODISO

- 1 Fana ka dipampiri tse sa ngollang letho.
- 2 Laela baithuti ho mena dipampiri ka lehare jwaloka ka karete.
- 3 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 4 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 5 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 6 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tlile ho eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa Medumo Medumo E Metjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**nng**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /**nng**/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **nngala, sonngwe, nngolla**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **nngwe, bonngwe, sonngwe, nngolla, nngala, nngwapa**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

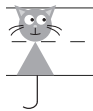
Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **nng**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

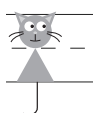
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

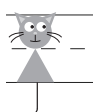
 nng nng nng nng

 nngwe nngwe

 bonngwe bonngwe

 sonngwe sonngwe

 nngolla nngolla

 nngala nngala

 nngwapa nngwapa

 Bana ba nngolla pale.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Etsa dikgokahano

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p><u>Lengosa le molemo</u></p> <p>Tsatsi le leng thapama, ke ile ka ya ho nkgono wa ka ke beile serwalankgwana letsohong la ka. 'Bona Nkgono!' ka hweletsa</p>	
<p>Nkgono o ile a bososela. 'Dantago, ke batla ho o qoqela ka baholo ba rona ba Nama,' a rialo a bile nka serwalankgwana a se beha letsohong la hae. 'E ne e le karolo ya sehlopha se seng se sehlo se bitswang Khoisan, batho ba dutseng naheng ena tshimolohong – naha ena ya rona bitswang Afrika Borwa kajeno,' a rialo.</p> <p>'Baholoholo ba rona ba ne ba dumela hore serwalankgwana se jwalo ka sena, se tshwere molaetsa o bohlokwa o tswang medimong,' a hlalosa.</p>	<p>Ke etsa kgokahanyo le pale eo re e badileng bekeng e fetileng. Paleng tsena di le pedi, baphethi ba qoqa ka dipale tsa kgale.</p>
<p>Ke ile ka atamela hore ke bohe serwalankgwana hantle ha se ntse se phomotse letsohong la nkgono.</p> <p>'Ha baholoholo ba rona ba ne ba iphumana ba le maqakabetsing, e ne e re ha ba bona dirwalankgwana di dutse lejweng kapa mobung, ba ne ba inama ba botsa serwalankgwana potso e tswang botebong ba dipelo tsa bona,' a rialo ebile a lokollela serwalankgwana lebotaneng la fenstere.'</p> <p>Ke ile ka nahana ke bona baholo ba rona ba inama, ba bile ba fetola molaetsa o tliswang ke kokonyana ena.</p>	<p>Dantago le Aziz ka bobedi ba rutwa ka nalane tsa malapa a bona ke nkgono/ntatemoholo ba bona. Ke nahana hore ba ka re ruta ntho tse ngata ka moo malapa a rona a tswang teng.</p>
<p>'Ebe serwalankgwana se ka tshwara molaetsa wa mofuta ofe?' ke ile ka botsa nkgono.</p> <p>'Serwalankgwana se ne se tshwara melaetsa e mangata e fapaneng, haholoholo melaetsa e buang ka pula' a hlalosa. 'Baholo ba rona ba ne ba kgona ho bona hore pula e ka lebellwa haufinyana kapa ka mora nako e telelele ka ho sheba feela serwalankgwana.'</p>	<p>Ho bonahala eka Dantago le Aziz ba na le dintho tse ngata tseo ba ka ithutang tsona dipaleng tsa malapa a bona.</p>
<p>'Ebe le rona re dumela hore dirwalankgwana di tsamaisa melaetsa?' ka botsa nkgono. Ke ile ka inama mme ka botsa ho tswa botebong ba pelo ya ka hore ebe pula e tla na haufinyana na?</p> <p>'Ha ke nahane hore nka kgona ho bala molaetsa,' ka ipolela.</p>	

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>'Akere o a tseba hore batho ba na le tsela tse fapaneng tsa ho bua le Modimo kapa badimo. Ha o ntse o hola, o tla iketsetsa dikgetho ho ya ka se o nahanang hore se o loketse.</p> <p>Ho sa kgathaletsehe hore na tumelo ya hao ke efe, o tlamehile ho mamela melaetsa ka hloko – ka nako tse ding e ka tla ka serwalankgwana,' a hlalosa.</p>	<p>Ke etsa kgokahanyo – paleng tse na tse pedi re a bona hore ho na le ditsela tse fapaneng tseo batho ba rapelang ebile ba phela ho ya ka ditumelo tsa bona.</p>
<p>'Ebe ho ile ha etsahalang ka baholo ba rona ba Nama?' Ke ile ka botsa nkgono ke bile ke leka ho akanya hore ba felleitse kae?</p> <p>Nkgono o ile a thola metsotsonyana e mmalwa. Ke ile ka bona kamoo a neng a tebisitse maikutlo ka teng.</p>	<p>Bophelo bo fetohile ha nako e ntse tswela pele Dantago le Aziz ka bobedi. Re ithuta ka tsela tse ding tseo bophelo bo fetohileng ka tsona dipaleng tse na tse pedi.</p>
<p>'Baholoholo ba rona ba Nama e ne e le batsomi. Sena se bolela hore ba ne ba ja nama eo ba neng ba e tsoma ebile ba ja le meroho ya naha. Empa mehleng ena, ha ho sa na diphoofolo tse sollang feela tse ka tsongwang. Ba ile ba nkelwa lefatshe hore ba se hlale ba kgona ho bokelletsa dijo. Baholo ba rona ba ile ba tshwarwa ka tsela tse fapaneng tse senang toka,' a rialo</p>	<p>Ke etsa kgokahanyo. Bobeding ba bona, baholo ba Aziz le Dantago ba ile ba nkelwa lefatshe. Ba ile ba tshwarwa ka tsela e sa lokang, e leeme.</p>
<p>Ke ile ka nahana ka baholo ba rona ba tshwere diqha le metsu ba latela mehlala ya tholo. Ke ile nahana ka moo ba neng ba epa metso ebile ba bokelletsa menokotshwai hore ba je. Ke ile ka nahana ka batho ba ileng ba tla ba utswa lefatshe la bona.</p>	<p>Bobedi ba bona Aziz le Dantago ba tlamehile ho inahanela dikarolo tse itseng tsa maphelo a baholoholo ba bona.</p>
<p>'Dantago, nka thabela hore o dule o hopola hore ke eng se bohlokwa ho rona re le setjhaba sa Nama. O tseba kamoo re hlompang tlhaho le setjhaba sa rona,' a tswela pele. 'Ke ka hoo ke o rutang ntho e nngwe le e nngwe eo ke e tsebang ka moetlo wa rona. Ho mahatleng a rona ho dula re bolokile ditekanyetso tseo le ho hlompha baholoholo ba rona.</p>	<p>Ka bobedi Nkgono wa Dantago le Ntatemoholo wa Aziz ba batla hore ba hopole baholo ba bona – le hore ba se ke ba lebala nalane tsa malapa a bona.</p>
<p>Ke ile ka nahana ka moo nkgono wa ka a neng a tseba lebitso le mosebetsi wa semela se seng le se seng naheng. Ke a ipotsa hore na tsebo eo ya nkgono etswa baholong ba rona na – ho tswa ka moo ba neng ba hlompha tlhaho ka teng.</p>	
<p>Eitse ha serwalankgwana kgasetsa hole, ke ile ka nahana ka baholoholo ba ka, le dithuto tse ding tse bohlokwa tseo ke tla tswela pele ke ithute ho tswa ho bona.</p>	<p>Ke a bona hore le ha tsebo le meetlo e meng ya baholoholo ba Dantago e lahlehile, ho ntse ho na le dintho tse ngata tseo a a ithutang tsona hore a dule a di bolokile.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Dantago o bontshitsenkono wa hae eng?	O bontshitse nkgono wa hae serwalankwana.
Baholo ba Dantago e ne e le bo mang?	Baholoholo ba Dantago e ne e le setjhaba sa Nama, leloko la Khoisan.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
O nahana hobaneng nkgono wa Dantago a mmolella ka baholo ba hae?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o batla Dantago a ithute ka meetlo ya baholo ba hae. Hobane ho bohlokwa hore Dantago a ithute ka nalane ya lelapa labo. Hobane o batla hore Dantago a ithute dithuto tse bohlokwa ho tswa baholong ba hae. Hobane o batla Dantago a thuse ho boloka ditekanyetso tsa lelapa – le ho hlompha baholo.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

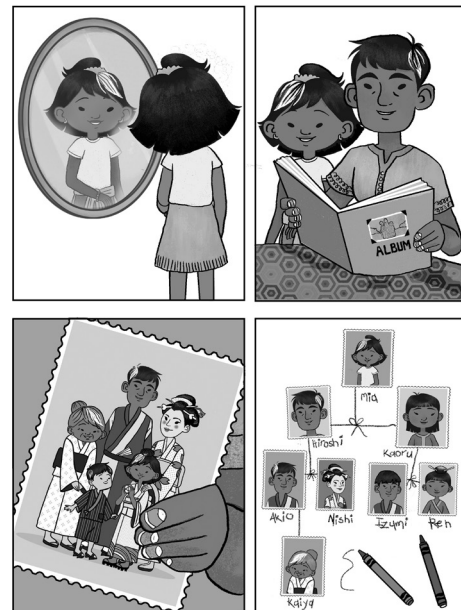
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - lelera
 - tlhaho
 - boleng
 - botjhaba

Raeme kapa pina	Diketso
Nalane ya ka! Nalane ya ka!	<i>Ipetse sefuba</i>
Nalane ya ka, e bohlokwa ho nna	<i>Bua ka pososelo</i>
Ha ke tseba nalane ya ka	<i>Beha monwana ka thoko hloohong</i>
Ke tla tseba moo ke tswang teng.	<i>Hetla o supe morao ka monwana o motona</i>
Le moo ke yang teng.	<i>Sheba pele, o hatele pele</i>
Nalane ya ka ya Afrika, e bohlokwa ho nna.	<i>Bua hape ka pososelo</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Medumo E Metjha Le Mantswe A Matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ngw/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /ngw/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **rangwane, ngwale, ngwanana**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **ngwana, ngwanana, ngwetsi, ngwale, mmangwane, rangwane**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Ngola:

Metsotso e 15

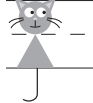
Ngola (Di)Tlhaku Tse Ntjha / Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

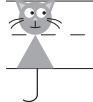
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **ngw**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

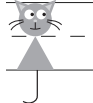
 ngw ngw ngw ngw ngw

 ngwana ngwana

 ngwanana ngwanana

 ngwetsi ngwetsi

 ngwale ngwale

 mmangwane mmangwane

 rangwane rangwane

 Dineo ke ngwanana e motle.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngolla motho ya itseng ya o rutileng ka nalane ya hao karete ya teboho.

MOSEBETSI: Ngola karete ya teboho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

...ya ratehang,

Ke a leboha ka...

Ke ithutile hore...

Ke ikutlwa...

Ka lerato,...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo ka hare karete tsa bona tsa Mantaha.
- 2 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 3 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 4 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa: ke ikutlwa ke ena le teboho ho nkgono waka. Ke ile ka ikutlwa ke thabetse ho tseba haholwanyane ka bophelo ba hae.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: ke ikutlwa ke thabile hore o nqoqetse ka bophelo ba hao.
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka mantwe ka maikutlo le baithuti.
- 2 Ngola mantwe tlapangolong, ka mokgwa ona thabile, tletse teboho, phuthulohile, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: le ikutlwa jwang?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona.**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela kamoo ba ikutlwang ka teng.
- 7 Ba tshwanetse hore: ke ikutlwa...
- 8 Hlalosa hore baithuti bat la taka le ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong!

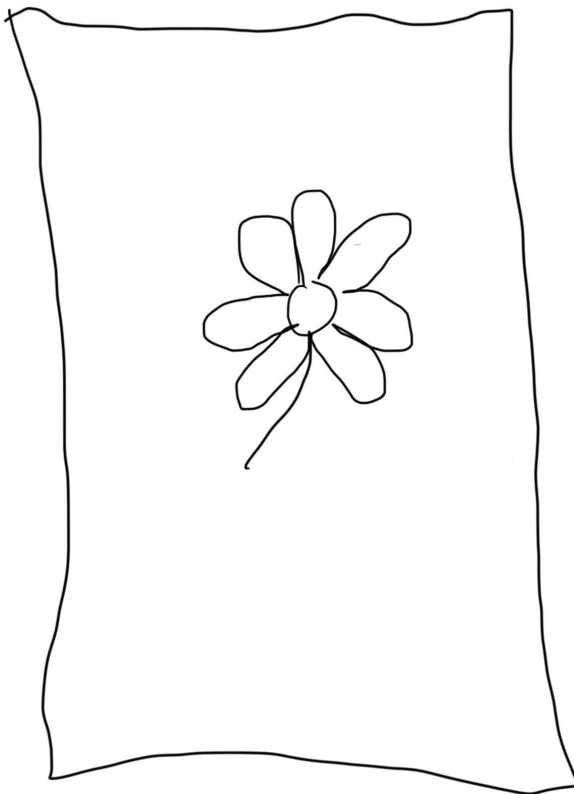
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho bula dikarete tsa bona ka hare. Ba tla **eketsa** ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Nkgono ya rathang

Ke a leboheld ha o ngoqetse
ka mme wa ka ha a ne a sa
le monyengane dilemong.
Ke ithutile hore re tshwere ka
tsele e tshwandng ebile re
etsa dintso tse tshwandng.
Ke itumella ho ithuta ntho
tse ding tse ngata ka mme
wa ka.
Lerdto ke leo. Lard

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phetoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo: Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

Metsotso e 15

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **nngala**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**nng**/-/**a**/-/**l**/-/**a**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**nng**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**a**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**l**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **nngala**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**nnga**/-/**la**/ = **nngala**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **ngwana**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **nngolla**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**nng**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /**o**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /**ll**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**nng**/-/**o**/-/**ll**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **nngolla**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**nngo**/-/**lla**/ = **nngolla**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **ngwetsi**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: KE A IPOTSA; KE YA AKANYA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Lenqosa le molemo</u></p> <p>Tsatsi le leng thapama, ke ile ka ya ho nkgono wa ka ke beile serwalankwana letsohong la ka. 'Bona Nkgono!' ka hweletsa</p>	<p>Ke a hopola hore paleng ena nkgono wa Dantago o mo ruta ka baholo ba bona ba Nama. Ke a ipotsa hore ke mang ya rutileng nkgono wa Dantago ka baholo ba bona?</p>
<p>Nkgono o ile a bososela. 'Dantago, ke batla ho o qoqela ka baholo ba rona ba Nama,' a rialo a bile nka serwalankwana a se beha letsohong la hae. 'E ne e le karolo ya sehlopha se seng se seholo se bitswang Khoisan, batho ba dutseng naheng ena tshimolohong – naha ena ya rona bitswang Afrika Borwa kajeno,' a rialo.</p> <p>'Baholoholo ba rona ba ne ba dumela hore serwalankwana se jwalo ka sena, se tshwere molaetsa o bohlokwa o tswang medimong,' a hlalosa.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na nkgono wa Dantago le yena o dumela hore serwalankwana ke lenqosa le molemo na?</p>
<p>Ke ile ka atamela hore ke bohe serwalankwana hantle ha se ntse se phomotse letsohong la nkgono.</p> <p>'Ha baholoholo ba rona ba ne ba iphumana ba le maqakabetsing, e ne e re ha ba bona dirwalankwana di dutse lejweng kapa mobung, ba ne ba inama ba botsa serwalankwana potso e tswang botebong ba dipelo tsa bona,' a rialo ebile a lokollela serwalankwana lebotaneng la fenstere.'</p> <p>Ke ile ka nahana ke bona baholo ba rona ba inama, ba bile ba fetola molaetsa o tliswang ke kokonyana ena.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na nkgono wa Dantago o kile a botsa serwalankwana potso ho tswa botebong ba pelo ya hae na? Kapa nkgono wa mme wa hae? Ke a ipotsa hore na ke lemo tse kae ho na le tumelo ena?</p>
<p>'Ebe serwalankwana se ka tshwara molaetsa wa mofuta ofe?' ke ile ka botsa nkgono.</p> <p>'Serwalankwana se ne se tshwara melaetsa e mangata e fapaneng, haholoholo melaetsa e buang ka pula' a hlalosa. 'Baholo ba rona ba ne ba kgona ho bona hore pula e ka lebellwa haufinyana kapa ka mora nako e telelele ka ho sheba feela serwalankwana.'</p>	<p>Ke a ipotsa hore na nkgono wa Dantago o a tseba ho bala melaetsa ya serwalankwana?</p>
<p>'Ebe le rona re dumela hore dirwalankwana di tsamaisa melaetsa?' ka botsa nkgono. Ke ile ka inama mme ka botsa ho tswa botebong ba pelo ya ka hore ebe pula e tla na haufinyana na?</p> <p>'Ha ke nahane hore nka kgona ho bala molaetsa,' ka ipolela.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Dantago o tla ithuta ho bala melaetsa ya dirwalankwana, jwaloka ka baholo ba hae.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Akere o a tseba hore batho ba na le tsela tse fapaneng tsa ho bua le Modimo kapa badimo. Ha o ntse o hola, o tla iketsetsa dikgetho ho ya ka se o nahanang hore se o loketse.</p> <p>Ho sa kgathaletsehe hore na tumelo ya hao ke efe, o tlamehile ho mamela melaetsa ka hloko – ka nako tse ding e ka tla ka serwalankgwana,' a hlalosa.</p>	<p>Ke akanya hore nkgono wa Dantago o batla hore a ithute ka ditumelo tsa baholo ba hae. Le ha eba yena o na le ditumelo tse fapaneng le tsa bona.</p>
<p>'Ebe ho ile ha etsahalang ka baholo ba rona ba Nama?' Ke ile ka botsa nkgono ke bile ke leka ho akanya hore ba felletse kae?</p> <p>Nkgono o ile a thola metsotsonyana e mmalwa. Ke ile ka bona kamoo a neng a tebisitse maikutlo ka teng.</p>	
<p>'Baholoholo ba rona ba Nama e ne e le batsomi. Sena se bolela hore ba ne ba ja nama eo ba neng ba e tsoma ebile ba ja le meroho ya naha. Empa mehleng ena, ha ho sa na diphoofolo tse sollang feela tse ka tsongwang. Ba ile ba nkelwa lefatshe hore ba se hlote ba kgona ho bokelletsa dijo. Baholo ba rona ba ile ba tshwarwa ka tsela tse fapaneng tse senang toka,' a rialo</p>	<p>Ke akanya hore tsela tseo ba bang ba baholo ba bona ba neng ba phela ka tsona di ile tsa fetoha – ka baka la tsela e sa lokang e leeme eo ba neng ba tshwerwe ka yona.</p>
<p>Ke ile ka nahana ka baholo ba rona ba tshwere diqha le metsu ba latela mehlala ya tholo. Ke ile nahana ka moo ba neng ba epa metso ebile ba bokelletsa menokotshwai hore ba je. Ke ile ka nahana ka batho ba ileng ba tla ba utswa lefatshe la bona.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ba lelapa la Dantago ekabe ba ntse ba tlo phela ka tsela ena ha ba ne ba sa nkelwa lefatshe?</p>
<p>'Dantago, nka thabela hore o dule o hopola hore ke eng se bohlokwa ho rona re le setjhaba sa Nama. O tseba kamoo re hlomphang tlhaho le setjhaba sa rona,' a tswela pele. 'Ke ka hoo ke o rutang ntho e nngwe le e nngwe eo ke e tsebang ka moetlo wa rona. Ho mahatleng a rona ho dula re bolokile ditekanyetso tseo le ho hlompha baholoholo ba rona.</p>	<p>Ke akanya hore nkgono wa Dantago o batla hore a tsebe ka meetlo ya baholo ba hae – hore meetlo ena e dule e bolokehile ka ho phetha dipale.</p>
<p>Ke ile ka nahana ka moo nkgono wa ka a neng a tseba lebitso le mosebetsi wa semela se seng le se seng naheng. Ke a ipotsa hore na tsebo eo ya nkgono etswa baholong ba rona na – ho tswa ka moo ba neng ba hlompha tlhaho ka teng.</p>	<p>Ke akanya hore nkgono wa Dantago o na le tsebo e ikgethileng ya dithuto tseo a ithutileng tsona ho baholoholo ba hae.</p>
<p>Eitse ha serwalankgwana kgasetsa hole, ke ile ka nahana ka baholoholo ba ka, le dithuto tse ding tse bohlokwa tseo ke tla tswela pele ke ithute ho tswa ho bona.</p>	<p>Ke akanya hore Dantago o tla ba le tsebo e ikgethileng ka baka la baholo ba hae, le yena.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke ntho efe e le nngwe eo Dantago a ithutileng yona ka baholo ba hae?	<ul style="list-style-type: none"> • O ithutile hore baholo ba hae ba ne ba dumela hore serwalankgwana ke lenqosa le molemo. • O ithutile hore baholo ba hae e ne e le batsomi. • O ile a ithuta hore baholo ba hae ba ne ba hlompha tlhaho le setjhaba. • Jj.
Ke ntho efe e le nngwe eo o e tsebang ka baholo ba hao?	<i>Ke tseba...</i>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng ho le bohlokwa ho ithuta ka nalane tsa malapa a rona?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane re ka ithuta dithuto tse itseng ho tswa ho baholo ba rona. • Hobane ho bohlokwa ho boloka e meng ya meetlo ya kgale. • Hobane re ka ithuta tse ngata ka hore na re bo mang, re tswa kae.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - molemo
 - serwalankgwana
 - ithuta thotu

Raeme kapa pina	Diketso
Nalane ya ka! Nalane ya ka!	<i>Ipetse sefuba</i>
Nalane ya ka, e bohlokwa ho nna	<i>Bua ka pososelo</i>
Ha ke tseba nalane ya ka	<i>Beha monwana ka thoko hloohong</i>
Ke tla tseba moo ke tswang teng.	<i>Hetla o supe morao ka monwana o motona</i>
Le moo ke yang teng.	<i>Sheba pele, o hatele pele</i>
Nalane ya ka ya Afrika, e bohlokwa ho nna.	<i>Bua hape ka pososelo</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Ke ithutile...
Ke nahana Dantago o ikutlwile...hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

nng	ngw	e
o	a	l
b	s	w
p	n	t
i	m	r

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /nng/ le /ngw/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /nng/-/a/-/l/-/a/ = **nngala**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /nng/ kapa /ngw/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /l/-/o/-/m/-/a/ = **loma**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **nng, ngw**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **nngwe, bonngwe, sonngwe, nngolla, nngala, nngwapa, ngwana, ngwanana, ngwetsi, ngwale, mmangwane, rangwane, loma, rema, wena, ntoma, mpone, tlisa**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: AKARETSA / HO IKAMAHANYA LE DIKETSAHALO

KAKARETISO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti ba tlile ho bua ka seo ba se ratang ka seratswana:
Lenqosa le molemo
- 2 Ba tla boela ba bue ka tsela eo ba ka **ikamahanyang** le pale ya beke e fetileng *Pale ya ntatemoholo waka*.
- 3 Bontsha ka ho **etsa** o bontshe baithuti hore ba ka fana ka dipolelo tse 1-2 ho pheta **ntho eo ba e ithutileng yona** mme ba etse **kgokahanyo**, jwaloka: **ke ithutile hore serwalankgwana e ne e le lenqosa le molemo**. Ke kgona ho **kgokahanya** pale ena le pale ya beke e fetileng hobane Aziz le Dantago ba ithuta ntho tse ntjha ho tswa ho nkgono le ntatemoholo ba bona.
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane ka se etsahetseng.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka ka seo ba **ithutileng sona** mme ba **ikamahanye le pale Pale ya ntatemoholo waka**.
- 6 Kopa baithuti ba 2-3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopollo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 8 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** ba phete seratswana le balekane ba bona. (*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopollo ya bona ya sethatong.*)

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

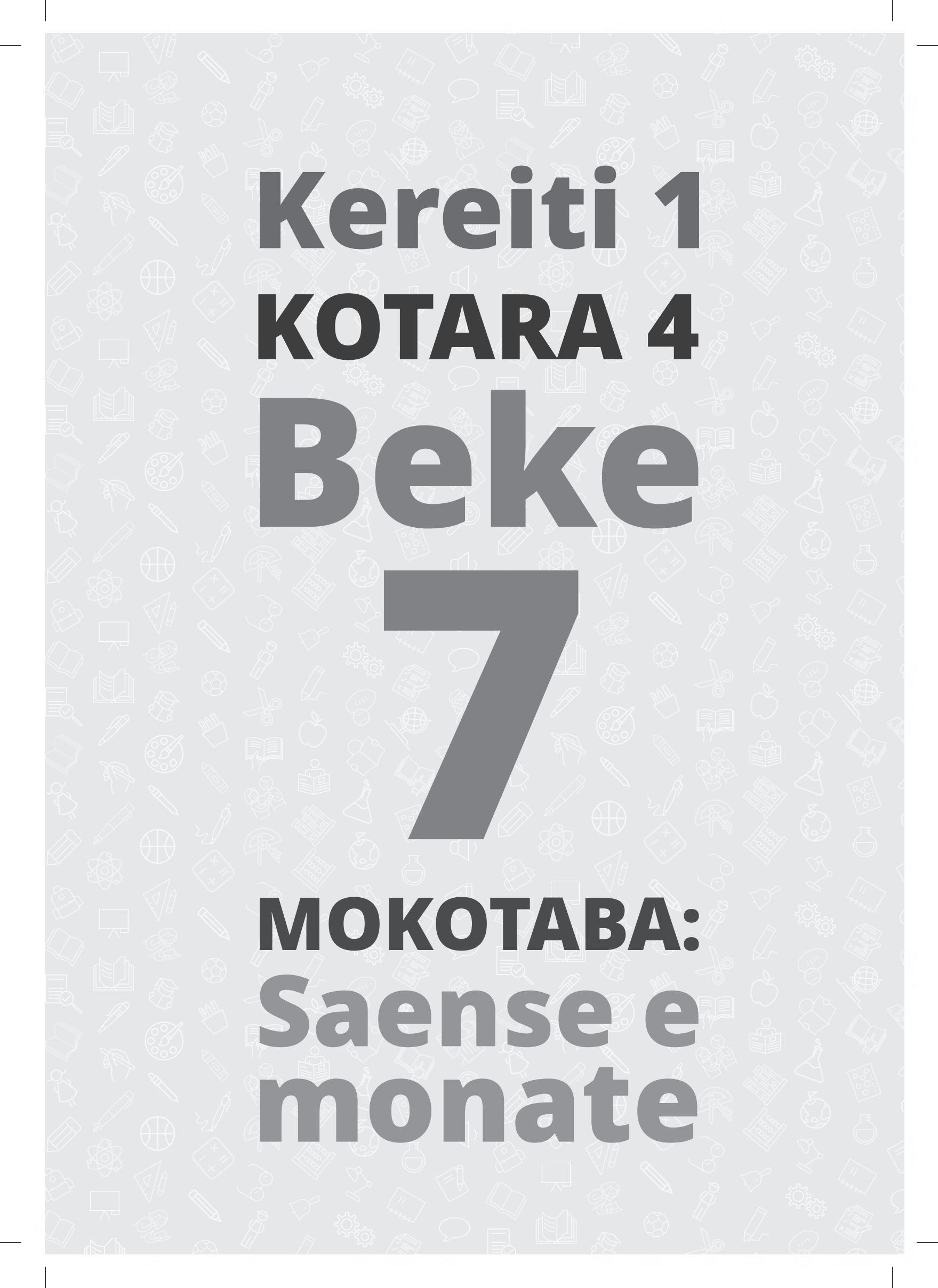

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 1
KOTARA 4
Beke
7

MOKOTABA:
Saense e
monate

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: setshwantsho sa ngwana a fumana ente lekgetlo la pele.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso tsa hore saense ke eng, dintho tse fapaneng tseo bo rasaense ba di etsang, jj.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 84, Ha re baleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 85 - 86, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 88 - 89, Ha re etseng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa nako eo o neng o ile tliniking.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa bana ba fufuletswe bukeng e kgolo: Ente ya pele
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Saense e monate
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Saense ke eng?
 - b Borasaense ba ithutang eng?
 - c Re sebedisa saense jwang letsatsi le letsatsi?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - saense
 - ente
 - teko ya saense

Raeme kapa pina	Diketso
Ntho eo ke e ratang ka saense	
Ke ho etsa dipatlisiso, le ho etsa diteko.	<i>Etsa e ka o tshwere kgalase e hodisang dintho</i>
Saense e re ruta ntho tse ngata	
Saense e re ruta hore dintho di sebetsa jwang.	<i>Etsa eka o kopanya dintho tse itseng ka matsoho</i>
Saense e rarolla mathata a rona a mangata	
Re a leboha borasaense!	<i>Kopanya matsoho o bontshe teboho</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe a latelang mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona:
 - a nngwe
 - b bonngwe
 - c sonngwe
 - d nngolla
 - e nngala
 - f ngwana
 - g ngwanana
 - h ngwetsi
 - i ngwale
 - j rangwane
- 3 Kamora moo, bolella baithuti ho nka dipensele tsa bona tsa mmala ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.
- 5 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ele baithuti ba hlokang thuso hloko.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Ente ya pele
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka dintho tsa tlhaho tseo o ka ratang ho tseba haholwanyane ka tsona.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole lenane le nang le sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke batla ho tseba ka:

- 1 ...
- 2 ...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla sekaseka **dintho tsa tlhaho tseo ba ikutlwang ba batla ho tseba ka tsona.**
- 2 Balla baithuti foreimi ya ho ngola.
- 3 Supa **sehlooho (ke batla ho tseba)**. Hlalosa hore sehlooho se re jwetsa ka seo lenane le leng ka sona.
- 4 Hlalosa hore kajeno re tlile ho etsa **lenane**. Sena se bolela hore re tlile ho kgetha ntho tse pedi tseo re batlang ho tseba ka tsona mme re di ngole fatshe.
- 5 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 6 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tla ngola foreiming ya ho ngola, jwaloka: ke batla ho tseba ka lewatle. Ho na le ntho tse ngata ka lewatle tseo ke sa di tsebeng. Ke ikutlwa ke batla ho tseba ka ho qolleha ka maruarua a phelang lewatlang.
- 7 **Bontsha ka ho etsa** o take setshwantsho sa hao, o nahana ka ntho tseo o di tsebang o sebedisa **dibudulwana tsa ho nahana.**
- 8 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlile ho a ngola. **Sehela lentswe le leng le leng mola.**
- 9 **Bontsha ka ho etsa** o ngole ntlha ya pele ya lenane: **Ke batla ho tseba ka lewatle.**
- 10 **Bontsha ka ho etsa** o ngole ntlha ya bobedi ya lenane: **Ke batla ho tseba ka maruarua.**
- 11 Qapodisa mantswe butle **jwaloka kgudu mme o ngole medumo eo o e tsebang.**
- 12 **Sebedisa disebediswa**, jwaloka ka mantswe a bonwang le mantswe a tlotlontswe ya mokotaba.
- 13 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dintho tseo baithuti ba batlang ho tseba ka ha tsona le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangollong, jwaloka: dimela, tlhaho, sebaka, Mars, diphoofolo, boemo ba lehodimo, jj.

- 3 Botsa baithuti: ke eng seo o batlang ho tseba ka sona?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona.**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ntho eo ba batlang ho tseba ka ha yona.
- 7 Ba tshwanetse bare: ke batla ho tseba ka...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho ngola manane a bona!

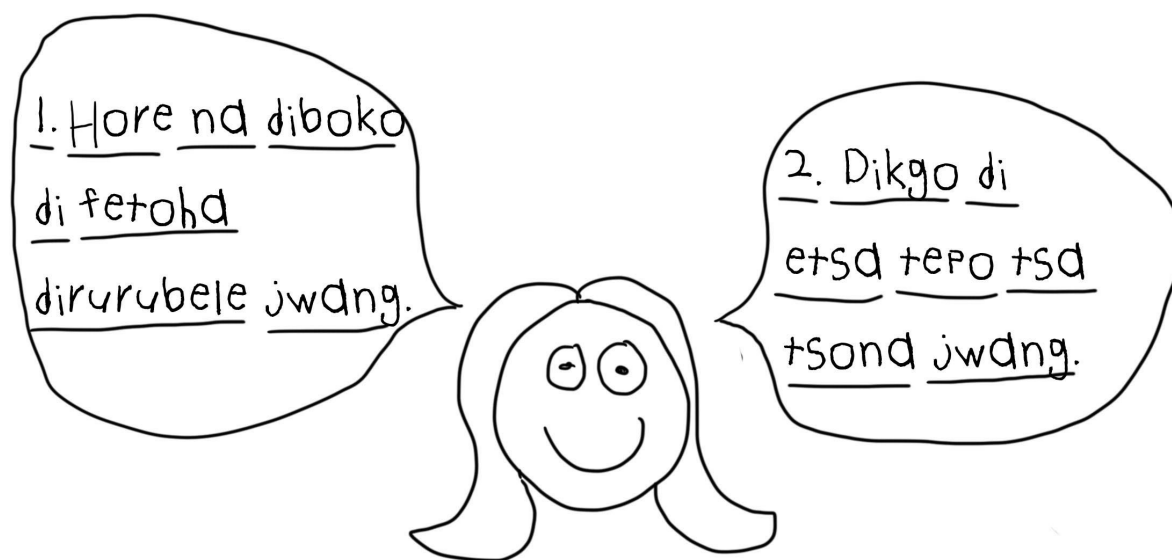
NGODISO

- 1 Fana ka maqephe a sa ngollang letho.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposeng mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tlile ho eketsa dintlha mosebetsing wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke labalabela ho tseba ka:

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Medumo Le Mantswe A Rutilweng.

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa, mme o phahamise dipapetla tsa medumo yohle e rutilweng kotareng: /ae/ /oa/ /ea/ /ua/ /oe/ /oi/ /tsh/ /mph/ /nkg/ /ntj/ /nng/ /ngw/
- 2 Phahamisa dipapetla tsa medumo ka tatellano tse fapaneng, mme o botse baithuti ka bonngwe ho qapodisa/bala medumo.
- 3 Manamisa dipapetla tsa medumo tlapangolong.
- 4 Botsa baithuti ba fapaneng ho tla bopa mantswe tlapangolong.
- 5 Bolella baithuti ho ngola ka dibukeng tsa bona, mantswe a mangata eo ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

 Ausi o apere seaparo se setala.

 Tumo o phaella dijo.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Etsa diteko

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Ente ya pele</p> <p>O tlamehile ebe o kile wa entwa, empa o kile wa nahana hore na ente e sebetsa jwang? O a tseba hore na ho etsahalang ha nale e kena sephakeng sa hao?</p> <p>Ha o entwa, bolwetse bo bonyenyane e kenya mmeleng wa hao. Sena se thusa mmele wa hao ho aha masole a mmele a hlokahalang ho ka lwantsha bolwetse bona. Hona ho bolela hore o k eke wa tshwaetswa ke lefu lena bokamosong.</p>	
<p>Sekgolopane ke bolwetse bo kileng ba bolaya batho ba bangata lefatsheng. Empa bolwetse bona ha bo sa le yo. Ke ka diteboho ho monna ya bitswang Edward Jenner. O ile a sibolla ente ya pele ho lwantsha bolwetse bona bo neng bo bolaya!</p>	<p>Nka etsa tekolo ya hore Sekgolopane e ne e le bolwetse bo tshabehang.</p>
<p>Edward Jenner o phetse Engellane dilemong tse fetang tse makgolo a mabedi tse fetileng. Edward o ile a ehlwa hore batho ba motseng wa habo ba ne ba kula mme ba hlokahala ka baka la bolwetse ba Sekgolopane. Bolwetse bona bo ne bo ka hlasela motho e mong le e mong – ya tlase dilemong le ya moholwanyane, morui kapa mofutsana. Le ha ho le jwalo, motho e mong le e mong o ne a tseba hore barwetsana ba neng ba hama dikgomo ba ne ba sa tshwaetswe ke Sekgolopane. Edward o ile a ipotsa hore ebe lebaka ke lefe.</p>	<p>Ha re lekoleng bothata paleng ena: Ha Edward Jenner a ne a phela, Sekgolopane e ne e le bolwetse bo tshabehang bo bolaileng batho ba bangata!</p>

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Edward o ile a nka qeto ya ho sheba barwetsana bana ba neng ba hama dikgomo. O ile a lemoha hore dikgomo le tsona di ne di na le bolwetse bo tshwanang, e neng e bitswa Sekgolopane sa dikgomo. Barwetsana bana ba hamang dikgomo ba ne ba kudiwa ke Sekgolopane sa dikgomo, empa ba ne ba fola. Kamora moo ba ne ba ka ba ka phaposing e le nngwe le batho ba nang le Sekgolopane, empa ba ne ba sa tshwaetsehe!</p> <p>Edward o ile a elellwa hore Sekgolopane sa dikgomo e ne e tshireletsa barwetsana bana ba hamang dikgomo. O ile a nahana hore ho ba le tshwaetso ya Sekgolopane sa dikgomo ho thusa mmele ya bona ho aha masole a kgonang ho lwantsha Sekgolopane. Empa o ne a tlamehile ho etsa teko ya monahano ona wa hae.</p>	<p>Edward o ile a nahana hore Sekgolopane sa dikgomo e ka nna ya ba tharollo ya ho thibela tshwaetso ya Sekgolopane.</p>
<p>Edward o ile a fumana e mong wa barwetsana ba hamang dikgomo a neng a na le tshwaetso ya Sekgolopane sa dikgomo. O ile a nka bo bong ba boladu bo neng bo tswa disong tsa hae. Edward o ile a hlaba moshanyana ya dilemo tse robedi ka nale e nang le boladu bona sephakeng. Lebitso la moshanyana enwa e ne e le James. Edward o ne a batla ho bona hore na nale eo e ka thusa James ho aha masole a ka lwantshang Sekgolopane.</p>	<p>Ha re lekoleng hore na tharollo paleng ena e ile ya ba efe: Edward o ile a nahana hore ho hlaba James ka nale e nang le Sekgolopane sa dikgomo ke leano le letle hobane e ka nna ya mo tshireletsa bolwetseng bona bo tshabehang ba Sekgolopane!</p>
<p>Yaba, Edward o kenya James wa batho ka phaposing e neng e na le batho ba neng ba na le tshwaetso ya Sekgolopane. O ne a batla ho bona hore na James o tla kula na. Leano la Edward le ne le nepahetse – bonyane boo ba Sekgolopane sa dikgomo bo ile ba thusa James ho aha masole a hlokalang ho lwantsha Sekgolopane. James ha a ka a kula!</p>	<p>Leano la Edward le ile la sebetsa! Sekgolopane sa dikgomo e ile ya tshireletsa James bolwetseng ba Sekgolopane, jwalo fela ka ha Edward a ne a nahanne.</p>
<p>Kamora moo Edward o ile a tseba hore monahano wa hae o ne o nepahetse. Hoba le bolwetse bo nyenyane bo ka thusa mmele ho itokisetša ho e lwantsha le ho o tshireletsa. Diteboho ho mosebetsi wa Edward Jenner, jwale re na le dientse tse ngata tse re sireletsang malwetseng a mangata a bolayang!</p>	<p>Re a tseba hore hajwale re na le dientse tse etsang ho tshwanang le seo Edward a se entseng. Ke etsa tekolo ya hore batho ba bangata ba ile ba nahana hore leano la hae le ne le le tjhatsi!</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Edward Jenner o ile a sibolla eng?	<ul style="list-style-type: none"> O ile a sibolla ente ya pele. O ile a sibolla ente ya Sekgolopane
Edward Jenner o ile a nahana hore ke eng e neng e sireletsa barwetsana ba hamang dikgomo kgahlanong le Sekgolopane.	O ile a nahana hore Sekgopolane sa dikgomo ke yona e neng e sireletsa barwetsana ba hamang dikgomo kgahlanong le Sekgolopane.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Edward Jenner a ile a hlaba James ka nale e nang le Sekgopolane sa dikgomo?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ile a elellwa hore barwetsana ba hamang dikgomo ba ne ba sa tshwaetswe ke Sekgolopane kamora ho ba le tshwaetso ya Sekgopolane sa dikgomo. Hobane o ne a batla ho bona hore Sekgopolane sa dikgomo e ka tshireletsa James kgahlanong le Sekgolopane. Hobane o ne a batla ho etsa teko ya mohopolo wa hae.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - bolwetse
 - hlaba
 - nale

Raeme kapa pina	Diketso
Ntho eo ke e ratang ka saense	
Ke ho etsa dipatlisiso, le ho etsa diteko.	<i>Etsa e ka o tshwere kgalase e hodisang dintho</i>
Saense e re ruta ntho tse ngata	
Saense e re ruta hore dintho di sebetse jwang.	<i>Etsa eka o kopanya dintho tse itseng ka matsoho</i>
Saense e rarolla mathata a rona a mangata	
Re a leboha borasaense!	<i>Kopanya matsoho o bontshe teboho</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Mantswe A Seng A Rutilwe**POELETSO/PHETHO YA MANTSWE**

- 1 Hlophisa dipapetla tsa medumo kaofela.
- 2 Bontsha papetla ya lentswe mme o kope baithuti ba fapaneng ho a bala.
- 3 Ha moithuti a hloleha ho bala lentswe, mo thuse ho le qapodisa/bala.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba elelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

O ka rua mohlape wa dinku.

Moalo wa letlalo la nku.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka dintho tsa tlhaho tseo o ka ratang ho tseba haholwanyane ka tsona.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole lenane le nang le sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke batla ho tseba ka:

- 1 ...
- 2 ...

Dipotso tseo ke nang le tsona:

- 1 ...
- 2 ...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo ka hare kareting ya bona ya Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla nahana ka dipotso tseo ba nang le tsona ka dintho tse karolong ya pele ya lenane la bona. Mohlala, ke ngotse hore ke ikutlwa ke batla ho tseba ka tsa mawatlle le maruarua, jwale ke tla nahana ka potso eo ke nang le yona ka tsona!
- 3 Balla baithuti foreimi ya ho ngolla.
- 4 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tlileng ho se ngola ho phethela karolo tse ntjha tsa ngola, ka mokgwa ona: ke dula ke bona maqhubu a maholo lewatleng, empa ha ke tsebe moo maqhubu a tswang teng. Ke a ipotsa hore hobaneng ho ena le maqhubu ka lewatleng.
- 6 **Bontsha ka ho etsa** o eketse setshwantshong seo o se takileng, jwaloka: wena, o nahana ka potso ena.
- 7 Hlalosa hore kajeno re tlile hoo ngola dipotso, mme di lokela ho eba le letshwao la potso!
- 8 **Bontsha ka ho etsa** o ngole ntlha ya pele ya lenane: **Hobaneng** ho ena le maqhubu ka lewatleng?
- 9 **Bontsha ka ho etsa** o ngole ntlha ya bobedi ya lenane: Maruarua a ja eng?
- 10 **Qapodisa mantswe butle jwaloka kgudu mme o ngole medumo eo o e tsebang.**
- 11 Hlakola mohlala wa hao tlapangollong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti hore: ke dipotso dife tseo o nang le tsona ka dintho tseo o ikutlwang o batla ho tseba ka ha tsona?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 3 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona.**
- 4 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela dipotso tsa bona.
- 5 Ba tshwanetse ba botse dipotso tsa bona.
- 6 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile taka le ho ngola mehopolo ya bona ya sethathong!

NGODISO

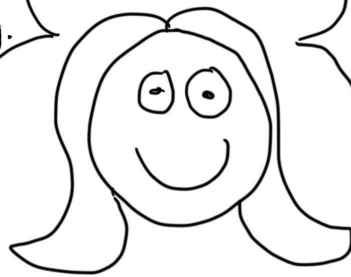
- 1 **Fana ka dibuka tsa baithuti.** Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tlile ho eketsa ho ona!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

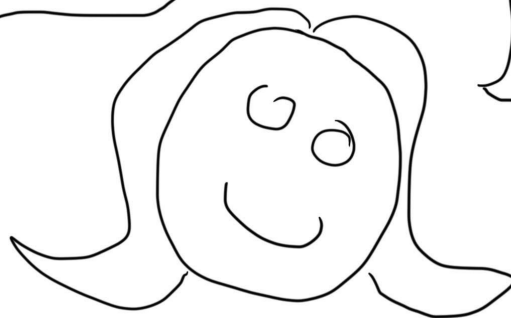
1. Hore na diboko
di fetoha
dirurubele jwang.

2. Dikgo di
etsa tsepo tsa
tsond jwang.

Ke labalabela ho tseba

1. Ke eng se
etsahalang ka hara
koko hore seboko se
fetohle serurubele?

2. Ebe sekgo se
fellwa ke silika
ya ho etsa
tsepo?

Dipotso tseo ke ndng le tsond:

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo

SEO KE SE ETSANG....

- 1 Sebedisa mantswe a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **mealo; moalo**
- 2 Bitsa lentswe: **mealo**
- 3 Arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /**m**/-/**ea**/-/**l**/-/**o**/
- 4 Qapodisa/Bitsa modumo wa pele wa lentswe: /**m**/
- 5 Qapodisa modumo o latelang lentsweng: /**ea**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro lentsweng: /**l**/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela lentsweng: /**o**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **mealo**
- 9 Bontsha ka ho supa o kopanya medumo ho etsa lentswe: /**mea**/-/**ll**/ = **mealo**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **moalo**

SEO RE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mang a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **moeti; moedi**
- 2 Bitsa lentswe: **moeti**
- 3 Botsa baithuti: Modumo wa pele wa lentswe ke ofe? /**m**/
- 4 Botsa baithuti: Modumo wa bobedi lentsweng ke ofe? /**oe**/
- 5 Botsa baithuti: Modumo wa boraro lentsweng ke ofe? /**t**/
- 6 Botsa baithuti: Modumo wa ho qetela lentsweng ke ofe? /**i**/
- 7 Bolella baithuti ho arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /**m**/-/**oe**/-/**t**/-/**i**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **moeti**
- 9 Laela baithuti ho o thusa ho kopanya medumo: /**moe**/-/**ti**/ = **moeti**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **moedi**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: E TSA DITEKOLO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Ente ya pele</p> <p>O tlamehile ebe o kile wa entwa, empa o kile wa nahana hore na ente e sebetsa jwang? O a tseba hore na ho etsahalang ha nale e kena sephakeng sa hao?</p> <p>Ha o entwa, bolwetse bo bonyenyane e kenywa mmeleng wa hao. Sena se thusa mmele wa hao ho aha masole a mmele a hlokahalang ho ka lwantsha bolwetse bona. Hona ho bolela hore o k eke wa tshwaetswa ke lefu lena bokamosong.</p>	
<p>Sekgolopane ke bolwetse bo kileng ba bolaya batho ba bangata lefatsheng. Empa bolwetse bona ha bo sa le yo. Ke ka diteboho ho monna ya bitswang Edward Jenner. O ile a sibolla ente ya pele ho lwantsha bolwetse bona bo neng bo bolaya!</p>	<p>Edward Jenner o ile a fumana tsela ya ho etsa ente pele ho motho ofe ka pa ofe. Ke etsa tekolo ya hore o tlameha e ne e le motho ya bohlale.</p>
<p>Edward Jenner o phetse Engelane dilemong tse fetang tse makgolo a mabedi tse fetileng. Edward o ile a eellwa hore batho ba motseng wa habo ba ne ba kula mme ba hlokahala ka baka la bolwetse ba Sekgolopane. Bolwetse bona bo ne bo ka hlasela motho e mong le e mong – ya tlase dilemong le ya moholwanyane, morui kapa mofutsana. Le ha ho le jwalo, motho e mong le e mong o ne a tseba hore barwetsana ba neng ba hama dikgomo ba ne ba sa tshwaetswe ke Sekgolopane. Edward o ile a ipotsa hore ebe lebaka ke lefe.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Edward e ne e le motho ya batlang ho tseba. O ne a na le thahasello ya ho batla ho tseba lebaka le neng le etsa hore barwetsana ba hamang dikgomo ba se ke ba tshwaetswa ke Sekgolopane!</p>
<p>Edward o ile a nka qeto ya ho sheba barwetsana bana ba neng ba hama dikgomo. O ile a lemoha hore dikgomo le tsona di ne di na le bolwetse bo tshwanang, e neng e bitswa Sekgolopane sa dikgomo. Barwetsana bana ba hamang dikgomo ba ne ba kudiswa ke Sekgopolane sa dikgomo, empa ba ne ba fola. Kamora moo ba ne ba ka ba ka phaposing e le nngwe le batho ba nang le Sekgolopane, empa ba ne ba sa tshwaetsehe!</p> <p>Edward o ile a eellwa hore Sekgopolane sa dikgomo e ne e tshireletsa barwetsana bana ba hamang dikgomo. O ile a nahana hore ho ba le tshwaetso ya Sekgopolane sa dikgomo ho thusa mmele ya bona ho aha masole a kgonang ho lwantsha Sekgolopane. Empa o ne a tlamehile ho etsa teko ya monahano ona wa hae.</p>	<p>Edward o ne a thahaselletse ho batlisisa tsela eo a ka sebedisang Sekgopolane sa dikgomo ho tshireletsa batho bolwetseng ba Sekgolopane.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Edward o ile a fumana e mong wa barwetsana ba hamang dikgomo a neng a na le tshwaetso ya Sekgopolane sa dikgomo. O ile a nka bo bong ba boladu bo neng bo tswa disong tsa hae. Edward o ile a hlaba moshanyana ya dilemo tse robedi ka nale e nang le boladu bona sephakeng. Lebitso la moshanyana enwa e ne e le James. Edward o ne a batla ho bona hore na nale eo e ka thusa James ho aha masole a ka lwantshang Sekgolopane.</p>	<p>Edward o ne a batla ho tseba ke ka hoo a ileng a hlaba moshanyana ya monyenyanane ka Sekgopolane sa dikgomo! Ke nahana hore sena se kotsi! O ne a ka tshwaetsa James ka bolwetse ba Sekgopolane sa dikgomo!</p>
<p>Yaba, Edward o kenya James wa batho ka phaposing e neng e na le batho ba neng ba na le tshwaetso ya Sekgolopane. O ne a batla ho bona hore na James o tla kula na. Leano la Edward le ne le nepahetse – bonyane boo ba Sekgopolane sa dikgomo bo ile ba thusa James ho aha masole a hlokaalang ho lwantsha Sekgolopane. James ha a ka a kula!</p>	<p>Leano lena le kotsi ka ho fetisisa. Nahana fela haeba o ne a fositse mme James a tshwaetswa ke Sekgolopane! James a ne a ka hlokaala. Ke etsa tekolo ya hore thahasello ya Edward ya ho batla bo ba le tsebo e entse hore a nke mehato e kotsi haholo!</p>
<p>Kamora moo Edward o ile a tseba hore monahano wa hae o ne o nepahetse. Hoba le bolwetse bo nyenyane bo ka thusa mmele ho itokisetsa ho e lwantsha le ho o tshireletsa. Diteboho ho mosebetsi wa Edward Jenner, jwale re na le diente tse ngata tse re sireletsang malwetseng a mangata a bolayang!</p>	<p>Teko ya Edward e ne e le kotsi! Empa qetellong, thahasello ya hae ya ho batla tsebo e ile ya thusa ho tshireletsa batho ba bangata. Ke etsa tekolo ya hore leano lena la hae la ho etsa teko e kotsi le ile la ba molemo. Ke a ipotsa hore na ebe wena o nahana eng?</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Ke bothata bofe boo Edward a neng a batla ho bo rarolla?</p>	<p>O ne a batla hore batho ba seke ba ba le tshwaetso kapa ba kudiswe ke Sekgolopane.</p>
<p>Ke motswako ofe a ileng a etsa teko ka ona?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O ile a etsa teko ya ho hlaba James ka nale e nang le Sekgopolane sa dikgomo. • O ile a etsa teko ya ho bona hore na James o tla thola tshwaetso ya Sekgolopane kamora hoba a hlabuwa ka Sekgopolane sa dikgomo.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>O ka etsa tekolo? O nahana eng ka qeto eo Edward a e nkileng ya ho kenya James ka phaposing e nang le batho ba nang le tshwaetso ya Sekgopolane?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke nahana hore e ne e le mohopolo/leano le letle hobane... • Ke nahana hore e ne se mohopolo/leano le letle hobane...

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - kotsi
 - bea kotsing
 - sesole sa mmele
 - boitshireletso ba mmele

Raeme kapa pina	Diketso
Ntho eo ke e ratang ka saense	
Ke ho etsa dipatlisiso, le ho etsa diteko.	<i>Etsa e ka o tshwere kgalase e hodisang dintho</i>
Saense e re ruta ntho tse ngata	
Saense e re ruta hore dintho di sebetse jwang.	<i>Etsa eka o kopanya dintho tse itseng ka matsoho</i>
Saense e rarolla mathata a rona a mangata	
Re a leboha borasaense!	<i>Kopanya matsoho o bontshe teboho</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ke nahana Edward Jenner o ne a...hobane...
Pale ena e amana le mokotaba 'Saense e monate' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangollong le nang le medumo eo ba ithutileng yona dibekeng tse fetileng.

ae	oa	ea
a	m	e
ua	oe	oi
s	i	l
tsh	mph	nkg
o	h	n
ntj	nng	ngw
p	t	u

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Qapodisa medumo yohle e tlapangollong.
- 2 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ao ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho qala ho bopa mantswe mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona.
- 3 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ka bongata boo ba ka bo kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 5 Kopa baithuti ho arolelana mantswe eo ba a bopileng le ba bang mme o a ngole tlapangollong.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: AKARETSA

KAKARETSA YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti ba tlile ho bua ka seo ba se ratang ka seratswana: Ente ya pele
- 2 Bontsha ka ho **etsa** o bontshe baithuti hore ba ka fana ka dipolelo tse 1-2 ho pheta **ntho eo ba e ithutileng yona**, jwaloka: ke ithutile hore ho kile ha eba le bolwetse bo bolayang bo bitswang Sekgopolane.
- 3 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane ka se etsahetseng.
- 4 Laela baithuti ho nahana ka ka seo ba **ithutileng sona** ho tswa seratswaneng sa *Ente ya pele*.
- 5 Kopa baithuti ba 2-3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 6 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 7 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** ba phete seratswana le balekane ba bona. (*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolo ya bona ya sethatong.*)

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 7**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 1
KOTARA 4
Beke
8

MOKOTABA:
Saense e
monate

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa borasaense ba fapaneng.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba: diphuphutso ka makala a fapaneng a mosebetsing a saense.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 90 - 91, Ha re etseng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 92 - 93, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 94, Ha re baleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa hao o le rasaense. Ke mofuta ofe wa saense oo o ka ratang ho etsa?

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Limani a hlophisa teko ya hae ya saense bukeng e kgolo: Teko ya Limani ya saense
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Saense e monate
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Ke ntho dife tse ntjha tseo o di tsebang ka saense?
 - b Saense e ka re thusa jwang?
 - c Ke mofuta ofe wa saense oo o nahanang wa kgahlisa ka ho fetisisa?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - phela
 - shwele
 - phela

Raeme kapa pina	Diketso
Ntho eo ke e ratang ka saense	
Ke ho etsa dipatlisiso, le ho etsa diteko.	<i>Etsa e ka o tshwere kgalase e hodisang dintho</i>
Saense e re ruta ntho tse ngata	
Saense e re ruta hore dintho di sebetse jwang.	<i>Etsa eka o kopanya dintho tse itseng ka matsoho</i>
Saense e rarolla mathata a rona a mangata	
Re a leboha borasaense!	<i>Kopanya matsoho o bontshe teboho</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe a latelang mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona:
 - a phaella
 - b moahi
 - c koloi
 - d tshelela
 - e mphile
 - f ntjesa
 - g nkgina
 - h ngwetsi
 - i nngolla
 - j nngolla
- 3 Kamora moo, bolella baithuti ho nka dipensele tsa bona tsa mmala ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.
- 5 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ele baithuti ba hlokang thuso hloko.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Teko ya Limani ya saense
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka dintlha tseo o di bokeletseng.

MOSEBETSI: Etsa pokeletso ya dintlha mme o ngole ka yona.

FOREIMI YA HO NGOLA:

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla nahana ka potso eo ba batlang ho e botsa bamphato ba bona.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Hlalosa hore baithuti ba tlike ho laola hlahlobo e itseng. Ba tla hloka ho ngola potso e nang le karabo tse pedi kapa tse tharo eo metswalle ya bona e ka di kgethang. Mme, ba tla hloka ho botsa potso ya bona ho bamphato ba bona mme ba bokelletse dintlha tseo.
- 4 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: ke batla ho tseba hore metswalle yaka e rata ho bala kapa dipalo haholo. Ke tla botsa ka thuto ya bona eo ba e ratang mme ke fane ka ho bala le dipalo e le dikgetho tse pedi.
- 5 **Bontsha** ka ho taka hlahlobo e nang le potso ka hodimo le dikgetho tsa dikarabo ka tlase. Ke thuto efe eo o e ratang?

Ho bala	Dipalo

- 6 Hlalosa potso eo o tla e botsa. **Sehela lentwe le leng le leng mola**, jwaloka: ke thuto efe eo o e ratang?
- 7 Hlalosa dikgetho tsa dikarabo: ho bala kapa dipalo
- 8 Bontsha ka ho etsa o bokelletse dintlha o sebedisa hlahlobo. Botsa baithuti ba 3-4 potso, mme o bokelletse dikarabo tsa bona o sebedisa dintlha ka hare ho hlahlobo.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dipotso tse fapaneng le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong , jwaloka: ke mofuta ofe wa ditholwana oo o ratang? O ya jwang sekolong? Bana beno ba bakae? jj.
- 3 Botsa baithuti: ke potso efe eo o batlang ho e botsa metswalle ya hao?
- 4 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona.**
- 5 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 6 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela potso tsa bona.
- 7 Ba tshwanetse ho botsa dipotso tsa bona mme ba hlalose dikgetho tsa dikarabo tsa bona.

- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

NGODISO

- 1 Fana ka maqephe a sa ngollang letho.
- 2 Laela baithuti ho ngola dipotso tsa bona hodimo le dikarabo tsa bona tlase jwalo ka ha o entse.
- 3 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 4 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 5 Thusa baithuti ho eketsa potso tsa bona.
- 6 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tlile ho eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

<u>Ke papadi efe e o e thabelang?</u>	
<u>Bolo ya mdoto</u>	<u>Netebolo</u>

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Medumo Le Mantswe A Rutilweng.

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa, mme o phahamise dipapetla tsa medumo yohle e rutilweng kotareng: /ae/ /oa/ /ea/ /ua/ /oe/ /oi/ /tsh/ /mph/ /nkg/ /ntj/ /nng/ /ngw/
- 2 Phahamisa dipapetla tsa medumo ka tatellano tse fapaneng, mme o botse baithuti ka bonngwe ho qapodisa/bala medumo.
- 3 Manamisa dipapetla tsa medumo tlapangolong.
- 4 Botsa baithuti ba fapaneng ho tla bopa mantswe tlapangolong.
- 5 Bolella baithuti ho ngola ka dibukeng tsa bona, mantswe a mangata eo ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

Dineo ke ngwanana e motle.

Nkgono o nkgella metsi.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

Maano a kutlwisiso: Ke a ipotsa; Ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p><u>Teko ya Limani ya saense</u></p> <p>Malome wa Limani o ile a mo fa palesa e ntle e bitswang moisateleha ka tsatsi la hae la tswalo. 'O e hlokomele palesa ena!' a bolella Limani. Limani o ile a beha moisateleha ona tafoleng e ka thoko ho bethe ya hae.</p>	
<p>Kamora dibeke tse mmalwa, palesa ena e ile ya shwa.</p> <p>Limani o ile a ntshetsa palesa kantle mme a e bontsha batswadi ba hae. 'Ha ke utlwisiso – ke nahanne hore ke ne ke hlokomela sejalo sa ka,' a rialo. 'Ho etsahetseng ka yona?'</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng palesa ya Limani e ile ya shwa? Ke a ipotsa hore na ebe e ile ya fumana tsohle tseo e di hlokang hore e phele na?</p>
<p>Mme wa Limani o ile a tsheha. 'Hao Limani! Ke maswabi – Ke nahanne hore o tseba ho hlokomela dimela. Ke phoso ya rona – re ne re tshwanetse ho o ruta hore dimela di hloka eng hore di seke tsa shwa!</p> <p>'Ke ne ke sa tsebe hore dijalo di a phela!' Limani a rialo ka ho makala. 'O bolela hore dimela di hloka moya jwalo fela ka rona?'</p> <p>'Eya, hape di hloka le metsi hore di phele – jwalo fela ka rona. Dintho kaofela tse phelang di hloka metsi. O ile wa nosetsa moisateleha wa hao?' mmae a mmotsa.</p> <p>Limani o ile a tsitsinya hlooho, 'Ke ne ke sa tsebe hore dijalo di hloka metsi! Moisateleha waka o ne o nyorilwe o hloka metsi!'</p> <p>'Dijo tsona? Re hloka diho phela akere? Dijalo di ja eng?' Limani a botsa.</p>	<p>Ke akanya hore Limani ha a ka a fa palesa ya hae ntho tsohle tseo a neng a di hloka, hobane o ne a sena lesedi leo a neng a le hloka ho hlokomela palesa ya hae ka tsela e nepahetseng.</p>

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>'Ke ka hoo dijalo di hlokang mahlasedi a letsatsi. Di fetola mahlasedi ana a letsatsi ho iketsetsa dijo! O nahana hore moisateleha wa hao o fumane mahlasedi a letsatsi a lekaneng ho iketsetsa dijo?' mmae a mmotsa.</p> <p>Limani o ile a tsitsinya hlooho. 'Tjhe, phaposi ya ka ya ho robala e leffi.'</p> <p>'Ntho e nngwe hape eo dijalo di e hlokang ke divithamine le phepo e ntle, e tswang mobung. Ke nahana hore moisateleha wa hao o ne o na le mobu, empa eseng lesedi le lekaneng – o ne tlamehile ebe o lapile haholo! Mmae a tlatsela.</p>	
<p>'Ke na le leano,' ho rialo mma Limani, a nka tereyi ya dipeo le dipitsana tse nnyane tsa dijalo a di isa ka tlung. 'Ha re bone hore na ho tla etsahala eng ha sejalo se sena moya, metsi, mahlasedi a letsatsi, kapa ona mobu!' a rialo.</p> <p>Limani le batswadi ba hae ba ile a etsa teko ya saense mme ba e beha ka hare lebotaneng la fensetere ya phaposi ya Limani ya ho robala.</p>	<p>Ohoo! Ke etsa dipapiso le pale eo re e badileng bekeng e fetileng! Edward Jenner le yena o ile a etsa teko ya saense. Batho ba etsa diteko tsa saense ho etsa diteko tsa leano le itseng le ho ithuta lesedi le letjha.</p>
<p>'Ha re kenye e nngwe ya dimela ka mokotleng wa polasitiki. Re tla bona hore na ho etsahalang ha sejalo se sena moya.' Ho rialo mme wa Limani</p>	<p>Ke a hopola hore Edward o ile a etsa diteko tsa saense ho bona hore na ente e tla sebetse na. Jwale, Limani o etsa diteko tsa saense ho bona hore na ho tla etsahalang ha dimela di sa fumane ntho tse fapaneng tse di di hlokang – jwaloka moya!</p>
<p>Mme wa Limani o ile a tlhotlhora mobu ho enngwe ya dipeo mme a e kenya ka pitseng ya dijalo e senang letho. 'Hona ho tla re bontsha hore na ho etsahalang ha peo e sena mobu!' a rialo</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ho tla etsahalang ha peo e sena mobu, empa e na le mahlasedi a letsatsi, metsi le moya? Ha ke so ka ke bona sejalo se hola kantle ho mobu?</p>
<p>'Re tlamehile ho bona hore na ho etsahalang ha sejalo se sena mahlasedi a letsatsi!' ho rialo Limani. Yaba o mathela ka kitjheneng o tla ka mokotla o sootho o monyenyanane wa pampiri.</p> <p>'Jwale ha e na fumana kganya ho tswa letsatsing – ebile ha e na ba le dijo tseo e di jang,' a rialo a beha mokotla oo wa pampiri hodima e nngwe ya dipeo.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na sejalo se tla kgona ho phela kantle ho mahlasedi a letsatsi le ha e ntse e fumana metsi, moya le phepo ho tswa mobung?</p>
<p>'Ena yona ha e na fumana metsi,' ho rialo mme wa Limani.</p> <p>'Qetellong, re hloka sejalo se le seng se tlang ho fumana ntho e nngwe le e nngwe eo se e hlokang – moya, mahlasedi a letsatsi, mobu le metsi. Ka tsela eo, re tla kgona ho bapisa dimela tse sa fumanang tsohle tse hloka halang le sejalo se fumaneng tsohle tse hloka halang!' ho rialo mme wa Limani.</p> <p>Limani o ile a ngola matshwao sejalong se seng le se seng.</p>	<p>Ke akanya hore dimela tse fumanang tsohle di tla hola hantle. Limani o tla kgona ho bapisa dimela tse sa fumanang tsohle le tse phetseng hantle. O tla kgona ho bona ka moo di fapaneng ka teng!</p>

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>'Karolo e nngwe ya ho ba masaense ke ho boha le ho ngola,' ho rialo mme wa Limani a mo neheletsa bukana e nyenyane ya ho ngolla.</p> <p>'Ena ke buka e ikgethileng eo o ka e sebedisang ho ngola seo o se bohang!'</p> <p>Mme wa Limani o ile a mo thusa ho ngola bukana ya dijalo.</p> <p>'Kajeno re tlamehile ho etsa dikakanyo ka tseo re nahanang hore di tla etsahala ka sejalo se seng le se seng. Sena se bolela hore o tlamehile ho sebedisa se o se tsebang ka dijalo ho etsa kakanyo e ntle!' ho rialo mme wa Limani.</p>	
Limani o ile a qalella ho taka, a nahanne ka se ka etsahalang ka dijalo tsa hae.	Limani o ithutile ntho tse ngata ka dijalo kajeno. Ke a ipotsa hore na dikakanyo tsa hae e tla ba dife?
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke eng se ileng sa etsahala ka moisateleha wa Limani o tswang ho malomae?	Moisateleha o tswang ho maloma Limani o ile wa shwa.
Dijalo di hloka eng ho hola?	Dijalo di hloka moya, mahlasedi a letsatsi, metsi le mobu ho hola.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
O nahana ke eng se tlileng ho etsahala tekong ya Limani ya saense? Hobaneng?	<i>Ke nahana...hobane...</i>

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PAT'S
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - mobu
 - diaha mmele
 - divithamini
 - pokelletso ya dintlha

Raeme kapa pina	Diketso
Ntho eo ke e ratang ka saense	
Ke ho etsa dipatlisiso, le ho etsa diteko.	<i>Etsa e ka o tshwere kgalase e hodisang dintho</i>
Saense e re ruta ntho tse ngata	
Saense e re ruta hore dintho di sebetsa jwang.	<i>Etsa eka o kopanya dintho tse itseng ka matsoho</i>
Saense e rarolla mathata a rona a mangata	
Re a leboha borasaense!	<i>Kopanya matsoho o bontshe teboho</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephelela ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Hopotsa baithuti hore beke e fetileng ba qapile dipale tsa bona ba sebedisa ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena ba tlile ho sebetsa ka dihlopha ho qapa dipale tsa bona.
- 5 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 6 Laela baithuti ho mamela ka hloo.
- 7 Kopa moithuti a 1 ho isa ho 2 ho abelana ka mehopolo ya bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso Ya Mantswe A Seng A Rutilwe**POELETSO/PHETHO YA MANTSWE**

- 1 Hlophisa dipapetla tsa medumo kaofela.
- 2 Bontsha papetla ya lentswe mme o kope baithuti ba fapaneng ho a bala.
- 3 Ha moithuti a hloleha ho bala lentswe, mo thuse ho le qapodisa/bala.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Ngola:

Metsotso e 15

Phetha Ditlhaku / Mantswe / Dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangollong.
- 2 Ba elelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

 Mahlo ke diala a tshela noka

 e tletse.

 Abuti o palame koloi.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka dintlha tseo o di bokeletseng.

MOSEBETSI: Etsa pokeditso ya dintlha mme o ngole ka yona.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Pokeditso yaka ya dintlha e bontshitse hore...

Ke ithutile hore...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho ngola ka pokeditso ya dintlha eo ba e entseng ka Mantaha.
- 2 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 3 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 4 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: ke ithutile hore baithuti ba bangata ka phaposing ya rona ba rata ho bala ho feta dipalo. Ke rata ho bala ho feta dipalo le nna, ka hoo ha ke ya makala.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Pokeditso yaka ya dintlha e bontshitse hore ho bala ho ratwa ho feta dipalo. Ke ithutile hore baithuti ba bangata ka phaposing ya rona ba rata ho bala.
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Laela baithuti ho nahana ka potso eo ba e botsitseng ka Mantaha.
- 2 Botsa baithuti hore: o ithutile eng ho tswa hlahlobong ya hao?
- 3 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 4 **Laela baithuti ho buisana ka bobedi le balekane ba bona.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ka seo ba ithutileng sona.
- 6 Ba tshwanetse hore: ke ithutile...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

NGODISO

- 1 **Laela baithuti ho sheba hlahlobo tsa bona tsa Mantaha mme ba ngole ka pokeditso ya bona dintlha!**
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana.**

- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho hlopholla pokelletso ya bona ya dintlha.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Datā ya ka e bontshitse hore bolo ya
mdoto e rātuwa ho fetā netebolo.

Ke ithutile hore baithuti ba bangata ka
phaposing ya rona ba rata bolo ya mdoto.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG....

- 1 Sebedisa mantswe a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **ntjesa; ntjella**
- 2 Bitsa lentswe: **ntjesa**
- 3 Arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /**ntj**/-/**e**/-/**s**/-/**a**/
- 4 Qapodisa/Bitsa modumo wa pele wa lentswe: /**ntj**/
- 5 Qapodisa modumo o latelang lentsweng: /**e**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro lentsweng: /**s**/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela lentsweng: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **ntjesa**
- 9 Bontsha ka ho supa o kopanya medumo ho etsa lentswe: /**ntje**/-/**sa**/ = **ntjesa**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **ntjella**

SEO RE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mang a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **tshola; tshela**
- 2 Bitsa lentswe: **tshola**
- 3 Botsa baithuti: Modumo wa pele wa lentswe ke ofe? /**tsh**/
- 4 Botsa baithuti: Modumo wa bobedi lentsweng ke ofe? /**o**/
- 5 Botsa baithuti: Modumo wa boraro lentsweng ke ofe? /**l**/
- 6 Botsa baithuti: Modumo wa ho qetela lentsweng ke ofe? /**a**/
- 7 Bolella baithuti ho arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /**tsh**/-/**o**/-/**l**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **tshola**
- 9 Laela baithuti ho o thusa ho kopanya medumo: /**tsho**/-/**la**/ = **tshola**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **tshela**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: KE A IPOTSA; HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Teko ya Limani ya saense</p> <p>Malome wa Limani o ile a mo fa palesa e ntle e bitswang moisateleha ka tsatsi la hae la tswalo. 'O e hlokomele palesa ena!' a bolella Limani. Limani o ile a beha moisateleha ona tafoleng e ka thoko ho bethe ya hae.</p>	<p>Ke a hopola hore Limani o ne a sa tsebe hore na dijalo di hloka eng. Ke etsa kakanyo ya hore Limani o ile a beha moisateleha wa hae tafoleng e ka thoko ho bethe ya hae – empa ha a ka a fa sejalo seo tsohle tseo se di hlokanang hore se dule se phela.</p>
<p>Kamora dibeke tse mmalwa, palesa ena e ile ya shwa.</p> <p>Limani o ile a ntshetsa palesa kante mme a e bontsha batswadi ba hae. 'Ha ke utlwisise – ke nahanne hore ke ne ke hlokomela sejalo sa ka,' a rialo. 'Ho etsahetseng ka yona?'</p>	<p>Ke akanya hore Limani ha a eso hlokomela sejalo pele ho moo, hobane ha a tsebe lebaka le entseng hore sejalo sa hae se shwe.</p>
<p>Mme wa Limani o ile a tsheha. 'Hao Limani! Ke maswabi – Ke nahanne hore o tseba ho hlokomela dimela. Ke phoso ya rona – re ne re tshwanetse ho o ruta hore dimela di hloka eng hore di seke tsa shwa!'</p> <p>'Ke ne ke sa tsebe hore dijalo di a phela!' Limani a rialo ka ho makala. 'O bolela hore dimela di hloka moya jwalo fela ka rona?'</p> <p>'Eya, hape di hloka le metsi hore di phele – jwalo fela ka rona. Dintso kaofela tse phelang di hloka metsi. O ile wa nosetsa moisateleha wa hao?' mmae a mmotsa.</p> <p>Limani o ile a tsitsinya hlooho, 'Ke ne ke sa tsebe hore dijalo di hloka metsi! Moisateleha waka o ne o nyorilwe o hloka metsi!'</p> <p>'Dijo tsona? Re hloka diho phela akere? Dijalo di ja eng?' Limani a botsa.</p> <p>'Ke ka hoo dijalo di hlokanang mahlasedi a letsatsi. Di fetola mahlasedi ana a letsatsi ho iketsetsa diho! O nahana hore moisateleha wa hao o fumane mahlasedi a letsatsi a lekaneng ho iketsetsa diho?' mmae a mmotsa.</p> <p>Limani o ile a tsitsinya hlooho. 'Tjhe, phaposi ya ka ya ho robala e lefifi.'</p>	<p>Ohoo! Ke akanya hore Limani o ne a ka be a hlokometse sejalo sa hae ka tsela e fapaneng ha a ne a na lesedi lena ka nako eo a neng a fumana sejalo sa hae.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Ntho e nngwe hape eo dijalo di e hlokang ke divithamine le phepo e ntle, e tswang mobung. Ke nahana hore moisateleha wa hao o ne o na le mobu, empa eseng lesedi le lekaneng – o ne tlamehile ebe o lapile haholo! Mmae a tlatseltsa.</p>	
<p>'Ke na le leano,' ho rialo mma Limani, a nka tereyi ya dipeo le dipitsana tse nnyane tsa dijalo a di isa ka tlung. 'Ha re bone hore na ho tla etsahala eng ha sejalo se sena moya, metsi, mahlasedi a letsatsi, kapa ona mobu!' a rialo.</p> <p>Limani le batswadi ba hae ba ile a etsa teko ya saense mme ba e beha ka hare lebotaneng la fensetere ya phaposi ya Limani ya ho robala.</p>	<p>Ke akanya hore batswadi ba Limani ba mo thusa ho etsa teko ya saense hore Limani a kgone ho ba le kutlwisiso e tebileng ya hore na ho etsahala eng ha dijalo di sa fumane dintho tse fapaneng tse di di hlokang. Ha a na le lesedi lena, ke nahana hore nakong e tlang o tla kgona ho hlokomela dijalo.</p>
<p>'Ha re kenye e nngwe ya dimela ka mokotleng wa polasitiki. Re tla bona hore na ho etsahalang ha sejalo se sena moya.' Ho rialo mme wa Limani</p>	
<p>Mme wa Limani o ile a tlhotlhora mobu ho enngwe ya dipeo mme a e kenya ka pitseng ya dijalo e senang letho. 'Hona ho tla re bontsha hore na ho etsahalang ha peo e sena mobu!' a rialo</p>	
<p>'Re tlamehile ho bona hore na ho etsahalang ha sejalo se sena mahlasedi a letsatsi!' ho rialo Limani. Yaba o mathela ka kitjheneng o tla ka mokotla o sootho o monyenyanane wa pampiri.</p> <p>'Jwale ha e na fumana kganya ho tswa letsatsing – ebile ha e na ba le dijo tseo e di jang,' a rialo a beha mokotla oo wa pampiri hodima e nngwe ya dipeo.</p>	
<p>'Ena yona ha e na fumana metsi,' ho rialo mme wa Limani.</p> <p>'Qetellong, re hloka sejalo se le seng se tlang ho fumana ntho e nngwe le e nngwe eo se e hlokang – moya, mahlasedi a letsatsi, mobu le metsi. Ka tsela eo, re tla kgona ho bapisa dimela tse sa fumanang tsohle tse hlokahalang le sejalo se fumanang tsohle tse hlokahalang!' ho rialo mme wa Limani.</p> <p>Limani o ile a ngola matshwao sejalong se seng le se seng.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng ba sa be le dimela tse pedi feela. Se le seng se fumanang tsohle le se seng se sa fumanang tsohle tse hlokahalang?</p>
<p>'Karlo e nngwe ya ho ba masaense ke ho boha le ho ngola,' ho rialo mme wa Limani a mo neheletsa bukana e nyenyane ya ho ngolla.</p> <p>'Ena ke buka e ikgethileng eo o ka e sebedisang ho ngola seo o se bohlang!'</p>	<p>Ba tlameha hore ba be le dimela tse fapaneng hore ba kgone ho bona hantle bohlokwa ba tlhoko ya sejalo se seng le se seng. Sejalo se ka nna sa kgona ho phela nakonyana e telelele kante ho mahlasedi a letsatsi ho feta kante ho moya. Ke nahana hore Limani o tla ithuta ntho tse ngata teko ya hae ya saense!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Mme wa Limani o ile a mo thusa ho ngola bukana ya dijalo. 'Kajeno re tlamehile ho etsa dikakanyo ka tseo re nahanang hore di tla etsahala ka sejalo se seng le se seng. Sena se bolela hore o tlamehile ho sebedisa se o se tsebang ka dijalo ho etsa kakanyo e ntle!' ho rialo mme wa Limani.	
Limani o ile a qalella ho taka, a nahanane ka se ka etsahalang ka dijalo tsa hae.	Ke akanya hore Limani o thabetse ho ithuta ka dijalo, hobane o sebetsa ka thata bukeng ya hae ya dijalo.
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke ntho efe e le nngwe e o ithutileng yona ka dijalo paleng ena?	<i>Ke ithutile...</i>
Ke eng se etsang hore re akanye hore moisateleha e ne e le sejalo sa Limani sa pele?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a nahana hore ho ba mosa le ho bontsha sejalo sa hae lerato ho ne ho tla se boloka se phela. Hobane ha a ka a hlokomela sejalo sa hae hantle. Ha a se nosetsa kapa ho etsa bonnete ba hore se na le mahlasedi a letsatsi.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke eng se o akanyang hore se ka etsahala ha malome wa Limani a ka mo fa sejalo/sejalo hona jwale?	Ke nahana hore ha malome wa Limani a ne a ka mo fa sejalo se setjha o ne a tlile ho... hobane...

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - Mahlasedi a letsatsi
 - sethopo
 - shebisisa

Raeme kapa pina	Diketso
Ntho eo ke e ratang ka saense	
Ke ho etsa dipatlisiso, le ho etsa diteko.	<i>Etsa e ka o tshwere kgalase e hodisang dintho</i>
Saense e re ruta ntho tse ngata	
Saense e re ruta hore dintho di sebetsa jwang.	<i>Etsa eka o kopanya dintho tse itseng ka matsoho</i>
Saense e rarolla mathata a rona a mangata	
Re a leboha borasaense!	<i>Kopanya matsoho o bontshe teboho</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Dipalesa tsa Limanidi shwele hobane...
Pale ena e amana le mokotaba 'Saense e monate' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo Ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le nang le medumo eo ba ithutileng yona dibekeng tse fetileng.

ae	oa	ea
a	m	e
ua	oe	oi
s	i	l
tsh	mph	nkg
o	h	n
ntj	nng	ngw
p	t	u

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Qapodisa medumo yohle e tlapangolong.
- 2 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ao ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho qala ho bopa mantswe mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona.
- 3 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ka bongata boo ba ka bo kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 5 Kopa baithuti ho arolelana mantswe eo ba a bopileng le ba bang mme o a ngole tlapangolong.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: AKARETSA / HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

TAKA SETSHWANTSHO

- 1 Dudisa baithuti hantle le dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, dipensele le dikherayone.
- 2 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tlile ho **akanya mme ba take** se ka etsahalang kamora moo ha pale e ka tswela pele.
- 3 **Bontsha** ka ho etsa **o akanye** ka seo se ka etsahalang kamora moo seratswaneng, jwaloka: ke nahana hore Limani o tla sheba le ho rekota dimela tsa hae letsatsi le leng le leng. Ke nahana o tla bona hore dimela di ya shwa kantle ho mahlasedi a letsatsi!
- 4 Taka setshwantsho tlapangolong sa Limani a taka jenaleng ya hae, semela kantle ho letsatsi ho mahlasedi a letsatsi se shwele.
- 5 Ka mora moo bolella baithuti hore ba tlile ho etsa kakanyo ka seo se ka etsahalang kamora moo.
- 6 Kopa baithuti ho tutubala le ho iketla. Ba balle seratswana hang hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take mehopollo ya bona ka se latelang se ka etsahalang.
- 8 Qetellong kopa baithuti **ho buisana** le balekane le ho abelana ka seo ba se takileng.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 1 wa Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyese mane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.